

Beszámoló
a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
2015. évi tevékenységéről

Összeállította:

Dr. Kovács Zita
igazgató

Jóváhagyta:

Dr. Rácz András
helyettes államtitkár

Debrecen, 2016. március

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	5
2. Személyi állomány	5
3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi	7
3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek.....	7
3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek	7
3.1.2. <i>Ex lege</i> védett természeti területek.....	8
3.1.3. <i>Ex lege</i> védett természeti értékek.....	8
3.1.4. Natura 2000 területek.....	8
3.1.5. Nemzetközi jelentőségű területek	9
3.1.6. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű részterületei	9
3.2. Területvásárlások, kisajátítások adatai	10
3.3. Saját vagyonkezelésű területek	10
3.4. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek.....	11
3.5. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek.....	11
3.6. Magas Természeti Értékű Területek.....	11
4. Kutatás és monitorozás.....	12
4.1. Kutatás	12
4.2. Monitorozás	12
4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként	16
4.4. Jelentési kötelezettség	17
5. Természetvédelmi kezelési tevékenység	18
5.1. Kezelési és fenntartási tervek	18
5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek.	18
5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek	18
5.1.3. Világörökség kezelési terv	21
5.2. Élőhely-fenntartás és -kezelés,	
5.3. Élőhely-rehabilitáció és	
5.4. Fajmegőrzési tevékenységek	22
5.2.1. Az élőhelyeket és fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások.....	22
5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési és fajmegőrzési tevékenységek ismertetése.....	22
5.5. Saját állatállomány, gyűjteményes kertek, génmegőrzési tevékenység	49
5.5.1. Génmegőrzési tevékenység - állatok	49
5.5.2. Génmegőrzési tevékenység - növények	50

5.6. Erdőterületek, erdőgazdálkodás	50
5.6.1. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek.....	50
5.6.2. Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése.....	51
5.7. Vadászterületek, vadgazdálkodás.....	54
5.8. Halászati vizek	54
5.8.1. Védett vizek és	
5.8.2. Védett halastavak.....	54
5.8.3. Saját kezelésben lévő halászati vizek.....	55
5.9. Egyéb természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység	56
5.10. Természetvédelmi mentőtevékenység	57
6. Tájvédelem.....	58
6.1. Egyedi tájértékek	58
6.2. Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben	59
6.3. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben.....	59
6.4. Tájvédelmi szakértői tevékenység.....	59
6.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások.....	59
7. Projektek	60
8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység	64
8.1. Az Igazgatóság ügyiratforgalma.....	64
8.1.1. szakvéleményadás/adatközlés a hatóságok számára	64
8.1.2. jelentési feladatok a Minisztérium számára.....	64
8.1.3. ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés.....	64
8.2. Szabálysértés	64
8.3. Természetvédelmi bírság	65
8.4. Büntető ügyek	65
8.5. Polgári perek	66
9. Természetvédelmi Őrszolgálat	68
9.1. Alapadatok.....	68
9.1.1. Személyi feltételek.....	68
9.1.2. Technikai felszereltség.....	68
9.1.3. Polgári természetőrök.....	69
9.2. Feladatellátás.....	69
9.2.1. Hatósági feladatellátás.....	69
9.2.2. Együttműködés más hatóságokkal.....	69
9.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása.....	69
10. Költségvetés és vagyon.....	70

10.1. Kiadások	72
10.2. Bevételek.....	73
10.3. Vagyon	75
10.3.1. Befektetett eszközök.....	75
10.3.2. Forgóeszközök.....	75
10.4. Épületek	75
10.5. Eszközök.....	76
11. Bemutató, oktatás, társadalmi kapcsolatok	77
11.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra	78
11.1.1. Látogató-, és oktatóközpontok	78
11.1.2. Tanösvények.....	86
11.1.3. Egyéb bemutatóhelyek.....	87
11.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások.....	90
11.2.1. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények.....	90
11.2.2. Szakvezetéses túrák.....	90
11.2.3. Erdei iskolák.....	91
11.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások.....	92
11.2.5. Kiadványok.....	95
11.2.6. Látogatóstatisztika.....	96
11.3. Társadalmi kapcsolatok	98
11.4. Tervezett fejlesztések (2016)	102
11.5. Együttműködési megállapodások.....	102
11.6. Fontosabb események.....	103
12. Közfoglalkoztatás.....	105
12.1. Alapfeladatok, személyi feltételek.....	105
12.2. Elvégzett feladatok, eredmények.....	105
12.3. Tapasztalatok, javaslatok.....	105
13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel.....	106
14. Belföldi és külföldi együttműködés.....	107
15. Ellenőrzés.....	108
16. Éves munka legfontosabb feladatainak összefoglalása	108
17. Fontosabb célkitűzések a következő évre.....	109

1. Bevezetés

Az elmúlt évben az igazgatóság működésében a 2011. évihez hasonlítható változások zajlottak. Ennek fő okai az igazgatóság vezetőjének év közbeni (szeptember 1.) cserélődése, illetve az ebből adódó és ehhez kapcsolódó további változások voltak. Ezek azonban a működés rendjét, a szakmai irányvonalakat kevéssé érintették, inkább a működés javítására irányuló közepes és kisebb jelentőségű korrekcióknak minősíthetőek.

Az igazgatóság pénzügyi gazdálkodása szempontjából kimondottan nehéz évet tudhatunk magunk mögött, a komoly belső erőfeszítések mellett a Földművelésügyi Minisztérium jelentős együttműködésére és segítségére is szükségünk volt a problémák leküzdésére.

Megítélésünk szerint a szakmai munka színvonalában, eredményességében nem nyilvánultak meg a fent leírt változások és nehézségek, összességében elmondható, hogy sikeres évet zártunk. A 2015. év fő célkitűzéseit teljesítettük, a folyamatos, illetve átnyúló feladatokat a 2016. évben is kiemelt feladatként kezeljük.

2. Személyi állomány

Az Igazgatóság 2015. évi átlagos statisztikai létszáma 177 fő volt, ebből a teljes munkaidőben foglalkoztatottak éves statisztikai átlagléttszáma 176 fő. Az év végi záró munkajogi létszám 187 fő, ebből 81 nő. A 40 év felettiak száma 98 fő, ebből 45 nő. Jogviszony megszűnésére az elmúlt évben 9 esetben került sor.

A vezetők (igazgató, igazgatóhelyettesek, osztályvezetők) létszáma 12 fő, ebből nő 5 fő. A vezetőség személyi összetételében öt változás volt 2015-ben. A földművelésügyi miniszter Szilágyi Gábor igazgatót más munkakörbe helyezte át, helyére dr. Kovács Zitát nevezte ki. Az igazgatóság gazdasági igazgatóhelyettesi posztján, közös megegyezéssel történő munkaviszony-megszűnés okán Tar Imre helyére dr. Szentkirályi Éva került. Az Igazgatási Osztály élén az igazgatói kinevezés miatt megürült posztot dr. Ujhelyi Zsuzsanna töltötte be.

A közfoglalkoztatás egy ütemben valósult meg az elmúlt évben. Statisztikai létszáma a foglalkoztatási időtartamok alatt: 84,44 fő. A közfoglalkoztatás 102 fő foglalkoztatásával valósult meg.

A 2015. évben az igazgatóság vezetését az igazgató irányításával három igazgatóhelyettes, továbbá nyolc osztályvezető látta el. A nagyobb, összetettebb felépítésű osztályokon belül korábban csoportokat alakítottunk ki, mely intézkedés megvalósította a hozzá fűzött elvárásokat.

A Természetmegőrzési Osztályon 2015 végén 14 fő kormánytisztviselő, 2 fő Munka Törvénykönyve alapján foglalkoztatott kolléga dolgozott.

A Vagyonkezelési Osztály munkatársai négy csoportban látják el feladataikat. A csoportok létszáma az alábbiak szerint alakult: birtokügyi csoport - 5 fő, mezőgazdasági csoport - 14 fő, erdőgazdálkodási csoport - 7 fő, vadgazdálkodási és halászati csoport - 3 fő. Az osztály személyi állományából 15 fő kormánytisztviselői, 15 fő munkaszerződéses jogviszonyban áll.

A Természetvédelmi Fejlesztési Osztály teljes aktív személyi állománya jelenleg 11 fő felsőfokú végzettségű munkavállaló, ebből 7 fő közszolgálati tisztviselő, 4 fő munkaszerződéssel áll alkalmazásban.

A Természetvédelmi Őrszolgálati Osztályt az általános igazgatóhelyettes vezeti. Az osztályon belül területi leosztással létrehozott csoportok az ún. természetvédelmi tájegységek, melyek élén a tájegység-vezető áll. A természetvédelmi őrszolgálatvezető-helyettesi feladatokat az egyik természetvédelmi tájegység (Hortobágy ~) vezetője látja el. A hat természetvédelmi tájegységben 2015-ben összesen 41 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot, akinek munkáját átlagosan 64 közmunkás segítette.

Az Oktatási és Turisztikai Osztály 2015-ben a második legnagyobb létszámú szervezeti egysége volt az Igazgatóságnak. Az osztályon dolgozók száma év végén 35 fő volt, melyet 33 fő közmunkás egészített ki.

A Tiszakürti Arborétum önálló osztályként épült be az igazgatóság szervezetébe 2013-ban, az általános igazgatóhelyettes alá rendelve. Az osztály 18 főből áll.

A Pénzügyi és Számviteli Osztály 2015. évben az osztály szerteágazó feladatait (pénzkezelés, számlák feldolgozása, bevételek beszedése, vezetői döntéseket megalapozó adatszolgáltatások, egyéb adatszolgáltatás elkészítése, pályázatok pénzügyi feladatainak lebonyolítása, bérszámfejtés, könyvvezetés, költségvetés és beszámoló készítés) 10 fő látta el, részben és időszakosan közmunkás foglalkoztatásával.

A Műszaki Üzemeltetési Osztály feladatait (létesítményműködtetés, munkagép és gépjármű ügyintézés, anyagbeszerzés, informatikai kiszolgálás, szállítás, karbantartás, nyilvántartások és adatközlések, őrzési feladatok) 2015-ben 8 fő látta el.

Az Igazgatási Osztály feladatkörét (jogi képviselet, szabálysértési ügyek, az igazgatóság ügyiratforgalmához kapcsolódó tevékenység, PR- és marketing tevékenység, személy- és munkaügyek, közfoglalkoztatási koordináció, portaszolgálat, stb.) az elmúlt évben 14 fővel látta el.

A nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma

1. A nemzeti park igazgatóságok részéről a védett természeti területek és a Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán nem hazai költségvetési források terhére foglalkoztatottak száma (fő)	
1.1. Kormánytisztviselők - teljes munkaidőben	15 fő
1.2. Szerződéses munkavállalók - teljes munkaidőben	-
1.3. MTvK munkavállalók - teljes munkaidőben	4 fő
1.4. Kormánytisztviselők - részmunkaidőben	-
1.5. Szerződéses munkavállalók - teljes munkaidőben	-
1.6. MTvK munkavállalók - teljes munkaidőben	-
2. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán alkalmazott közfoglalkoztatottak száma (fő)	53 fő
3. A védett természeti területek és Natura 2000 területek természetvédelmi kezelése kapcsán az igazgatósággal írásos megállapodás alapján együttműködő vállalkozások érintett munkavállalóinak becsült száma (fő)	
3.1 Turisztikai szolgáltatók	-
3.2. Megbízott tervező/kivitelező vállalatok	130 fő
3.3. Gazdálkodók, mezőgazdasági, erdészeti vállalkozások	52 fő
3.4. Egyéb (PR, könyvvizsgáló, geodéta, közbeszerzési tanácsadó)	5 fő

3. Oltalom alatt álló természeti értékek és területek adatai, információi

3.1. Országos jelentőségű védett, védelemre tervezett természeti, Natura 2000 és egyéb területek

3.1.1. Országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal létesített védett és védelemre tervezett természeti területek

A) Védetté nyilvánító határozattal létrejött védett természeti területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
	védett területegység		ebből fokozottan védett (hektár)	változás a tárgyévben (hektár)
	száma (db)	kiterjedése (hektár)		
nemzeti park	1	79 459	8 715	0
Hortobágyi NP		79 459	8 715	0
tájvédelmi körzet	4	55 532	4 172	0
Szatmár-Beregi TK		17 094	2 424	0
Hajdúsági TK		7 090	896	0
Közép-tiszai TK		9 456	852	0
Bihari sík TK		21 892	0	0
természetvédelmi terület	20	7 659	60	0
Baktalórántházai-erdő TT		309	37	0
Bátorligeti-legelő TT		23	23	0
Bátorligeti-ősláp TT		53		0
Bihari-legelő TT		770		0
Cégyéndányádi-park TT		14		0
Debreceni Nagyerdő TT		1 104		0
Fényi-erdő TT		298		0
Hajdúbagosi földikutya-rezervátum TT		266		0
Hencidai Csere-erdő TT		131		0
Kállósejnéni Mohos-tó TT		95		0
Kaszonyi-hegy TT		158		0
Kecskeri-puszta TT		1 263		0
Tiszadobi ártér TT		1 021		0
Tiszadorogmai Göbe-erdő TT		172		0
Tiszaigari Arborétum TT		48		0
Tizsakürti Arborétum TT		62		0
Tiszatelek-Tiszaberceli ártér TT		1 523		0
Tiszavasvári Fehér-szik TT		185		0
Vajai-tó TT		76		0
Zádor-híd és környéke TT		88		0

B) Védelemre tervezett természeti területek adatai

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
Terület neve	Tervezett terület típusa	Kiterjedés (ha)	Fokozot-tan védett (ha)	Védetté nyilvánítás helyzete
Hortobágyi NP	bővítés	24629	0	felfüggesztve
Közép-tiszai TK	bővítés	4943	0	felfüggesztve
Szatmár-Beregi TK	bővítés	4478	0	felfüggesztve
Hajdúsági TK	bővítés	3345	0	felfüggesztve
Bihari-sík TK	bővítés	393	0	felfüggesztve
Abádszalóki Úrbéri legelő TT	új védett	186	0	felfüggesztve
Böszörményi Nyárfás-lapos TT	új védett	23	0	felfüggesztve
Nagy-fertő és szártalan csüdfű TT	új védett	149	0	felfüggesztve

3.1.2. Ex lege védett természeti területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
Ex lege védett terület	egyedi hatósági határozattal lehatárolt		egyedi hatósági határozattal lehatárolásra váró	
	száma (db)	kiterjedése (hektár)	száma (db)	kiterjedése (hektár)
láp	20	433	273	10143
szikes tó	10	454	107	4198
kunhalom	0	-	861	497*
földvár	0	-	51	-**
forrás	0	-	0	-
víznyelő	0	-	0	-

* 861 kunhalomból 436-nak van megállapított területi kiterjedése

** EOV koordinátával megadott, nincs területi kiterjedése

3.1.3. Ex lege védett természeti értékek (barlangok)

Az Igazgatóság működési területén jelenlegi ismereteink szerint barlang nem található.

3.1.4. Natura 2000 területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
védett terület egység	száma (db)	kiterjedése (hektár)	tárgyévi változás	
			száma (db)	kiterjedése (hektár)
NATURA 2000 KMT*	6	294 159	-	-
NATURA 2000 KTT*	124	269 269	-	-

* A NATURA 2000 területek két típusa átfed, összkiterjedésük 366 981 hektár.

3.1.5. Nemzetközi jelentőségű területek

A) Ramsari területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
védett terület egység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	2	54 347

B) MAB bioszféra rezervátumok

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
védett terület egység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	1	154 591

* A Hortobágyi bioszféra-rezervátum zónarendszerének az új típusú UNESCO irányelveknek megfelelő felülvizsgálata 2013-ban lezárult.

C) Európa Diplomás területek

Az Igazgatóság működési területén európa diplomás terület nem található.

D) Világörökségi területek

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár	
védett terület egység (ún. világörökségi helyszín)	kiterjedése (hektár)
"Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta"	74 867*

* A világörökségi helyszín jelölési dokumentációjában szerepel, hogy a világörökségi helyszín körül 200 000 hektár védőövezet kerül lehatárolásra. A Forster Központtal történt előzetes szakmai egyeztetés alapján nem szükséges a világörökségi helyszín kibővítése védőövezettel. Az Országos Településrendezési Tervben a tervezett védőövezetet is tartalmazó tájképvédelmi övezet lehatárolásával biztosítható a világörökségi helyszín megőrzése.

E) Geopark

Az Igazgatóság működési területén geopark nem található.

3.1.6. Országos jelentőségű védett természeti területek speciális természetvédelmi kezelési tervű részterületei

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
Részterület	Kiterjedés	Bennfoglaló védett terület
Kaszonyi-hegy - földtani képződmény	3,5 ha	Kaszonyi-hegy TT
Pocsaji homokbánya - földtani képződmény, természeti emlék	0,6 ha	Bihari-sík TK
Tarpai Nagy-hegy - földtani képződmény	4,5 ha	Szatmár-Beregi TK

3.2. Területvásárlások, kisajátítások adatai

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2015-ben jogszabályban (VSzT) előírt kisajátítási kötelezettség végrehajtása, illetve védett területek elővásárlási jogának gyakorlása útján összesen mintegy 145 ha termőföldet vett a Magyar Állam tulajdonába. Igazgatóságunk az 1995. évi XCIII. törvényben rögzített feladatok végrehajtására, védett területek állami tulajdonba vételére 267 millió Ft, a Földművelésügyi Minisztérium által biztosított forrást használt fel.

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
Tájegység	Település	erdő (ha)	gyep (ha)	kivett (ha)
Szatmár-Bereg	Barabás	9,48	12,35	
Szatmár-Bereg	Gulács	3,65		
Szatmár-Bereg	Csaroda	6,39		
Szatmár-Bereg	Tarpa	12,36		
Szatmár-Bereg	Kömörő		2,78	
Szatmár-Bereg	Tiszakerecsény	22,76	68,59	
Közép-Tisza	Szajol	6,45		
Hortobágy	Hajdúszoboszló			0,5
Összesen:		144,81 hektár		

A 2014 és 2015 évben is kezdeményeztük a VSzT keretein belül történt vásárlásokkal érintett ingatlanok szerepeltetésével a vagyonkezelői szerződésünk módosítását. 2015. évben az NFA vagyoni körébe tartozó összes ingatlanra vonatkoztatva elkészítettük az új vagyonkezelői szerződéshez szükséges adatszolgáltatást.

3.3. Saját vagyonkezelésű területek

2015. év végére vagyonkezelőként, illetve tulajdonosi jogok gyakorlójaként az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő földterület nagysága 101 673 hektár.

HNP IGAZGATÓSÁG MŰKÖDÉSI TERÜLETE: 1 747 744 HEKTÁR					
Művelési ág	Terület (hektár)	Saját használatban		Természetvédelmi kezelés haszonbérbe adással	
		ha	%	ha	%
Szántó	8 519	1 982	23	6 537	77
Gyep	71 679	7 894	11	63 785	89
Kert	1	1	100	0	0
Szőlő	1	1	100	0	0
Gyümölcsös	3	3	100	0	0
Nádas	1 572	1 493	95	79	5

Halastó	1 546	1 352	87	194	13
Erdő	7 240	7 240	100	0	0
Kivett	11 112	6 957	63	4 155	37
Összesen:	101 673	26 923	26	74 750	74

3.4. Terület nélküli, egyedi jogszabállyal védett és védelemre tervezett természeti értékek

A kategóriába tartozó természeti érték az Igazgatóság működési területén nincs.

3.5. Egyéb speciálisan megkülönböztetett védelemben részesülő területek

A) Erdőrezervátum

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár				
védett terület egység	kihirdetett		tervezett	
	száma (db)	kiterjedése (hektár)	száma (db)	kiterjedése (hektár)
	6	502	1	284

A "tervezett" kategóriába a Fényi-erdőrezervátum tartozik, melynek esetében a tervezett erdőrezervátum egy részének nem védett jellege függesztette fel az erdőrezervátum kihirdetését, de ennek megoldására már lépéseket tett a HNPI az erdőgazdálkodó (Nyírerdő Zrt.) felé.

B) Nemzeti Ökológiai Hálózat

HNP Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár		
védett terület egység	száma (db)	kiterjedése (hektár)
magterület	716	292 496
ökológiai folyosó	850	155 463
pufferterület	233	281 966
Összesen:	1799	729 925

3.6. Magas Természeti Értékű Területek

Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területe: 1 747 744 hektár	
MTÉT terület neve	kiterjedése (hektár)
Hortobágy MTÉT	74 300
Bihari-sík	41 790
Szatmár-Bereg	112 207
Összesen:	228 297

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének és egyéb, a természetvédelmi szakterületet érintő agrár-vidékfejlesztési intézkedések végrehajtásában, továbbá a Kölcsönös Megfeleltetés rendszerének alkalmazásából származó hazai kötelezettségek érvényesítésében való közreműködésről együttműködési megállapodás született. Az együttműködési megállapodás DSZ/32-2015 számon jött létre a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal és a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság között. A megállapodás alapján elvégzett feladatok keretében az MTÉT zonális célprogramjainak ellenőrzésében 4 gazdálkodó volt érintett. Az ellenőrzésben az illetékes MTÉT koordinátorok vettek részt szakértőként. Az együttműködési megállapodás részeként a Natura 2000 területek és a Kölcsönös Megfeleltetés jogszabályokban foglalt gazdálkodási követelményeinek (JFGK) madár- és élőhelyvédelmi rendelkezéseinek betartásának ellenőrzése működési területünkön 149 gazdálkodót érintett. Az ellenőrzéseket a HNPI természetvédelmi őrszolgálatának 39 tagja és a két MTÉT koordinátor végezte. Az MTÉT koordinátorok elvégezték az MTÉT-ek felülvizsgálatát a 2016. január 1-től induló VP AKG intézkedéseikhez. Ennek során kijelölésre került a Jászság MTÉT 50 574 ha területi kiterjedésben.

4. Kutatás és monitorozás

4.1. Kutatás

- Az Igazgatóság saját forrásából, részben Dr. Sum Szabolcsot megbízva, a fokozottan védett magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) állományainak felmérését valósította meg bihari erdőkben. A vizsgálat során több, eddig nem ismert lelőhelyen is előkerült a lepkefaj.
- Az Igazgatóság a Közép-Tisza Erdőtervezési Körzet területén védett és európai közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek erdőrészlet szintű felmérését valósította meg.
- Az Igazgatóság saját forrásából, részben saját szakemberei, részben a Debreceni Egyetem kutatóinak bevonásával, folytatta a természetközeli lékes erdőfelújítások vizsgálatát (Szatmár-Beregi TK, saját vagyongazdálkodású erdő).
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével folytatta a védett, közösségi jelentőségű skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) elterjedésének és állomány nagyságának vizsgálatát erdőterületeken (kiemelten a Közép-Tisza EK területén). 2015-ben számos új élőhelyről sikerült kimutatni a bogárfajt.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével folytatta a 2006-ban elkezdett, a fokozottan védett beregi futrinka (*Carabus hampei*) elterjedésének vizsgálatát a Szatmári- és Beregi-síkon. 2015-ben újabb élőhelyről nem sikerült kimutatni a fajt.
- Az Igazgatóság saját forrásából, saját alkalmazottainak közreműködésével részt vett az országosan koordinált madártani felmérések részfeladatainak végzésében (rétisas, daru, kékvércse, túzok, erdei fülesbagoly szinkron számlálások).

4.2. Monitorozás (tárgya, helyszíne, forrása és főbb eredményei)

- Az igazgatóság saját erőforrásaira alapozva 2011-ben elindította a "Hortobágyi Madár Monitorozás" nevű tevékenységet a Hortobágy Különleges Madárvédelmi Területen (HUHN10002), melynek fő célja az európai közösség irányába történő adatszolgáltatás (Natura 2000, Madárvédelmi Irányelv) megalapozása

rendszeres, összehangolt adatgyűjtéssel. A madártani monitorozás során öt részprogram kerül megvalósításra: Mindennapi Madaraink Monitoring (MMM), Ritka és Telepesen fészkelő madarak Monitoring (RTM), Vonuló Vízimadár Monitoring (VVM), speciális madártani monitorozás (kis kárókatona szinkron, sas szinkron, kék vércse szinkron, daru szinkron, túzok szinkron) és egyedi adatgyűjtés.

- Az Igazgatóság (részben saját alkalmazottainak közreműködésével) 2015/2016-ban a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében 4 társulás mohaközösségeinek és 9 növényfaj (*Cirsium brachycephalum*, *Comarum palustre*, *Crocus reticulatus*, *Eriophorum vaginatum*, *Gentiana pneumonanthe*, *Iris sibirica*, *Lindernia procumbens*, *Menyanthes trifoliata*, *Vaccinium oxycoccus*) populációméretének felmérését végzi, valamint 7 növénytársulás cönológia felvételezését készíti 8 helyszínen. Továbbá 8, a korábbi években is felmért élőhelyen valósította meg az ürge (*Spermophilus citellus*) állományának felvételezését (részletesen lásd a mellékelt táblázatban).

Vizsgált taxon	Mintavételi helyek megnevezése
1. Mohaközösségek monitorozása	
Mohaközösség	Angyalháza (<i>Artemisio-Festucetum pseudovinae</i>)
Mohaközösség	Angyalháza (<i>Achilleo-Festucetum pseudovinae</i>)
Mohaközösség	Csaroda (<i>Carici lasiocarpae-Sphagnetum</i>)
Mohaközösség	Csaroda (<i>Eriophoro vaginati-Sphagnetum</i>)
2. Védett növényfajok monitorozása	
<i>Cirsium brachycephalum</i>	HNPI területe
<i>Comarum palustre</i>	Beregdaróc (Nyíres-tó)
<i>Comarum palustre</i>	Csaroda (Báb-tava)
<i>Comarum palustre</i>	Piricse (Júlia-liget)
<i>Crocus reticulatus</i>	Bagamér (Bagaméri-erdő)
<i>Crocus reticulatus</i>	Bagamér (határsáv)
<i>Crocus reticulatus</i>	Debrecen (Bánki-erdő)
<i>Crocus reticulatus</i>	Debrecen (Mézese-hegy)
<i>Crocus reticulatus</i>	Debrecen (Paci-tölgyes)
<i>Crocus reticulatus</i>	Mikepércs (Fekete-rét)
<i>Eriophorum vaginatum</i>	Beregdaróc (Nyíres-tó)
<i>Eriophorum vaginatum</i>	Csaroda (Báb-tava)
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Fülesd (Baka Béla tag)
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Gelénes (Gelénesi-legelő)
<i>Iris sibirica</i>	Bátorliget (Bátorligeti-láp)
<i>Lindernia procumbens</i>	HNPI területe
<i>Menyanthes trifoliata</i>	Bátorliget (Bátorligeti-láp)
<i>Menyanthes trifoliata</i>	Piricse (Júlia-liget)
<i>Vaccinium oxycoccus</i>	Beregdaróc (Nyíres-tó)
<i>Vaccinium oxycoccus</i>	Csaroda (Báb-tava)

3. Növénytársulások monitorozása	
<i>Acorelletum pannonicum</i>	Nyíregyháza: Újfehértó: Nagy-Vadas-tó
<i>Camphorosmetum annuae</i>	Kunmadaras: Kunmadarasi-puszta
<i>Carici lasiocarpae-Sphagnetum</i>	Csaroda: Báb-tava
<i>Eriophoro vaginati-Sphagnetum</i>	Beregdaróc: Nyíres-tó (Báb-tava)
<i>Pholiuro-Plantaginetum tenuiflorae</i>	Kunkápolnás (Kunmadaras): Kunmadarasi-puszták
<i>Puccinellietum limosae</i>	Kunkápolnás (Kunmadaras): Kunmadarasi-puszta
<i>Salici pentandrae-Betuletum pubescentis</i>	Piricse: Júlia-liget
<i>Salici pentandrae-Betuletum pubescentis</i>	Bátorliget: Bátorligeti-láp
4. Úrge monitorozás	
<i>Spermophilus citellus</i>	Debrecen-Józsa (Tócsó ér mente)
<i>Spermophilus citellus</i>	Hajdúszoboszló (nyugati-legelő)
<i>Spermophilus citellus</i>	Hajdúszoboszló (reptér 2.)
<i>Spermophilus citellus</i>	Kállósemjén (Honcsokos)
<i>Spermophilus citellus</i>	Nagykálló (Harangod)
<i>Spermophilus citellus</i>	Nyíregyháza (reptér)
<i>Spermophilus citellus</i>	Nyíregyháza (Simai úti gyakorlótér)
<i>Spermophilus citellus</i>	Sáránd (Városréti-legelő)
5. Nappali lepkék monitorozása	
<i>Dioszeghyana schmidtii</i>	
<i>Arytrura musculus</i>	
<i>Catopta thrips</i>	
<i>Euphydrias maturna</i>	
<i>Lopinga achine</i>	
6. NBmR élőhelytérképezés	
O-005	Berettyóújfalu
O-012	Debrecen környéke
R-112	Karcag
R-123	Záhony
7. Natura 2000 élőhelyek monitorozása	
(3270) Ártéri ruderalis magaskórós folyómedernövényzet	
(6250) Síksági pannon löszgyepek	
(6260) Pannon homoki gyepek	

(6410) Kékperjés láprétek	
(6440) Ártéri mocsárrétek	
(7110) Dagadólápok	
(7140) Tőzegmohás lápok és ingólápok	
(7230) Mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sásrétek	
(91E0) Puhafás ligeterdők, éger- és kőrsligetek, ill. láperdők	
(91F0) Keményfás ligeterdők	
(91G0) Pannon gyertyános-tölgyesek	
(91I0) Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek	
(3130) Törpekákás iszapnövényzet	
(3150) Eutróf sekély tavak és holtmedrek hínárja	
(3160) Láptavak	
8. Halközösségek monitorozása - HNPI működési területe	
9. Denevérközösségek monitorozása (épület, erdő) - HNPI működési területe	
10. Erdőrezervátum monitorozás - HNPI működési területe	
11. Ritka és Telepes Madarak Monitoring - HNPI működési területe	
12. Mindennapi Madaraink Monitoring - HNPI működési területe	
13. Madáratlasz térképezés - HNPI működési területe	
13. Pulsatilla patens növénygenetikai vizsgálata	
14. Szárazföldi puhatestűek (<i>Chilostoma banatica</i>) monitorozása - Felső-Tisza	
15. Vipera berus monitorozása - Beregi-sík	
16. Egyenesszárnyú közösségek monitorozása - HNPI működési területe	
17. Bogárfajok monitorozása (<i>Cerambyx cerdo</i>, <i>Cucujus cinnaberinus</i>) - HNPI működési területe	
18. Kisemlős monitorozás bagolyköpet elemzéssel - HNPI működési területe	
19. Ex lege védett földvárak és kunhalmok felmérése - HNPI működési területe	
20. Egyedi tájérték kataszterezése	
21. Vadonleső program fejlesztése, Év emlőse kezdeményezéshez kapcsolódó feladatok	
22. Földikutya (<i>Spalax sp.</i>) áttelepítés - HNPI működési területe	

4.3. TIR-be betöltött és betöltésre előkészített adatok modulonként

a) BIOTIKA modul

Altéma	Rekordok száma
<u>Betöltött</u>	
A LIFE04NAT/HU/000118 azonosítójú LIFE Nature projekt keretében gyűjtött pókfajok előfordulása	2216
Őri archív botanikai (Demeter László) adatok 2001-2007	737
Dr. Kovács Gábor madarak felmérése, Hortobágy archív 1997	14329
Futóbogarak gyűjtése 2000-2010 a HNP Igazgatóság működési területén	12016
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2008-2011	7758
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2008-2011	62026
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2012	1912
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2012	18894
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2013	5720
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2013	17600
Archív felügyelői (Lukács Balázs) botanikai adatok 2006-2008	274
Mindennapi Madaraink Monitoringja 2011	6310
Mindennapi madaraink monitoring 2013	5939
Vonuló Vízimadár Monitoring 2011	3266
Vonuló vízimadár monitoring (VVM) 2013	4985
Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoring 2013	1483
Felügyelői adatok 2013	3200
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött gerinctelenek fajelőfordulása	1020
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött kétéltű és hüllő fajok előfordulás	369
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött pókfajok előfordulása	1405
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött poloska fajok előfordulása	461
A LIFE03ENV/H/000280 azonosítójú LIFE Environment projekt keretében gyűjtött szárazföldi csiga fajok előfordulása	300
Haris felmérések a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzetben 1997-2010 között	830
Összesen:	173000
<u>Betöltésre előkészítve</u>	
HNPI őrszolgálat botanikai adatok 2014	Kb. 5000
HNPI őrszolgálat zoológiai adatok 2014	Kb. 20000
Összesen:	Kb. 25000

b) Védett érték modul

- ba) A HNP Igazgatóság működési területére vonatkozóan, a NP, TK, TT esetében a betöltött adatok naprakészek és teljeseek
- bb) Natura 2000: csak geometriai adat van betöltve.
- bc) *ex lege* védett területek esetében csak geometriai adat van betöltve.
- bd) Egyedi tájérték
 - betöltött: 89 db település (2428 db egyedi tájérték)

4.4. Jelentési kötelezettség

- Az Igazgatóság működési területén lévő Natura 2000 területek adatbázisának (SDF adatlapjainak) felújítása. Ennek során pontosításra, illetve aktualizálásra került Natura 2000 területenként:
 - a jelölő élőhelyek előfordulása
 - a jelölő élőhelyek kiterjedése (az új adatlap szerint a viszonylagos, területarányos %-os borítást abszolút értékben, hektár mértékegységgel)
 - a jelölő élőhelyek állapotának változása
 - a jelölő fajok előfordulása
 - a jelölő fajok állomány nagysága
 - a jelölő fajok állományainak változása.

Az SDF adatlapok aktualizálásához jelentős segítséget nyújtottak a Natura 2000 fenntartási tervdokumentációhoz készült megalapozó részben szereplő kutatási és felmérési adatok.

- Adatok szolgáltatása a Nyírbátori, a Közép-Tiszai, a Szatmár-Nagyecsed-i és a Körös-vidéki erdőtervezési körzetek erdőtervezéséhez és a Natura 2000 elővizsgálathoz.

5. Természetvédelmi kezelési tevékenység

5.1. Kezelési és fenntartási tervek

5.1.1. Természetvédelmi kezelési tervek

A 3/2008. KvVM rendeletben és a 16/2012. VM utasításban foglalt tartalmi követelményekkel a *Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terv tervezete és a természetvédelmi kezelési tervdokumentációját* 2015-ben véglegesítettük és a minisztériumba felterjesztettük. A Hortobágyi Nemzeti Park védőövezetének lehatárolása kapcsán nem kellett széles körű társadalmi egyeztetéseket végrehajtanunk, mivel a természeti övezet teljes egésze állami tulajdonban, és az igazgatóság vagyonkezelésben áll.

5.1.2. Natura 2000 fenntartási tervek

Két Natura 2000 terület - nem előírás szerinti formátumú - fenntartási terve pályázatokhoz ("Túzok LIFE") kapcsolódóan már 2010-ben elkészült, ezek a következők: Hortobágy Különleges Madárvédelmi Terület és Bihar Különleges Madárvédelmi Terület. A Jászság Különleges Madárvédelmi Terület fenntartási terve egy folyamatban lévő LIFE+ pályázat ("Parlagi sas LIFE+") keretében 2013-ban készült el.

A Liget-legelő Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület (HUHN21164) fenntartási tervét a Honvédelmi Minisztérium Infrastrukturális Ügynökség megbízásából a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2007-ben elkészítette.

A Felső-Tisza Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület (HUHN20001) bővítése fenntartási terve a 2012. évben elkészült, az érintett társadalmi szervezetekkel, államigazgatási szervekkel, települési önkormányzatokkal, az érintett földrészletek tulajdonosaival és vagyonkezelőivel egyeztetésre került és a tervet a környezet- és természetvédelemért felelős helyettes államtitkár 2012. augusztusában jóváhagyta.

2012-ben a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalhoz nyolcvanhat Natura 2000 területegységre vonatkozó Natura 2000 fenntartási terv elkészítésére vissza nem térítendő támogatási igényt nyújtottunk be az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételeinek részletes szabályairól szóló 43/2012. (V.3.) VM rendelet értelmében. 2014-ben mind a 86 db megpályázott Natura 2000 fenntartási terve elkészült és elfogadásra került:

Natura 2000 terület azonosító kódja	Natura 2000 terület neve
HUHN20001	Felső-Tisza
HUHN20003	Tisza-tó
HUHN20004	Felső-Sebes-Körös
HUHN20005	Nagy-Széksós-Rakottyás
HUHN20006	Pocsaji csordalegelő
HUHN20007	Szentpéterszeg-hencidai gyepek
HUHN20008	Kismarja-Pocsaj-Esztári-gyepek
HUHN20009	Derecske-konyári gyepek
HUHN20010	Pocsaji-kapu
HUHN20012	Sándorosi tavak
HUHN20013	Közép-Bihar
HUHN20014	Kismarjai Nagy-szik

HUHN20016	Kék-Kálló-völgye
HUHN20018	Mikepércsi Nyárfáshegyi-legelő
HUHN20029	Létavértesi Falu-rét
HUHN20030	Fülöpi láprétek
HUHN20031	Hanelek
HUHN20036	Bátorligeti Nagy-legelő
HUHN20037	Bátorligeti-láp
HUHN20038	Újtanyai lápok
HUHN20039	Piricsei Júlia-liget
HUHN20040	Apagy Albert-tó
HUHN20041	Apagy Falu-rét
HUHN20042	Napkori legelő
HUHN20043	Paszabi kubikgödrök
HUHN20044	Jászdózsai Pap-erdő
HUHN20045	Kaszonyi-hegy-Dédai-erdő
HUHN20046	Gelénes-Beregdaróc
HUHN20048	Tarpa-Tákos
HUHN20049	Lónya-Tiszaszalka
HUHN20053	Magosligeti-erdő és gyepek
HUHN20055	Rozsály-Csengersima
HUHN20059	Bika-rét
HUHN20060	Nyíregyházi lőtér
HUHN20062	Ófehértói lőtér
HUHN20064	Rohodi-legelő
HUHN20065	Nyírturai-legelő
HUHN20067	Csikós-lápos
HUHN20069	Hajdúszoboszlói szikes gyepek
HUHN20070	Darvasi Csiff-pusztá
HUHN20071	Nyírmihálydi-legelő
HUHN20072	Bökönyi Közös-legelő
HUHN20076	Borsóhalmi-legelő
HUHN20078	Jászsági Zagyva-ártér
HUHN20081	Újszász-jászboldogházi gyepek
HUHN20085	Jászapáti-jáskiséri szikesek
HUHN20089	Alsó-Zagyva hullámtere
HUHN20092	Hajdúszováti gyepek
HUHN20093	Kaba-földesi gyepek
HUHN20098	Dél-ásványi gyepek
HUHN20100	Gatály
HUHN20103	Berekböszörmény-körmösdpusztai legelők
HUHN20105	Csökői gyepek
HUHN20106	Újfehértói gyepek
HUHN20107	Nagy-Vadas
HUHN20113	Kisvárdai gyepek
HUHN20114	Tiszalöki szikesek
HUHN20116	Tiszavasvári szikesek
HUHN20121	Czakó-tó
HUHN20122	Tócó völgye
HUHN20124	Daru-rét
HUHN20125	Nyírgyulaji Kis-rét

HUHN20127	Kraszna menti rétek
HUHN20129	Nyírbogdányi rét
HUHN20131	Orosi gyepek
HUHN20133	Balkányi Libegős
HUHN20134	Kállósemjéni Csordalegelő
HUHN20138	Aranyosi-legelő
HUHN20139	Szalóki Nagy-fertő
HUHN20140	Úrbéri-legelő
HUHN20141	Tiszaigar-Tiszaörsi Körtvélyes
HUHN20144	Kenderesi-legelő
HUHN20146	Hegyesbor
HUHN20149	Mezőtúri Szandazugi-legelő
HUHN20152	Kunszentmártoni Bábockai-legelő
HUHN20153	Szelevényi Tó-köz
HUHN20154	Csépa-szelevényi gyepek
HUHN20155	Cserkei Nagy-fertő
HUHN20156	Tiszasasi Láp-legelő
HUHN20157	Tiszaugi Körtvélyes és Bokros
HUHN20158	Tizsakürt-tiszainokai gyepek
HUHN20159	Tunyogmatolcsi Holt-Szamos
HUHN20160	Gögő-Szenke
HUHN20161	Sámsoni úti Bellegelő
HUHN21163	Biri Nagy-rét
HUHN21165	Penészleki gyepek

2015-ben (2016-os befejezési határidővel) 13 db Natura 2000 terület fenntartási tervét megalapozó dokumentáció és 25 db Natura 2000 fenntartási terv készítése indult el, illetve van folyamatban.

Natura 2000 terület azonosító kódja	Natura 2000 terület neve	folyamatban lévő dokumentum típusa
HUHN20015	Közép-Tisza	fenntartási terv
HUHN20017	Hajdúbagosi-legelő	fenntartási terv
HUHN20020	Monostorpályi-legelő	fenntartási terv
HUHN20021	Halápi Álló-hegy	fenntartási terv
HUHN20026	Nyírábrányi Káposztás-lapos	fenntartási terv
HUHN20035	Önbölyi-erdő és Fényi-erdő	fenntartási terv
HUHN20050	Kömörő-Fülesd	fenntartási terv
HUHN20057	Grófi-erdő	fenntartási terv
HUHN20058	Teremi-erdő	fenntartási terv
HUHN20063	Baktai-erdő	fenntartási terv
HUHN20120	Vajai-tároló	fenntartási terv
HUHN20128	Nyírség-peremi égeresek	fenntartási terv
HUHN20148	Pásztói-legelő	fenntartási terv
HUHN20002	Hortobágy	megalapozó dokumentáció
HUHN20011	Hencidai Csere-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20019	Bánki-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20022	Rauchbauer-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20023	Hármashegyi-tölgyesek	megalapozó dokumentáció
HUHN20024	Martinkai-legelő	megalapozó dokumentáció
HUHN20025	Kőrises-Jónás-rész	megalapozó dokumentáció

HUHN20027	Nyírábrányi Kis-Mogyorós	megalapozó dokumentáció
HUHN20028	Csohos-tó	megalapozó dokumentáció
HUHN20032	Gúti-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20033	Debrecen-hajdúböszörményi tölgyesek	megalapozó dokumentáció
HUHN20047	Vámosatya-Csaroda	megalapozó dokumentáció
HUHN20051	Eret-hegy	megalapozó dokumentáció
HUHN20054	Csaholc-Garbolc	megalapozó dokumentáció
HUHN20056	Jánki-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20073	Jászárokszállási szikesek	megalapozó dokumentáció
HUHN20074	Alattyáni Berki-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20077	Jászfényszaru-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20079	Pusztamizsei-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20095	Lányi-legelő	megalapozó dokumentáció
HUHN20101	Bihari-legelő	megalapozó dokumentáció
HUHN20109	Sóstói-erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN20145	Kecskeri-puszta és környéke	megalapozó dokumentáció
HUHN21162	Jászsószentgyörgyi erdő	megalapozó dokumentáció
HUHN21164	Liget-legelő	megalapozó dokumentáció

5.1.3. Világörökség Kezelési Terv (Vö KET)

A 2015. év júliusában - közel egy éves várakozást követően - megérkezett az a Miniszterelnökséget (ME) vezető miniszter véleményét tartalmazó levél, amely a 2014. július 15-én lezajlott társadalmi és közigazgatási egyeztetések kapcsán megfogalmazott vitás kérdésekre további iránymutatást adott. Ennek alapján a HNPI elkészítette az ezekre reagáló Vö KET kiegészítéseket, módosításokat tartalmazó kiegészítő kötetet, amelyet 2015. augusztus 5-én küldött be a Vö KET-et megrendelő Forster Központnak. Az eddig elkészült anyagokat az UMNB Világörökségi Szakbizottsága (VÖSZB) 2015. november 5-i ülésén tárgyalta, azonban az ott a szakbizottsági tagok által megfogalmazott, részben a Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta, részben valamennyi világörökségi helyszínre készülő Vö KET-ekkel kapcsolatos felvetések miatt a szakbizottság újabb (ME) miniszteri állásfoglalást kért. Összességében a VÖSZB megfelelőnek találta az addig elkészült anyagokat, erről pozitívan szavazott, azzal a kitételrel, hogy a végleges változathoz valamennyi munkarész és a miniszteri állásfoglalás alapján készülő módosítások egybedolgozása után a Vö KET-et a VÖSZB-nek végleges jóváhagyásra vissza kell mutatni.

A (ME) miniszteri állásfoglalást tartalmazó levél a Forster Központtól (mint a Vö KET megrendelőjétől) a mai napig nem érkezett meg. Természetesen az egyéb szükséges munkákat HNPI az eltelt időszakban elvégezte.

5.2. Élőhely-fenntartás és -kezelés,

5.3. Élőhely-rehabilitáció és

5.4. Fajmegőrzési tevékenységek

- Az élőhely-fenntartási, élőhely-rehabilitációs és a fajmegőrzési tevékenységeket együtt célszerű tárgyalni, hiszen egymást kiegészítő, egymásra épülő tevékenységekről van szó, ezért az alábbi felsorolásban mindhárom tevékenységi kör elemei szerepelnek a természetvédelmi tájegységek szerinti bontásban, az összefüggések láthatósága érdekében. Ugyanígy, tájegység bontásban adjuk meg az élőhelyekre, fajokra megállapított összegzéseket, tendenciákat, értékelést.

5.2.1. Az élőhelyeket és fajokat érintő jelentősebb ökológiai állapotváltozások

5.2.1.1. Hortobágy Természetvédelmi Tájegység

Az idei év összességében száraz, de az átlagos értékekhez képest nem kiugróan alacsony csapadékviszonyokkal jellemezhető esztendő volt. A tél végi csapadékszegény periódust változatos csapadék ellátottság váltotta tavasszal, majd száraz nyár és ősz után csapadékos, enyhe tél alakult ki.

Növénytanilag vonalon ebben az évben számunkra új elem volt a görbeházi határban irodalmi adatok alapján megtalált kunsági bükköny (*Vicia biennis*) állomány, nem védett területen. Szintén ismertté vált Újtikos határában egy Tallós-nőszőfű (*Epipactis tallosii*) előfordulás. Az agárkosbor (*Anacamptis morio*) ismert élőhelyei közül Folyáson az állomány eddig ismertnél jelentősen nagyobb egyedszámára derült fény. A kistűzű aszat állományai az elmúlt évhez képest az idei évben nagyobb intenzitással virágoztak. Hasonló volt a helyzet a macskahere állományok tekintetében is, mely esetben további állományok felmérését és biotikai adatbázisba rögzítését folytattuk.

Zoológiai tekintetben - a hagyományosan magas szintű madártani adatgyűjtés mellett - történt némi előrelépés alacsonyabbrendű taxonok irányába is. Folytattuk a tájegységben a nagy szikibagoly állomány felmérő kutatását. Ez természetesen együtt jár tápnövénye, a sziki kocsord állományok felvételezésével. Néhány helyen be kellett avatkozni a gyepek teljes területen történő kaszálásakor a lepke védelmében. Szintén megindult folytatódott a sztyeplepke felmérése, melyet a faj egyik hazai specialistája végzett segítségünkkel. Sajnos a projektfinanszírozási, szerződéskötési háttére igazgatóságunktól független okok miatt jelentős csúszást szenvedett, így az imágók aktív periódusa szinte elmúlt, mire a konkrét, terepi felmérések megkezdődhettek. 2016-ban szeretnénk folytatni - illetve kiterjeszteni - a lepkészeti, illetve általánosságban a rovartani vizsgálatokat a tájegységben - erőnk és lehetőségeink határáig. Madártani tekintetben 2015-ben nem volt érzékelhető a megelőző évek tendenciája, ami a fokozottan védett tundrai vadlúdfajok nagy egyedszámú beáramlását illeti. A tájegység területén ősszel nem volt idegenen kívüli vadlúd vadászati kérelem a vadgazdálkodásra jogosultak irányából. A tájegység leginkább kutatott része a madárvilág, melyre vonatkozó legfontosabb adatokat az alábbiakban foglaljuk össze.

Kárókatona: Az Hortobágyi-halastó V-ösön ebben az évben is a talajon költöttek a madarak, a fészkelő állomány 5 párból állt.

Kis kárókatona: A Hortobágyi-halastó IV-es taván 400-450, az Ohati-halastó kis V-ös taván 40-50 pár, míg a Polgári-halastavon 35-40 pár fészkelte. A faj kezd egyre inkább áttelelővé válni a térségben, a nagy fagyok idején is voltak megfigyelhető egyedei.

Üstökösgém: Három halastavi gémtelepen becsült fészkelő állománya 80-90 pár között alakult.

Kis kócsag: 90-100 pár fészkel a Virágoskúti-, a Hortobágyi-, az Elepi-, a Polgári- és az Ohati-halastavakon.

Nagy kócsag: 2015-ben 640-650 pár fészkel a tájegységben, kizárólagosan halastavi környezetben.

Szürke gém: A tavalyi évben 160-170 pár költött a tájegységben.

Vörös gém: 2015-ben 105-110 pár költött a tájegységben.

Fekete gólya: Az idei év lesújtó költési eredménnyel zárult, egyik ismert fészekből sem repültek ki fiókák.

Batla: Költési tevékenységet nem észleltünk, megfigyelés is csak 2 alkalommal történt.

Kanalasgém: A 2015-ös évben mintegy 420-440 pár fészkel a Hortobágyi-halastó területén.

Kis lilik: 2015. szeptember 29-én 124 példány volt a maximum a Hortobágyi-halastavon és a Rókáson, 1992 óta nem volt ekkora a fennoskandináv populáció nagysága, tavasszal 61 volt a legtöbb együtt megfigyelt madár. A madarak idén ősszel kevés időt töltöttek a Hortobágyon, hamar megérkeztek a görög telelőhelyekre. A nagyobb vadlúdcsapatokban szinte minden esetben voltak megfigyelhetőek szibériai kis lilikek.

Vörösnyakú lúd: Akkora beáramlása nem volt, mint 2014-ben, de így is voltak nagy csapatai, legnagyobb csapata 280 madárból állt, örvendetes, hogy a nagy vadlúdcsapatok zömében gyepen legeltek, így vadászati veszélynek kevésbé volt kitéve a faj.

Hamvas rétihéja: A száraz év rányomta a bélyegét a faj költésére, mindössze 1 ismert revír volt Mátá-pusztán.

Rétisas: 8 pár költéséről volt tudomásunk a tájegységben.

Pusztai ölyv: 2015-ben is 1 pár költése vált ismertté a Balmazújváros és Tiszacsege közigazgatási határán lévő szalagerdőben.

Kerecsensólyom: 7 revírről tudunk az idei évben, mindegyik fészkelés traverzoszlopon zajlott.

Kék vércse: 80 körüli pár fészkelése volt ismeretes a tájegység területén. A tradicionális, valamint a mesterségesen kialakított telepeken költöttek ebben az évben is. Legnagyobb telepei idén is a Magdolna-pusztát övező szárnyékokban voltak.

Daru: 2015-ben is tanúi lehettünk egy újabb rekordnak, szeptember legvégén 95500 egyedet regisztráltunk a szinkron során. Megfigyelhető egy tendencia, miszerint a populáció tetőzése egyre korábbra tevődik át. A legjelentősebb éjszakázó helyeknek ebben a szezonban is a Hortobágyi-halastó Kondás medencéje, az Elepi-halastó és a Virágoskúti-halastó bizonyultak. A legtöbb, egy éjszakázó helyen megfigyelt egyedszám közel 60000 madár volt a Virágoskút 4-en.

Túzok: Az idei évben 7-8 pár tűzok költés vált ismertté a tájegységben, a sikeresség sajnos nagyon rossz volt.

Ugartyúk: Mindössze 2 pár költés volt ismert, mind a szálkahalmi örkerületből.

Gólyatöcs: Az idei évben 32 pár költött a tájegységben, jelentős költések a Kerekfenéken, Dinnyésen és a Polgári-halastavon voltak.

Gulipán: Az idei évben 56 pár madár költött a tájegységben, a Hortobágyi-halastó 8-as leszikkadó taván, a Magdolnában predáció miatt az összes költés megghiúsult.

Bibic: 35-40 pár költött 2015-ben a tájegységben, a száraz év nem kedvezett a fajnak.

Pirosládú cankó: 16-18 pár költött 2015-ben a tájegységben, a száraz év nem kedvezett a fajnak.

Nagy goda: 16-18 pár költött 2015-ben a tájegységben, a száraz év nem kedvezett a fajnak.

Fattyúszerkő: A faj állományát 870-880 párra becsültük 2015-ben a Hortobágyi-, a Polgári- és Ohati-halastavon.

Sztyeppi sirály: A Hortobágyi-halastavon 100-105 pár költött, közel 60 fióka meg is lett gyűrűzve.

Dankasirály: A Gyökérkúti-, Hortobágyi- és a Polgári-halastavon 1040-1060 pár költött.

Fehérszárnyú szerkő: Az idei évben a tájegység területén nem volt ismert fészkelése.

Szalakóta: Az idei évben 132 pár szalakóta költött a tájegységben. A költési siker a számukra kedvező időjárásnak köszönhetően 2015-ben is kiemelkedően jó volt.

Vetési varjú: 17 telepen 5050-5100 pár költött - valamennyi szárnyékerdei környezetben.

5.2.1.2. Nagykunság Természetvédelmi Tájegység

Az év egy hidegebb periódussal kezdődött el, a hőmérséklet -10 °C alá is süllyedt esetenként, de ez rövid ideig tartott. Ezt követően fokozatosan enyhült az idő. Februárban folytatódott a felmelegedés kisebb fagyokkal, majd a hónap végével már egészen tavaszi időjárás volt. Januárban átlagos mennyiségű csapadék hullott.

A tél végét csapadékban szegény tavaszéő és hirtelen bekövetkező felmelegedő időjárás követte. Az enyhe áprilist meleg, szinte nyáris jellegű május követte, mely során szintén kevés csapadék hullott. A kevés tavaszi csapadék miatt a gyepek fejlődése rendkívül gyenge volt, a kisebb laposok vízborítása már április végén megszűnt és a nagyobb mocsarak vízszintje is rohamosan csökkent. A legeltetést gyenge mezőn kezdték meg a gazdák. A májusi és júniusi lehűlések ellenére viszonylag egyenletesen meleg időjárás volt jellemző a nyári évszak elején. A magas hőmérséklet és csapadékszegény időjárás hatására június elején a gyepterületek az előző évekhez hasonlóan hamar kiszáradtak, a kaszálókon kevés téli takarmányt tudtak betakarítani a gazdák.

Júliusban száraz és forró időjárás, kánikula uralkodott, mely egészen augusztus közepéig kitartott. Ezalatt a csapadék mennyisége szintén kevés volt, néhány hevesebb zivatartól eltekintve, de ezek csak viszonylag kis területeket érintettek. Az augusztus közepi csapadékos napokat ismét kánikula jellegű időjárás követte, még szeptember közepén is voltak majdnem 35 °C -ot elérő nappalok. A hónap végén azonban csökkent a hőmérséklet, mely egész októberben meghatározó volt. Csapadék jelentősebb mennyiségben hullott, mely hatására a kisebb-nagyobb laposok szinte kivétel nélkül kezdtek megtelni vízzel. Novemberben tovább hűlt az idő, a hónap végén éjszakánként többször volt fagypont alatt is a hőmérséklet. Rendszeresen voltak reggelenként és esténként ködös időszakok, mely esetenként nappal sem szűntek meg. Decembert szinte végig borult, párás, időnként ködös napok jellemezték, gyakori ködszitalással.

Az őszi csapadéknak köszönhetően a gyepek felsarjadtak és sok gazda az enyhe fagymentes időben novemberig is legeltetett, így ellensúlyozva kicsit a gyenge szénatermést.

Az éves csapadék mennyiség körülbelül a sokéves átlag körül alakult mind Nagyiván, mind Tiszafüred térségében, de a lehullott csapadék térbeli és időbeli eloszlása rendkívül változatos volt. Heves zivatarok térségében nem volt ritka a 35-40 mm csapadék rövid idő alatt.

2015-ben jelentős árhullám nem volt a Tiszán, de tavasszal és november elején volt egy kisebb áradás, ami befolyásolta a Tisza-tó nyári illetve téli vízszint beállítását. A Tisza-tavon az ivási időszakban az idén is nyári szint fölött tartották a vízszintet mintegy 25-30 centiméterrel, majd az aszályra való tekintettel 10 centiméterrel a nyári szint fölé állították be a szintet. Ezt a plusz vízmennyiséget főleg júliusban használták fel, ebben az időszakban a Tisza vízhozama rendkívül alacsony volt, még a nyári vízszint alá is le kellett engedni a tározót. Augusztus végén, szeptemberben azután pótlódott ez a mennyiség és a vízleengedés megkezdéséig normál üzemi szinten tartották a tározó szintjét.

Valószínűleg a száraz tavasznak és nyárnak köszönhetően az idén is rövid virágzási időket és az átlagnál kisebb növényeket figyeltünk meg.

A tájegység jelentősebb természeti értékeire vonatkozó adatok a következők.

Kisfészkü aszat (*Cirsium brachycephalum*): Az aszályos évben sok helyen nem virágzott, csak tölevélrózsái voltak. Állománya ennek ellenére stabilnak mondható ismert élőhelyein.

Sziki kocsord (*Peucedanum officinale*): Több új állománya került elő az idén, Körtvélyesi legelőtől délre és északra eső gyepterületek mintegy 550 tő, Borzas erdő 7 tő. Régebről ismert állományai változatlanok.

Mételyfű (*Marsilea quadrifolia*): A C/3-as csatornában állománya 2500-3000 tő. A Karaháti rizsrendszerben mintegy 2500 négyzetméteres állománya, míg a Kecskeri pusztán 4 négyzetméteres állománya található.

Macskahere (*Phlomis tuberosa*): Állományai változatlanok. Az idei évben szépen virított.

Pusztai tyúktaraj (*Gagea szovitsii*): Az idei évben a virágzása nagyon gyenge volt a fajnak. Kis-sziklaponyagon mindössze 12 virágzó egyed volt. A tavaly Ágota-Hármason megtalált termőhelyein alacsony számú virágzás. Cseke-földön nem virágzott. A Boruzs-tanyai részen és Ágota-Négyesen 4 új foltban 74 virágzó egyed, cickafarkos füves pusztán. A Kunmadarasi-pusztán, a Fűves-értől nyugatra 4 virágzó növény. A virágzás el volt tolódva a korábbi évekhez képest, ami valószínűleg a hűvös, száraz márciusnak köszönhető.

Agárkosbor (*Orchis morio*): Az Aranyosi kosboros réten állománya változatlan mintegy 2000 tő. Borzas-Kunföldön állománya változatlan mintegy 1000 tő. Két új területen került elő: Meggyesi legelő 1 virágzó tő, Hegyeshalmi dűlő 200 tő.

Tiszavirág (*Palingenia longicauda*): A Tisza Tisza-tóra eső szakaszán idén rendkívül gyenge rajzás volt. Június közepén még az előző évek előrajzásának mértékét sem érte el a rajzások intenzitása.

Nagy szikibagolylepke (*Gortyna borelii*): Az ismert sziki kocsord élőhelyeken mindenhol jelen van, állománya stabil.

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): A tájegység területén a 2015. évben biztosan 9 pár kezdett költésbe és minimum 19 fióka repült ki. 3 revírt tartó párt is sikerült megfigyelni.

Nagykócsag (*Egretta alba*): A tájegységben mintegy 500 pár költ. Állománya stabil.

- Parlagi sas (*Aquila heliaca*): 7 pár költött, amiből 1 sikertelen volt. Összesen 11 fióka repült ki.
- Rétisas (*Haliaeetus albicilla*): 10 pár kezdett költésbe. Összesen 16 fióka repült ki. További két párt sikerült revírben megfigyelni.
- Kerecsensólyom (*Falco cherrug*): 7 pár költött, minimum 9 fióka repült ki.
- Kék vércse (*Falco vespertinus*): A tájegységben összesen 74 pár költött, ebből 66 pár a Péteri-erdő térségében. Itt 90 fióka lett meggyűrűzve. Állománya stabil.
- Barna kánya (*Milvus migrans*): 1 ismert fészekből 3 fióka repült ki az idén. A Hordód térségében fészkelési időben sikerült egy párt megfigyelni, fészke még ismeretlen.
- Túzok (*Otis tarda*): Költési időszakban mindössze 9 fészek került elő, ezekben a költés általában sikeres volt. Telelés: Disznórét (31 pld.), Bengecseg (23 pld.), Kis-Ráta (42 pld.), Nagyiván (25 pld.), Hegedűs hát (42 pld.), Porosállás (54 pld.) térségében. A frekventált dürgő- és költőhelyeken folyamatos a megfigyelést, ellenőrzést végeztünk.
- Székicsér (*Glareola pratincola*) : 25-26 pár kezdett költésbe Kisújszállás, Karcag térségében. Ez mintegy 37-38 költést jelent (sarjú költések miatt), 55-60 kikelt fióka. Min. 25 röpképes fiatal madár. A sikertelen költések oka nagyrészt szőrmés predáció. Gyülekezéskori maximum július elején Nagyréten 70 pld. öreg és 5 pld. fiatal madár.
- Ugartyúk (*Burhinus oedicephalus*): 3 pár fészkelését ismerjük a Kunmadarasi pusztán és a Tompa-halomnál. Összesen 5 fiókat neveltek.
- Réti fülesbagoly (*Asio flammeus*): Az idei évben nem került elő fészke. Több esetben sikerült megfigyelni példányait.
- Szalakóta (*Coracias garrulus*): Összesen 52 pár költött az idén, melyek jelentős része Tiszafüred, Nagyiván, Tiszaörs térségében volt. Minimum 135 kirepült fiókat figyeltünk meg. Állománya jelentősen emelkedett (tavaly 20 költő párt számoltunk).
- Vörösnyakú lúd (*Branta ruficollis*): Januárban maximuma a Kecskeri tározón 115 pld., októberben 31 pld. A Kunmadarasi pusztán februárban 140 pld. míg októberben 107 pld. volt.
- Kis lilik (*Anser albifrons*): Január-február hónapokban a Kecskeri tározón alkalmasszerűen lehetett megfigyelni 2-4 pld.-t, a Sós-kúti halastavakon szintén lehetett látni 1-3 egyedet. A Kunmadarasi pusztán októberben 8 pld.-t lehetett megfigyelni.
- Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): A Péteri-erdőben 220 pár költött, a Meggyes-lapos keleti oldalán lévő akácosban pedig 140 pár.
- Daru (*Grus grus*): A laposok kiszáradása miatt az őszi vonulási csúcsok elmaradtak az előző évekhez képest. Egyek-pusztakócson 500 pld., a Kunmadarasi pusztán a Bogárzón 3900 pld. tartózkodott.
- Eurázsiai hód (*Castor fiber*): A tájegység területén a Tisza-tavon stabil hódállomány található, jelenleg 10-11 családról tudunk, de az idén is került elő 2 új hódvár.
- Vidra (*Lutra lutra*): Tisza-tavi állománya stabil. A tájegység többi részén is rendszeresen előfordul (főleg halastavak, rizsrendszerek területén).

5.2.1.3. Bihar Természetvédelmi Tájegység

A tájegység területén tapasztalt időjárást röviden összefoglalva a kulcsszavak: egész évben csapadékszegény, forró száraz nyár, kissé csapadékosabb enyhe ősz és enyhe, ködös tél.

Az elmúlt évben szintén száraz időjárásról számoltunk be, mely ugyan a tájegységen belül is eltéréseket mutatott, de összességében elmondható, hogy mind a talajban, mind a felszíni vizekben jelentős vízhiány mutatkozott. Ezt a 2015. év tél végi, tavaszi csapadék mennyisége sem tudta kompenzálni, ezért a legmeghatározóbb időjárási tényező a vízhiány volt. (Püspökladányban a mért éves csapadék mennyisége: 464 mm). Ezt csak tetézte, hogy a száraz tavaszt egy forró nyár követte hóhullámokkal, hőmérsékleti rekordokkal. Így a legmeghatározóbb élőhelyek a gyepek, gyakorlatilag mindenhol kiszültek. Az ősz hozott némi enyhülést és helyenként jelentősebb mennyiségű csapadék is előfordult, de a talaj vízhiányát ez sem pótolta. A tél nagyon enyhe volt, csapadék csak ködszitalás formájában, fagyok csak az év utolsó napjaiban. Az időjárás tehát rendkívüli mértékben befolyásolta a területek és ezzel az itt található flóra és fauna, valamint az emberi gazdálkodás állapotát, mikéntjét.

A növényzettel kapcsolatban hamar érezhető volt a gyepek idő előtti kimerülése, kiszülése. A legtöbb esetben csak az állatok legelését biztosították, a téli takarmánynak való szénakaszálást nem. A kaszált területek aránya jelentősen visszaesett, illetve mozaikosabb lett és időben is jelentősen elhúzódott. Ez természetvédelmi szempontból kedvező volt. Az ősz folyamán hullott jelentősebb mennyiségű eső sem tudta a talaj vízhiányát pótolni, de a legeltetésnek jelentősen kedvezett. Jellemzően sok gazdálkodó kért téli legeltetési engedélyt. Sok helyen a jóságok év végéig kint maradtak. Az időjárás mellett a földhaszonbérleti szerződések előírásai is megváltoztatták a gazdálkodást a legtöbb területen. Az ellenőrzések hatására jelentősen nőtt a legeltetett területek aránya és az állatállomány összetétele a szarvasmarha irányába tolódott el. Jelentős területeken történtek legeltetési céllal gyeptelepítések eddig szántóként művelt területeken, illetve újra gyepeként használnak korábban jogalap nélkül elművelt területrészeket.

A védett növényfajok kapcsán a felmérések során az előző évhez hasonló előfordulással és tőszámokkal találkoztunk. A kistűzű aszat kivétel, mert több helyen elő sem került és a növény tőszámában is messze elmaradt a megszokottól. A sziki kocsord állományok átlagos képet mutattak. A nagy szikibagoly jelenlétét mutató hernyó-rágásnyomok helyenként (Dél-Bihar) az átlagosnál kevesebb előfordulást mutattak. Kifejezetten jó év volt a kornistárnics esetében. Több új védett növényfaj előfordulása vált ismertté (békakonty, kétlevelű sarkvirág stb.)

A szikes pusztákra jellemző laposok, szikes tavak, mocsarak, belvizes foltok nem alakultak ki. Vízbörítés csak néhány jó vízmegtartású, vagy mesterségesen árasztott területen volt (Derecske-Bocskoros szik, Andaháza, Körmösdpuszta, K-XI víztározó), illetve a tájegységben található legnagyobb vízfolyásokban (Sebes-Körös, Berettyó, Ér, Keleti-főcsatorna). Ez jelentősen éreztette hatását a vizes élőhelyekhez kötődő fajok esetében. Az ilyen jellegű élőhelyekhez kötődő madár fajok számára kizárólag a mesterségesen fenntartott vizes élőhelyek szolgáltak fészkelő helyül, ahol azonban igen magas számban fészkeltek. Sajnos a predátorok kártétele továbbra is jelentős. Néhány olyan fajnál is visszaesés mutatkozott, ahol kifejezetten kedvező volt az időjárás. A túzok kevés fészke került elő, és klasszikusnak mondható fészkelő helyeken sem jelent meg fészkelési időben. Sikertelen fészkelésre és nagy számban a predáció miatt megsemmisült fészkealjakra is volt példa. A kék vércséknek is kifejezetten gyenge évük volt, pedig az időjárás kifejezetten kedvező volt számukra és a fészkelő helyek kihelyezése is folytatódott az idei évben. Sajnos úgy tűnik a védelmi intézkedések ellenére, a faj, fészkelő állományának csökkenése egyelőre megállíthatatlan. Sikeres év volt a szalakóták és a kerecsensólyom esetében ahol újabb párok jelentek meg, és a költési eredmények is kifejezetten jónak volt mondhatók. Nem védett faj ugyan, de érdemes megemlíteni a fogoly terjedését a keleti határszélen Pocsaj, Nagykereki térségében.

Az egyes gyakoribb vagy újonnan felfedezett fajok jellemzése és ahol ismert állományadataik:

Sóspusztai magyarmoha: Furtán a Veres-ér hát szegélyén.

Agárkosbor: Legnagyobb állományok: Pocsaj, Kasza-puszta; Hencidai Csere-erdő; és Sasa-lapos; Konyár, Égett-rét; Derecske, Bodzás; Zsáka; Kismarjában 80-100 töves új állománya a Vakaró-dűlőben. Pocsajban néhány töves állománya lép által közrezárt gyepen és a Káposztás-erdő tisztásán.

Dunai szegfű: Jelentős állomány a Sebes-Körös felső (magyarországi) szakaszának gátjain. 5500 tő az államhatár sávjában Berekböszörmény és Biharkeresztes térségében. 100-as nagyságrendű állomány Nagykerekiben a Barát ér mellett.

Kisfészki aszat: Az elmúlt évhez képest jelentősen visszaesett a növény állománya, egyes ismert termőhelyeken egyáltalán nem jelent meg a növény, míg máshol az egyedszám esett vissza drasztikus mértékben. Oka egyértelműen a vízhiányban keresendő. Jellemzően közepes állományok.

Sziki kocsord: Az ismert állományok átlagos képet mutattak. A vegetációs időszak elejének csapadék szegénységét megsínylették ugyan, de a nyár második felétől csapadékosabbra fordult időjárás még a lekaszált vagy lelegettetett állományokat is felélénkítette. Legnagyobb összefüggő állományok Kismarján; Konyár, Hosszú rét, Szőke Jóska kunyhója környéke; Hencidai Csere-erdő, Pocsaj Kasza-puszta és közeli gyepek; Darvas, Bozsód. Mezősas határában több ezer töves új állomány.

Erdélyi útifű: Nagy állományai: Nagykereki, Tépe Derecske, Berettyóújfalu, Mezősas környékén, de a konyári Angyalos-oldalon a Békaríváson és Esztárban is.

Macskahere: Legismertebb állománya a Konyár és Gáborján közötti Hegyes-halmon kb. 1000 tő. Virágzott és terjedőben, a halom északi és keleti felét teljesen beborítja. Új 500 töves állománya került elő kunhalom felmérés közben a Konyár és Hencida határán a Büdösközben álló halmon. A Mezősasi gyepeken is kisebb állománya. Pocsajban lekaszálták így állományát nem lehetett becsülni. Földesi Inacs-halmon több százás állomány. Nagyrábé, két Kálló köze: 100 tő. Új állománya Told, Mezőpeterd Kocsordos területén 80-100 tő, földút mezsgyéjében öt különálló 1 négyzetméteres foltban. Nagykerekiben 60-80 m² foltban az M4 autópálya építése miatt, áttelepítésre váró zárt állomány.

Pusztai tyúktaréj: Ez évben virágzása nagyon gyenge volt, sok helyen meg sem lehetett találni, például Furtán, a Györgyös elnevezésű területen.

Magyar nyúlkapor: A tájegység területén eddig csak Darvas, Bozsód területéről előkerült növényből idén 181 tő lett felmérve. A felmérést ki kell bővíteni a szomszédos gyepekre a pontosabb tőszám meghatározásához.

Kacstalan lednek: Az idei év nagyon kedvezett neki. Told határában a Kocsordos területén lévő védett gyepen került felmérésre, mely során 337 tő lett felvételezve.

Pocsolyalátonya: Idén nem került elő új állomány és a szárazság miatt az eddig előkerült helyeken sem lehetett megtalálni. Furta, Csipkés, Pocsaj Kasza-puszta.

Kunsági bükköny: Makkod csatorna beömlő: 82 tő.

Gyapjas gyűszűvirág: A Biharnagybajomi ún. Feketesziget területén kaszálás nem volt, az állomány 250 tő. Konyáron nem mutatkozott.

Fátyolos nőszirm: Nagy állományai Konyáron, Fehérék-rétje, Csukás, Városrét, Gáborjáni út mente Kevés virágzó növény Sárádon. Nagykerekiben jelentősebb állományai. Komádiban idén szépen virágzott az ott lévő kis állomány. Told határában a Kocsordos területén lévő védett gyepen került felmérésre, mely során 276 polikormon lett felvételezve. Megtalálható a növény Palocsán is.

Kardos madársisak: Biharnagybajom, több százás állomány. Kaba 49 tő. Zsáka Álomzug, Biczó-dűlő Ny-i oldalán lévő erdőben. Darvas, Bozsód. Kismarja, Palló-erdőben

újra szem elé került egy régi állomány az eddig ismert néhány tő helyett százas nagyságrendű állomány.

Fehér madársisak: Biharnagybajom, több százas állomány. Kaba 156 tő. Előkerült a földesi Piroska-erdőből is. Zsáka Álom-zug, Biczó-dűlő nyugati oldalán lévő erdőben idén nem került elő.

Békaconty: Földes Piroska-erdő. Zsáka Álom-zug, Biczó-dűlő nyugati oldalán lévő erdőben egy apró, 9 töves állománya került elő.

Kétlevelű sarkvirág: Új több száz töves állománya került elő Körösszegapáti határában.

Magyar zergevirág: Legnagyobb, több tízezres állománya a Hencidai Csere-erdőn, de a Berettyó gátjain is szép számban.

Kornistárnics: Rendkívül erős állomány Nagy-Zomlin mellett, kb. 350-500 tő. Biharkeresztes, Keserű-erdő: 80 tő és a Berettyó jobb partján Kismarjában az államhatár közelében 30-50 tő.

Réti iszalag: Jelentős állományok Kismarjában, Nagykerékiben, Biharkeresztes környékén.

Fogaslevelű bükköny: A Pocsaji láp melletti állománya ez évben kb. 50 tő. Kismarja kb. 40 tő. Magyarhomorog külterületén, árokparton került elő 5 tő.

Öldöklő aszat: A pocsaji Kasza-pusztán állománya jelentősen visszaesett.

Vidrafű: A Pocsaji lápban a Tiszántúl legnagyobb állománya, ez évben a szárazság miatt kisebb számban.

Lápi csalán: A Pocsaji láp déli ágában rendkívül nagy számban került szem elé.

Magyar zsálya: Nem védett, de védelemre érdemes faj. A TK területén csak Zsáka határában fordul elő. Az idei év kedvezően alakult számára, 359 tő lett felmérve.

Délvidéki poszméh: Idén többfelé meg lehetett figyelni, terjedőben lévő faj. Csökmő, Nagy-Szöcsköd, Derecske - Nagy-nyomás

Magyar virágbogár: Derecske - Nagy-nyomás.

Nagy szikibagolylepke: Eltérő információk érkeztek be a keleti területeken az ismert állományok kimutathatók a rágásnyomok átlagos előfordulást mutattak. Délen minden kocsordos foltban lehetett találni rágásnyomokat. Berettyóújfaluban több ponton, de kevesebb rágásnyom. Kevesebb, de még így is jelentős számú előfordulások: Konyár: Hosszú-rét, Pap-tava, Sós tó, Deák-lapos; Gáborján: Madaras. Hencida: Csere-erdő, Miklósi erdő melletti gyepek, Sasa-lapos

Magyar tavaszi fésűs bagolylepke: Jelentős számban a Biharkeresztes közelében lévő öreg tölgyesben. Legerősebb állománya Pocsaj Káposztás-erdőben. Egyéb számára alkalmas erdőkben is a tájegység területén: Esztár, Körtvélyes erdő, Nagykeréki a műút melletti erdő, Kismarjai-erdő.

Barna gyapjasszövő: Idén kisebb számban, de sok helyen kerültek elő hernyófészkei.

Bölömbika: Andaháza/Peres 4 pár, Bakonszeg K-XI min. 1 pár.

Nagy kócsag: 230 pár költött Bakonszegen a K-XI tározón. Zsákán a Sós-tón 9 pár költött. Körmösdpusztai- víztározón 10 pár. A darvasi halastavakon idén egyetlen pár sem költött vélhetően a zavarás (fakitermelés) miatt.

Vörös gém: 20 pár Bakonszeg K-XI és további 4 pár Berettyóújfalun, Peres.

Fekete gólya: Műfészekben költött a hencidai Miklósi-erdőben 2 felnevelt fióka.

Kanalasgém: 30 pár Bakonszeg K-XI.

Vörösnyakú lúd: Andaházán max. 12 példány.

Kis lilik: Andaházán a tél folyamán kisebb számban 3 pld.

Cigányréce: Kabai Cukorgyári-tavak 1 pár 6 fióka, Simay G. 5 pár (K-XI), de máshol is valószínű kisebb számú költése (pl. Berettyóújfalú, Peres).

Rétisas: Földes, Palocsa mellett költött egy pár (sikeres, 2 fióka). A darvasi öreg rétisas pár a költési időszak elején szépen foglalta a revírt, de a tojó nem kezdett kotlásba, fészkelésük sikertelen volt. Érdekes módon márciusban nászviselkedést és fészkepítési tevékenységet figyeltem meg náluk, majd a nyár folyamán eltűntek a területről. Esetleges váltófészkek nem kerültek elő.

Parlagi sas: Boruzs Andrásnál ismét 3 új helyen építettek fészket, de sikeres költés most sem volt (vihár, illetve zavarás). A Komádiban lévő öreg pár mellett két fiatal (*subadult*) pár kezdett költésbe Csökmő és Mezősas határán, de mindkettő sikertelen lett. Az öreg pár két fiókat nevelt, amiket a fészkes fa „mászhatatlansága” miatt nem sikerült meggyűrűzni. A pár fészke közvetlen a fiókák kirepülése előtt leborult és akkor több órás keresés után sem lettek meg, de később az egyik fióka - már repülősen - előkerült. Egy példány megfigyelése Nagykerekiben az államhatár mellett fészkelési időszak kezdetén. Egy vélhetően mérgezés miatt elpusztult példány került elő Nagyrábén.

Békászó sas: Egy feltehetően mérgezés miatt legyengült madár került elő Mezősásról.

Kígyászölyv: Kóborló példányok alkalmilag Berettyóújfalú, Baglyas, Dél-Bihar.

Törpesas: Idén nincs adata.

Barna kánya: Idén nincs adata.

Hamvas rétihéja: Idén főleg Furta határában lehetett megfigyelni madarakat, melyek javarészt *immatur* hímek és tojók voltak. Sikeres költésről nincs adat.

Kék vércse: Boruzs A. örkerületében a költő állomány 34 pár. Nagyrábé Vajas-erdőben 5 fészkealjzat ragadozó kifosztotta. A bárándi Külsőbánya telepen a kihelyezett költőládákat továbbra is vörös vércsék foglalják. Andaházán jelentős számban költöttek 23 pár, de ebből is több sikertelen, sajnos tovább csökken az állomány. Dél-Biharban 3 pár. Vonuláskor nagy számban.

Kabasólyom: Az elmúlt évhez mérten ritkábban került szem elé.

Kerecsensólyom: Boruzs A. örkerületében 1 pár költött 5 fiókat neveltek. A berettyóújfalui Palocsán 1 pár (4 fióka), a Baglyason szintén egy pár költött (4 fióka) és még egy sikeres költés Hajdúszoboszlón (4 fióka) és egy sikertelen (új revír, 2 fióka) Hajdúszováton. Dávid Jenőnél 1 revír, 1 sikeres költés 1 kirepült fióka. Dél-Biharban kora tavasszal 5 pár kezdett költésbe, melyből három traverzen lévő költőládában, egy fán lévő tálcában, egy pedig gallyfészkekben költött. A mezősasi pár (fán lévő tálca) sikertelen volt és a madarak már a költési időben elhagyták a revírt. A maradék 4 pár összesen 15 (4+4+2+5) fiókat röpített. A fiókákat Balázs István meggyűrűzte. Tájégség szinten tehát 9 pár költött 33 kirepült fióka.

Túzok: Boruzs A. örkerületében Püspökladány, Szerep, Sárrétudvari, Nagyrábé területén max. 45 példány. 3 fészkek kerültek elő mezőgazdasági munkák során. Sajnos később mindhárom megsemmisült. A Baglyas területén tavasszal egy dürgő madár, de a költést nem sikerült igazolni. Simay G. örkerületében összesen 2 bizonyított költés, mindkettő Földesen (egy sikeres (1 fióka) és egy sikertelen). Gebei L.: az idei évben, a költési időszakban két fészkealj került elő. Sajnos mindkettő kaszálás során. Az első megkerülés a csökmői horgásztavak közvetlen közelében, Natura 2000 gyep területen történt, ami eddig fészkelő területként nem volt számon tartva. Itt a vadriasztó lánc használata ellenére a traktoros kikasztotta a fészket, mert valószínű, hogy a tyúk már előbb elhagyta azt és ezért nem láthatta. A másik előkerülés Zsáka határában, a HNPI saját vagyongazdálkodású területén, vetett gyep

kultúrában került elő. Itt nem lett kikaszálva maga a fészek, de a tyúk nem ment vissza és így predáció áldozata lett. Érdekesség, hogy ezt a területet a fészek előkerülését megelőzően a TMO-on dolgozó kollégák segítségével „lehúztuk”. Az állományváltozások kapcsán a november végi-december eleji időszak emelhető ki, amikor is kb. 85 példányt lehetett számolni az örkerületemben, tájegységi szinten pedig 150 példány körül mozgott az itteni állomány. Az állomány nagyságot befolyásoló tényezők közül kiemelném a dürgési időben végzett őz vadászat zavaró hatását. A Váncsodi-legelő, mint tradicionális teelöhely szerepelt ez évben is (max. 9 tyúk). Tájegység szinten tehát 7 igazolt fészkelés, 1 csibe!

Gulipán: Andaházán 41 pár kezdett költésbe, és 15 pár költött sikeresen, ill. 1 pár költött sikeresen Tetétlenül egy felhagyott ülepítő medrében.

Gólyatöcs: 25 pár kezdett költésbe Andaházán, melyből min. 11 pár sikeresen nevelt fiókát. 3 pár költött sikeresen Tetétlenül egy felhagyott ülepítő medrében.

Kis lile: 4 pár költött Andaházán. Kaba 1 pár 2 fióka

Nagy goda: Min. 12 pár kezdett költésbe Andaházán, míg további 4 pár a környező vizes-élőhelyeken és pusztákon (Berettyóújfalu, Földes), ill. további két revír volt ismert Baglyason (Berettyóújfalu).

Piroslábú cankó: 30 pár (revír) került elő Andaházán, mely kifejezetten jó, ez idáig a legjobb eredménynek mondható. 3 további revír, az Andaházához közeli vizes-élőhelyeken, míg további 3 egy új belvíztározón és környékén Földes határában. Örkerületemben ezen kívül 4 revír vált ismertté.

Dankasirály: A Cukorgyári tavon, Kabán nőtt 600 pár. Berettyóújfalu, Peresi-legelő: kb. 100 pár kezdett fészkelésbe, de a lapos kiszáradásával eltűntek a madarak. Bakonszeg: K-XI-en kb. 50 pár fészkelte. A zsákai Szarkás-lapos és a Kerek-tó nevű mocsárban kezdett költésbe 100 ill. 85 pár. Utóbbi helyen a fészkelés meghiúsult. Tájegység szinten: 750 sikeres költés

Szerecsensirály: Kaba, Cukorgyári tó: 40 pár költött 35 fióka.

Küszvágó csér: 7 pár kezdett költésbe Andaházán, de a gyorsan leszáradó víz miatt csak egyetlen pár nevelt fiókát.

Fattyúszerkő: A Körmösdpusztai- víztározón 10 pár. A zsákai Szarkás-laposban kezdett költésbe mintegy 50 pár, de csak néhány fészkelés lett sikeres. Ahogy a dankasirályoknál is, úgy itt is nagy gond volt az aszály miatti vízszint csökkenés, ami kiszolgáltatottá tette a fészkelőket a ragadozóknak.

Réti fülesbagoly: 2015. évi adata nincs.

Gyurgyalag: Biharban kevésbé jellemző, leginkább vonuláskor, nagy csapatok Derecske, Sáránd, Konyár térségében. A Pocsaji homokbányában is megszűnt a faj költése. Költő állomány Sáránd: 1 pár és Berettyóújfalu belterületén is feltételezhető volt költése.

Szalakóta: A tavalyi év állományrobbanása után stagnáló állomány. A felmért állomány 63 pár. Költési siker vegyes, a költés rendkívül, talán a szokásosnál is jobban széthúzódott

Partifecske: Kabán a méziszap elszállítása után jelentős csökkenés 1000 pár után ez évben csak 52. 46 pár a Sárándi homokbányában.

Vetési varjú: Nagyrábé, Kaba, Sáp, Bihartorda 1258 pár jelentős gyarapodás. Simay G. örkerületében, 4 telepen 386 pár, melyből 60 fészket (Derecske) még költés előtt elhagytak a madarak, ismeretlen okból. Zsáka határában egy kisebb akácokban telepedett meg egy kolónia 3 éve. Az idei évben a költőpárok száma 65-re emelkedett

Macskabagoly: Hang alapján egy példány a Miklósi-erdőben, Hencida 04.17.

Urali bagoly: egy előkerült példány Zsákán.

Elevenszülő gyík: Nagykerekiben a korábban ismert előfordulási helyen 3 alkalommal került szem elé.

Ürge: Jelentős állományok Pocsaj: Kasza-puszta a tanyaudvaron is, Csordalegelő, Konyár: Égett rét, Tépe: foci-pálya környéke és Teleki-erdő csatorna széle, Báránd: Csürhe legelő, Kaba: Dögös, Derecske: Nagy-nyomás és Nagy-legelő. Zsáka és Furta határában is kis egyedszámban. Hencida Sasa-lapos.

Vidra: Rendszeresen jelen van a faj a Berettyó folyó különböző szakaszain, a Derecskei Kállón, a Darvasi Halastavakon, a Keleti-főcsatornán, a Sebes-Körösön is.

5.2.1.4. Hajdúság - Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység

Az év vízhiánnyal indult. Tavasszal néhány helyen megjelent némi sekély víz, de hamar igen komoly aszály következett. A lápok szárazon álltak. Csak a legmélyebbekben volt ideiglenesen némi nedvesség. A védett víztározók is kiszáradtak.

A Halápi- és Bodzás-tározóban idén a kiszáradás miatt nem volt szerkő, illetve sirály kolónia, és gémtelep sem. A Villongó-víztározó is ki volt száradva. A hosszúpályi Fehértói-tározóban gémtelpek idén nem voltak a szárazságnak köszönhetően. A vaddisznó túrási kártétele idén is szokatlanul nagy volt a védett gyepeken és erdőkben. A Kék-Kálló-völgyben mintegy 70 ha kiterjedésű területet túrtak fel, de jelentős károkat okoztak a Káposztás-lapосon és egyéb védett gyepeken is.

A kiszáradóban levő Fancsika I.-tározó zátonyain jelentős számban fészkeltek gulipánok (*Recurvirostra avosetta*) és gólyatöcsök (*Himantopus himantopus*).

Idén harisról (*Crex crex*) nem volt adatunk a tájegységben.

A hosszúpályi Erdő-halom mellett idén nem kötött a kerecsensólyom (*Falco cherrug*) pár. A mikepércsi fészekből 3 fióka repült ki.

Idén mindössze 3 pár fekete gólyánál (*Ciconia nigra*) észleltünk sikeres költést. Ezek egyikét idén fedeztük fel a Hármashegy-tölgyesekben.

Érdekesnek számít egy legyengült uráli bagoly (*Srix uralensis*) felbukkanása a Debreceni Egyetem területén.

A bagaméri Malom-gát területére áttelepített erdélyi földikutyák (*Nannospalax transsylvanicus*) idén folytatták a terjeszkedést az új élőhelyen. Debrecen északi részén, az „autószalonok” mögötti nem védett területeken, illetve belterületi ingatlanokon tavaly 12 földikutya jelenlétét tudtuk azonosítani. Veszélyeztetettségük miatt ősszel megkezdődött a kimentésük és áttelepítésük a létavértesi löszletörés területére. A befogások során kiderült, hogy az állomány mintegy 50 példányból állhat. Az új élőhelyre 6 állat került át. Ezek közül egynek a sorsa jelenleg nem tisztázott, a többi rendes aktivitást mutat.

A nagyobb homoki legelők ürgeállományában (*Spermophilus citellus*) drasztikus változást nem észleltünk.

A téglási horgásztóba beköltözött hódot (*Castor fiber*) engedéllyel befogták és a Malomházi Vadasparkban helyezték el.

Idén két - eddig általunk nem regisztrált - rovarfaj került elő a létavértesi Löszletörésen. Az érdes nünüke (*Meloe scabriusculus*) és az óriás nünüke (*Meloe cicatricosus*).

- Előkerült a barna gyalogcincér (*Carinatodorcadion fulvum*) a Derecske-Konyári-gyepek Natura 2000 terület hosszúpályi bővítési területéről is.
- Az idei év legnagyobb botanikai szenzációja a tájegységben a karcsú zsombor (*Sisymbrium polymorphum*) felfedezése volt a létavértesi Lőszletörésen, ami Gebei Lóránt nevéhez fűződik. Felmérésünk szerint sok száz töves, nagyobb területen szétszórta állományról van szó.
- Az újlétai egyhajúvirág (*Bulbocodium vernum*) állományban 1186 tő volt a virágzó példányok száma. Tendenciaként az állomány lassú fogyása állapítható meg. Idén is tovább folytattuk az élőhely nyíltabbá tétel irányába ható kezelést.
- A bagaméri határsáv tarka sáfrány (*Crocus reticulatus*) állományának számlálása 3500 virágzó tövet hozott. A területet korábban szárzúzással kezeltük.
- A magyar nőszirm (*Iris aphylla subsp. hungarica*) idén alig virágzott. Az állományokban a tavalyihoz képest jelentős változás nem történt. Idén sem volt alkalmunk arra, hogy a közmunkásokkal inváziós növényeket irtunk a Hármashegy Tölgyesek Natura 2000 területen. Itt sikerült néhány, eddig ismeretlen polikormont felfedeznünk. A terület jelölő élőhelyei, az erdőssztyepp tölgyesek rohamosan degradálódnak az akác és kése meggy terjedése, valamint a nem megfelelő erdészeti művelés miatt.
- A 2014-ben talajgyengetéssel károsított debreceni réti angyalgyökér (*Angelica palustris*) élőhelyet további károsítások érték. Egyes részein kukoricát vetettek, gyomirtó vegyszerezést végeztek. A növényből még ezek után is keltek ki újabb példányok. Monostorpályi egyetlen, kis létszámú réti angyalgyökér állományának élőhelyén idén egyetlen példányt sem észleltünk. Bízunk benne, hogy a vízviszonyok helyreállításával ez megváltozik majd.
- A hajdúhadházi Liget-legelőn minden eddiginél alaposabb magyar kökörtű (*Pulsatilla flavescens*) felmérést végeztünk. Az eredmény 3652 tő. A Martinai-legelőn is alig lehetett látni virágzó példányt. A Sámsoni Úti Bellelő kökörtű állománya idén 1718 tőnek adódott.
- A Monostori-erdő hóvirág (*Galanthus nivalis*) állományának számlálása 1462 tövet mutatott ki. Ez alig több mint fele a 2012-es adatnak.
- A hajdúhadházi Liget-legelőn több foltban találtunk az eddigieknél jelentősebb mennyiségű homoki szalmagyopárt (*Helichrysum arenarium*).
- Újabb nagy kúszó csalán (*Urtica kioviensis*) állomány került elő a kiszáradt létavértesi Görög-rétben. Egy kisebb populációt a bagaméri Silye-réten is regisztráltuk.
- Az Auchan áruház benzinkútjának építése miatt áttelepített öldöklő aszatokból (*Cirsium furiens*) az örkerület-vezető idén nem észlelt túlélő példányokat.
- Az év során újabb állományait találtuk meg a lápi nádtippannak (*Calamagrostis stricta*). Ma már ismerjük állományait debreceni, monostorpályi, penészleki, fülöpi, létavértesi, újlétai, kokadi, vámspércsi és nyírábrányi lapokban is.
- A nádi boglárka (*Ranunculus lingua*) eddig ismeretlen előfordulását regisztráltuk a Kokadi Daru-lápon, a tanösvény pallóútja mentén.
- A Derecske-Konyári gyepek Natura 2000 terület hosszúpályi bővítésén megtaláltuk a sziki boglárkát (*Ranunculus lateriflorus*). A faj előfordulását eddig nem tartottuk nyilván a tájegységben.
- A Kokadi Daru-láp apró vidrafű (*Menyanthes trifoliata*) állománya idén több száz hajtást produkált.
- Tavasszal a sópusztai magyarmohát (*Enthostodon hungaricus*) Hajdúbagos határában is megtaláltuk.

A Pokorny-bodrány (*Xanthoparmelia pokornyii*) újabb állományai kerülte elő a Monostorpályi-legelőn.

5.2.1.5. Nyírség - Szatmár - Bereg Természetvédelmi Tájegység

A Bereg-Szatmári sík tekintetében több éves csapadékmérési adatsorral rendelkezünk, amelyből látható, hogy a legutolsó nagyobb csapadékmennyiség éves átlagban 2010-ben hullott, azóta ez az érték a sokéves átlag körül mozog, hol kevesebb, hol több. 2015-ben éves szinten átlag alatti csapadék hullott. A csapadék évszakonkénti eloszlásában bekövetkező változás legszembetűnőbb a téli időszakban. Az elmúlt években kevés csapadék hullik hó formában, nemcsak nálunk, hanem a környező hegyekben is, ami a jeges ár elmaradását eredményezi térségünk legnagyobb folyóján, a Tiszán. Az árhullámok rendszeres elmaradása az utóbbi néhány évben a talajvízszint jelentős csökkenését eredményezte. A csapadékhiány és a talajvízszint csökkenése a védett területeink állapotában, eddig nem tapasztalt változásokat eredményezett, például kiszáradtak olyan csatornáink, holtmedreink, amelyeket eddig tartós vízszint jellemzett (Csaronda, Szipa, Gőgő-Szenke stb.).

Bereg északi részén 529 mm, déli részén 448 mm hullott, a Szatmárban 532 mm évi csapadék volt mérhető (a sokévi átlag 600-754 mm között alakul).

Fekete gólya: megyénkben 56 revírben 66 fészket ellenőriztünk, 7 fiókat jelöltünk meg alumínium-és színes gyűrűvel.

Parlagi sas: az egyetlen ismert dombrádi fészkekben 1 fióka nevelkedett, meggyűrűztük.

Rétisas: a megyében 8 revírt tartottunk nyilván, ezek közül 3-ban volt sikeres költés, ezekből összesen 5 fióka repült ki, ebből kettőt meggyűrűztünk.

Fehér gólya felmérés: a megyében 539 fészket ellenőriztünk, 212 sikeres költést regisztráltunk 529 kirepült fiatal madárral. A fészkelést veszélyeztető tényezők összeírását elvégeztük.

Haris felmérés: 27 éneklő hímet számoltunk.

Szalakóta felmérés: Szatmár-Beregben ebben az évben nem találtunk költő párt.

Gyöngybagoly felmérés: 22 pár költését regisztráltuk, összesen 63 fióka és 3 öreg tojó lett meggyűrűzve.

Parti fecske és jégmadár felmérés: a Tisza Tiszabecs-Tiszalök és a Szamos Csenger-Vásárosnamény közötti szakaszán elvégeztük a felmérést, az adatokat a biotikai adatbázisba rögzítettük.

Hamvas rétihéja felmérés: nem volt tudomásunk konkrét fészkeléséről, de a megfigyelési adatok alapján 2-3 pár költése valószínűsíthető volt.

Kerecsensólyom felmérés: a 750 és 400 kV-os vezetékoszlopokra kihelyezett mesterséges fészkelőtálcákat és -ládákat legalább két alkalommal ellenőriztük, 6 pár kezdett költésbe, 2 fészke elpusztult, 1 pár nem jutott el a tojásrakásig. 11 fiókat jelöltünk meg alumínium lábgyűrűvel, ebből 10-et színessel is.

Kérészrajzás: Az idén június 25-27 között volt Tivadarnál a rajzás, a legerősebb repülést 27-én regisztráltuk.

Uhufelmérés: a Kaszonyi-hegyen volt az egyetlen ismert költés, 3 fióka repült ki.

Hódfelmérés: Tiszabecs és Tivadar között 6 territórium volt, a Szamoson egy helyről jelezték előfordulását.

5.2.1.6. Jászság - Közép-Tisza Természetvédelmi Tájegység

A 2010 ősztől tartó hosszabb-rövidebb időszakokban szélsőségesen aszályos, nyáron pedig forró időjárás, a korábbi átmeneti mérséklődést követően, 2015 nyarán ismét kifejezetten csapadékhiányos és forró volt. Az év során lehullott csapadék meglehetősen egyenetlenül oszlott el és a kifejezett szárazság mellett a sok éves átlag közelében volt (547 mm). A tenyészidőszak eleje kifejezetten száraz volt, majd július-szeptember között a megszokottnál jóval több eső esett. A nyár végére jellemző nagy forróság mellett a lehullott csapadéknak csak időszakos hatása volt. Mivel a folyókon nem vonult le nagyobb árhullám a hullámtéri vizes élőhelyek szinte az egész évben kiszáradva vagy a közeli állapotban voltak. Friss vizet a szentély holtágak csak a tél végén, illetve a decemberi kisebb árhullámok idején kaptak. A mentetlen ártereken az áradások elmaradásával az ilyen viszonyokhoz alkalmazkodott élővilág számára nem kedvezőek a környezeti feltételek, és a hullámtéri élőlény-közösségek jól megfigyelhető átalakulása megy végbe. Ezen kívül átlagos években, „normális viszonyok” mellett nehezen megközelíthető helyekre továbbra is akadálytalan a bejutás, amivel az élőhelyekre irányuló terhelés és emberi zavarás is jelentősen megnőtt.

A 2011-2015 közötti időszakban lehullott összes csapadék mennyisége az öt év átlagára számolva jóval 500 mm alatt van, a tájban továbbra is igen kifejezett a vízhiány, amit a mély mederbe vágódott folyók tartós, igen alacsony vízállása tovább erősít. A szolnoki tájegységközpontban általunk rögzített minimum és maximum értékekből számolt átlagos évi hőmérsékleti érték meghaladta az elmúlt öt évben szintén forró nyarakkal jellemezhető éveket (2012, 2013), ami főként az igen enyhe télnek tudható be. Sem az év kezdetén, sem az év végén, a téli hónapokban tartós fagy és hótakaró nem alakult ki, a folyók nem fagytak be, csak az állóvizeken képződött némi jég az év utolsó napjaitól. A 2015-ös tavasz igen korán érkezett, és a fagymentes éjszakák mellett már március elejétől kiegyenlítően meleg volt az idő. Az átlagos hőmérsékleti értékek a nyári hónapokban leginkább az átlag felettiéek voltak, és hosszan tartó nyárvégi forróság volt jellemző. Az átlagostól magasabb hőmérsékleti értékeknél különösen a mért minimumok figyelemre méltók, ami az általunk 10 év alatt mért átlagot közel 0,5 °C-kal haladja meg.

A természetvédelmi oltalom (országos védett és NATURA 2000) alatt álló területek szinte kizárólag a folyók (Tisza és Zagyva) hullámtérben található, azok élőhelyi viszonyaira a vízállás, de főleg a nagyobb áradások meghatározó hatással vannak. Az utóbbi négy évben, ha a 2013-as kis tavaszi és nyár eleji árhullámokat leszámítjuk, a Tisza nem lépett ki a medréről s így a hullámtéri vizes élőhelyek vízutánpótlására sem került sor. A kubikok és az egyéb vízállások teljesen kiszáradtak a nagy szentély holtágakon pedig kritikusan alacsonyra süllyedt a vízállás, a kisebbek meg már évek óta teljesen ki vannak száradva. Ilyen viszonyok mellett a mocsarak és mocsárrétek jellegzetes élővilágának élőhelyei eltűntek vagy csak apró területre húzódtak össze. A jellegzetesen réti növényfajok az utóbbi években kis állományokban virágoztak és a Szandai-réten megmaradt utolsó kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*) állomány még a 2014-es viszonylag nedves nyár után sem volt fellelhető. A megfelelő élőhelyeken korábban gyakorinak számító tiszaparti margitvirág (*Chrysanthemum serotinum*) némileg megerősödött, és a nyári tűzike (*Leucosium aestivum*) is itt-ott még sűrű állományokban virágozott tavasszal.

A nyár második felében és ősz elején a Tisza folyón kialakult alacsony vízállás következtében a homokpadok, agyagplatók jelentős részben szárazra kerültek, a mederben található zátonyok és egyéb formációk felett alacsony vízállás vált jellemzővé, a gázlóban (Nagykörű, Tószeg) lehetővé vált a gyalogos átkelés. Az agyagpadok meder felé eső függőleges falain láthatóvá váltak a hatalmas kérésztelepek. A szárazság miatt a partmadarak is sokkal jelentősebb számban bukkantak fel az agyagpadokon, bár érdekes módon a korábbi évektől eltérően a

billegető cankók (*Actitis hypoleucos*) jóval alacsonyabb számban voltak jelen a júliusi időszakban.

Az elektromos kecével történt felmérések eredményeként a mederfenékhez kötődő életmódú hal- és vízi makrogerinctelen fajokról nélkülözhetetlen adatokat gyűjtöttünk. A magyar bucó (*Zingel zingel*) és német bucó (*Zingel streber*) értékes önfenntartó állománya él a Tisza Kisköre-Csongrád közötti szakaszán. Az elektromos kece segítségével 6 szakaszon sikerült a kecskerák (*Astacus leptadactylus*) előfordulását regisztrálni illetve két helyen került elő a fenékjáró poloska (*Aphelocerius aestivalis*). Egyes helyeken rendkívül nagy számban került kimutatásra a hazánkba behurcolt délkelet-ázsiai eredetű *Corbicula fluminea*.

Általánosságban elmondható, hogy az év folyamán a természeti területek állapotára legnagyobb hatással a nyár második felében hullott viszonylag jelentő csapadék a nagy forróság mellett nem volt jelentős hatással, bár a lágyszárú vegetáció egészen az ősz végéig üdén zöld maradt. A legjelentősebb, nedves viszonyokat preferáló természeti értékek, főleg növények és ízeltlábúak erősen visszaszorultak. A hullámtéri védett területek állapotát, illetve az itt megtelepedő élőlény-együttesek összetételét jelentős mértékben meghatározza az áradások elmaradása, s ennek nyomán a nedves rétek és a vizes élőhelyek kiszáradása.

Főleg egyes ízeltlábú fajoknál figyeltünk meg, esetleg az időjárási szélsőségekkel párhuzamba állítható nagyobb mértékű elszaporodást, bár a korábbi száraz időszakokat követően a gyapjaslepke (*Lymantria dispar*) és bizonyos aknázómolylepték gradációszerű megjelenése ebben az évben sem volt jellemző. A nyár elején sokfelé tömegesen jegyeztünk fel, korábban a tájegységből nem vagy alig ismert olyan ízeltlábú fajokat, mint a piros csuklyásszú (*Bostrichus capucinus*), fekete- (*Clerus mutillarius*) és vörösnakú szűfarkas (*Thanasimus formicarius*), torzcsápú bogár (*Cerocoma schaefferi*) és a pannon hólyaghúzó (*Mylabris pannonica*), de a sisakos sáska (*Acrida hungarica*) is még mindig nagy számmal van jelen. Értékes adatnak mondható a nyurga kéregbogár (*Nemozoma elongatum*) előkerülése a Pélyi madárrezervátum területén. Az őszi időszakban ebben az évben is tömeges előfordulását figyeltük a harlekin katicabogárnak (*Harmonia axyridis*) a levéllábú poloskának (*Leptoglossus occidentalis*) és a zöld vándorpoloskának (*Nezera viridua*). Ez utóbbi a tárgyévben gradációszerűen jelentkezett.

A tájegység jelentősebb természeti értékeire vonatkozó legfontosabb adatokat az alábbiakban foglaljuk össze.

Volgamenti hérics (*Adonis vologensis*): Kengyel és Tiszatenyő határmezsgyéjében található állomány Újkút-dűlőben található állomány 24 tőből állt a 2015. évben. Február 25-én történt perzseléses avar eltávolítás, de csak azokon a részeken, ahol korábban még egyáltalán nem. Magfogást nem végeztünk, tekintettel az egy-két éves növénytövek alacsony arányára. A 24 tő közül 10 tő 2-3 éves, nem virágzó tő volt, 14 tő virágzott. A külön helyen fellelhető két tő meglehetősen későn kezdett kihajtani, virágzásuk elmaradt.

Fekete kökörtő (*Pulsatilla pratensis* subsp. *nigricans*): Az állományában jelentős változást nem tapasztaltunk, bár az ismert termőhelyen belül kismértékű terjeszkedést mutat. A prizmán kívüli kis 14 töves állományból 10 virágzott idén. Jelenlegi ismert állománya továbbra is 100-120 tő.

Vörösbarna nőszőfű (*Epipactis atrorubens*): A Jászberény Újerdő és Portelek közötti idősebb erdei fenyő és akác elegyes telepített hazai és nemes nyaras erdőrészekben több százas töves állománya található. Egy véghasznált erdőrészlet felújítása ügyében sikerült az erdőgazdálkodóval olyan megoldást találni, mely a vörösbarna nőszőfű fennmaradását nem veszélyezteti. állomány termőhelyéről még 2013-ban letermelésre került a magánkézben lévő erdő. A terület talaj előkészítési munkálatait csak a kijelölt védőzónán kívül lehetett

elvégeznie az erdőgazdálkodónak. A védőzónán belül, és annak 25 m-es körzetében hazai nyár került telepítésre. A teljes mértékben megnyílt területen a korábban kijelölt védőzónán belül még nem jött elő a faj, ellenben a szomszédos nemes nyaras erdőrészletben egy kisebb állomány jelenlétét sikerült észlelni.

Tarka nőzirom (*Iris variegata*): A jászfelsőszentgyörgyi megyehatárnál az út és a szántó közötti 2 m széles mezsgyében kb. 6 m hosszan található állományban 2013-ban több egyed virágzása volt megfigyelhető, 2014-ben és 2015-ben az állomány kis mértékű terjeszkedése volt tapasztalható.

Szibériai nőzirom (*Iris sibirica*): A Jászberény László tanyai láprét *ex lege* védett területen előkerült a szibériai nőzirom kisebb állománya 2015-ben 7 polikormon, amely több 452 virágzó tövet jelent. A faj főképpen már a nyílt gyepterületen van jelen.

Csipkés gyöngyvessző (*Spirea crenata*): Jászsági állománya a pusztamonostori öreg temetőben továbbra is két egyed, ez egyben a vadon élő országos állományt is jelenti! Az erdőszegélyben lévő legnagyobb tő körül a 2014. év folyamán a cserje eltávolításra került, szerencsére a cserje irtás nem érintette a növényt, így 2015-ben virágzása zavartalanul történhetett. A másik tő, amely egy idősebb fehér akác tövével található az idei évben is vissza lett nyírva a temető karbantartási folyamatok során. A nyár folyamán a visszanyírt egyed is újra kihajtott.

Törpe mandula (*Amygdalus nana*): Újszász határában az út mentét érintő cserje irtásnak köszönhetően folyamatosan terjeszkedik, emellett a pusztamonostori öreg temető erdőszegélyét végig törpe mandula állomány kíséri. Lassú terjeszkedése figyelhető meg többi állományában is, Tiszatenyőnél, Kétpó-Csugarnál, Mezőhéknél, Túrkevénél, Tiszaföldvárnál és Tószegnél ismert állományok továbbra is megtalálhatóak. A pusztamonostori öreg temető erdőszegélyében végig megtalálható még a törpemandula de legnagyobb állományban az Újszász-Abonyt összekötő út mentén van jelen, ahol a cserjeirtásnak köszönhetően az állomány továbbra is növekszik.

Ligeti csillagvirág (*Scilla vindobonensis*): Az Alattyáni Berki erdőben a ligeti csillagvirág virágzása jobban alakult mint tavaly, de még nem érte el a 2013. évi 180000 töves állományt.

Kisfészekű aszat (*Cirsium brachycephalum*): A Jászfényszaru szikeseken néhány töves állomány, illetve a Pusztamonostor határában elhelyezkedő több ezer töves állomány található. Új termőhelye az Újszász-jászboldogházi gyepeken Jászboldogháza Tápióhoz közel eső részén a 2015. évben került megtalálásra.

Tavaszi hérics (*Adonis vernalis*): Jászberény és Jászágó közigazgatási határán húzódó mezsgyéjén található állománya 80 tő fölé tehető. Terjedése folytatódik a mezsgyén keleti irányban. Az idén is lett genetikai minta véve a korábban adonis x hybridára vizsgált egyedekből. Jászivány határánál lévő gyepterületen megtalálható tavaszi hérics állomány tekintetében jelentős változás nem volt észlelhető!

Kálmos (*Acorus calamus*): A Zagyva Jász-Nagykun-Szolnok megyei szakaszán végig minden közigazgatási területen megtalálható, de legnagyobb állományban a Tápió újszászi szakaszán van, ahol több tíz méteren végig kíséri a vízfolyást.

Epergyöngyike (*Muscari botryoides*): A jászfelsőszentgyörgyi Öregerdőn az öreg tölgyesben virágzása a tavalyi évhez hasonlóan 2015-ben is erős volt. Az állománya 5000 tő felettire tehető. Érdekes tendencia viszont, hogy míg tavaly az állomány 80 %-a volt található az akácosban, addig 2015-ben gyakorlatilag már a 100%-a. Az eredeti termőhelyén az Öregerdőben csak 2-3 tövet találtunk.

A 2014. évben megkezdett jászsági erdőkre kiterjedő erdei orchidea fajok részletes felmérése 2015-ben is folytatódott. A kislevelű nőszőfű (*Epipactis microphylla*) gyakorlatilag az összes idáig felmért tölgyesben jelen van. A fehér madársisak

(*Cephalatera damasonium*) szintén általánosnak és tömegesnek mondható a tölgyesek mellett telepített nemes nyarasokban is. Ezekben a fehér madársisak állományokban elvéve jóval kevesebb tőszámmal van jelen a kardos madársisak (*Cephalantera longifolia*) és a tölgyes elegyesekben a széleslevelű nőszőfű (*Epipactis helleborine*). Jászfényszaru határában elhelyezkedő tölgyesben a kijelölt kíméleti terület sikeresnek volt mondható, és a piros madársisak (*Cephalantera rubra*) több ezer töves állománya idén is nagy számban virágzott.

Az idei év is jónak volt mondható a békakonty (*Listera ovata*) tekintetében, mely minden ismert helyen előjött.

Sziki kocsord (*Peucedanum officinale*): A jászság területén 5 különböző nagyobb állománya ismert. Jászberénynél Borsóhalmán, az alattyáni Berki-erdőben, Jászdózsán a Tarna mentén, illetve Jászberény külterületén további 2 helyen. Rákóczi falvánál és a kunszentmártoni Kékes-lapason állományában nem volt növekedés tapasztalható. Virágzása. 2015-ben átlagosan alakult.

Janka-tarsóka (*Thlapsi jankae*): A jászdózsai állomány termőhelyén 2014. évben elvégezett területkezelési beavatkozás sikeresnek mondható. Az idén a kiritkított területen 300-as állománya jelent meg. Az év folyamán viszont a kökény visszavágása miatt a sarjak jóval intenzívebben jöttek fel mint az első évben ezért a következő virágzási periódus előtt újra el kell végezni a terület kaszálását.

Tompa folyamkagyló (*Unio crassus*): A Tisza vízjárása 2015-ben lehetővé tette, hogy a faj állományai vonatkozásában jelentősebb adatgyűjtés történhessen. A Közép-Tisza számos pontján figyeltük meg erős és stabilnak tűnő állományait, néhány helyen a festő kagylóval keverten. Kisköre és Csongrád között a kijelölt mintavételi helyeken mindenhol sikerült kimutatni a faj jelenlétét. Veszélyeztető tényezőként ez évben is jelentkezett a strandolók és a horgászok részéről folyó gyűjtés.

Tiszavirág (*Palingenia longicauda*): A 2015. évben az első kérészeket június 10-én észleltük a Tisza folyón a 352 fkm-nél. Ezt követően a folyó több szakaszán 12-én, 13-án és 14-én néhány tíz példányos repüléseket produkált a faj. Érdekes volt, hogy ezeken a napokon meglehetősen későn, általában 19:30 után jelentek meg az első egyedek. Június 16-án néhány száz egyede repülést sikerült észlelni, ekkor az egyedek 18:00 óra után jelentek meg. Gyenge előrajzás június 17-én történt, majd a főrajzás 17-én és 18-án történt. Összességében közepes vagy átlagosnak tekinthető volt a főrajzás, mely mindkét napon 18:30 után indult be. Június 19-én egy nagyon intenzív lárva feljövettel és vedléssel induló, de gyorsan kimerülő gyenge rajzás történt. Június 20-án néhány ezer példányos gyenge utórajzás volt, majd 21-én diffúz, nem túl látványos rajzást és kompenzációs repülést produkált a faj. Június 22-én 18:30 után jelentek meg az első kérészek, majd 19:45 körül a folyó 358 fkm-nél lévő szakaszán egy nagyon hirtelen felfutó, rendkívül intenzív rajzás indult, mely 20:10-re teljesen megtorpant és nem fejlődött tovább, így megmaradt egy gyenge utórajzás szintjén. Ami rendkívül érdekes volt, hogy a folyó 352-356 fkm közötti szakaszán egy viszonylag erős közepes rajzás történt! Ezen a szakaszon a többitől eltérően intenzívebb rajzás volt tapasztalható. Ezt követően Szolnokig kevés kérész repült, majd 20:50 körül Szolnoknál a 338 fkm-nél meglepően sok (néhány ezer) nőstény még kompenzációs repülést végzett. Összegezve elmondható, hogy a Közép-Tiszán 2015-ben június 17-én és 18-án történt a közepes erősségűnek tekinthető főrajzás, majd ezt követően több napon történt még gyenge utórajzás, mely a folyó egyes szakaszain erősebb intenzitást mutattak. A nyár második felében és ősszel a folyómederben található agyagpadok és agyagos mederformációk az alacsony vízállás miatt részben felszínre kerültek, függőleges falaikon igen jelentős kiterjedésű kérésztelepek találhatóak.

Sárgás szitakötő (*Gomphus flavipes*): A 2015. évben viszonylag rendszeresen sikerült észlelni mind a kifejlett egyedeket, mind a lárvákat.

- Farkasalma lepke (*Zerynthia polyxena*): Nagyobb rajzást nem figyeltünk meg, de a faj jelen volt és főleg a Szolnok feletti árvízvédelmi töltéseken jelentkezett.
- Nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*): A 2015. évben elsősorban a pélyi fokozottan védett területen került észlelésre a faj.
- Nagy szikibagolylepke (*Gortyna borelii*): A rákóczi falvai sziki kocsord állományban a megtámadott tövek alapján becsült állománysűrűsége viszonylag nagy (20-25%) volt ugyan, de a tápnövény állománya jelentősen csökkent). Besenyszőgnél ebben az évben sem találtunk egyetlen növényen se a faj jelenlétére utaló nyomokat, és tápnövény állománya továbbra is leromlott állapotban van. A Jászdózsa melletti Pap-erdőnél található sziki kocsord állományban számos tövön sikerült rágásnyomokat fellelni.
- Skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*): Az év során számos erdőrészletből sikerült a faj jelenlétére vonatkozó adatokat gyűjteni a Tájegység területén, különös tekintettel a Tájvédelmi Körzet területére.
- Német bucó (*Zingel streber*): A 2015. évben először nyílt lehetőség a Tisza folyó Kisköre-Csongrád közötti szakaszán elektromos kece segítségével a mederfenékhez kötődő halfajok több mintavételi helyszínen történő felmérésére. A német bucó gyakorlatilag jelen van a felmért szakaszon, minden korábbtól több adat gyűlt össze a fajról az évben. A magyar bucónál ritkább, de jelentős önfenntartó állomány él a folyóban.
- Magyar bucó (*Zingel zingel*): Előfordulását rendszeresen sikerül regisztrálni mind a horgászoktól, mind a halászoktól származó adatok, vagy kutatóhalászatok eredményeként. Az elektromos keccével történt felmérés révén további értékes adatok gyűltek a faj tekintetében. A felmért Kisköre-Csongrád szakaszon a faj végig előfordult, erős önfenntartó állománya él a Tiszában.
- Bütykös hattyú (*Cygnus olor*): A Cserkei-fertőn 2 pár, a Csépai-fertőn szintén 2 pár, Kengyeli halastavakon 3 pár, a Mámai-Holt-Tiszán 6 pár, a Cibakházi-Holt-Tiszán 6 pár, a kunszentmártoni Kékeslaposi-halastavakon 2 pár, az öcsödi Báboczkai-halastavaknál 2 pár, Törökszentmiklósnál a szakállasi Holt-Tiszán 3 pár fészelt.
- Kárókatona (*Phalacrocorax carbo*): A csongrádi gémtelenen 110 pár fészelt. Érdekes, hogy április 09-én már fejlett, tokos illetve erősen tollasodó fiókat találtunk a fészektelepen. A Tisza folyó Kisköre-Csongrád közötti szakaszán máshol nem fészelt a faj.
- Nagy kócsag (*Egretta alba*): A Cserkei-fertőn 0 pár, a Csukás-fertőn 25 pár, a Csépai-fertőn 50 pár fészkelését regisztráltuk. A védett területeken kívül a Cibakházi-Holt-Tiszán 150 pár, az öcsödi Báboczkai-halastavaknál 15 pár, a kunszentmártoni Kékeslaposi-halastavakon 12 pár fészelt.
- Kis kócsag (*Egretta garzetta*): A 2015-es évben Alattyán határában a rekultivált szeméttelen ismert vegyes gémtelenen 2 pár fészelt. Szolnok mellett a Tisza folyó hullámterében a 327 fkm-nél újonnan előkerült vegyes gémtelenen 1 pár költését regisztráltuk.
- Bakcsó (*Nycticorax nycticorax*): Alattyán határában a rekultivált szeméttelen ismert vegyes gémtelenen 50 pár fészelt. Szolnok mellett a Tisza folyó hullámterében a 327 fkm-nél újonnan előkerült vegyes gémtelenen 23 párt találtunk költésben.
- Vörös gém (*Ardea purpurea*): A tiszazugi szikes tavakon idén is költött, a hagyományos fészkelőhelyeiken 1-4 pár költött területenként.
- Szürke gém (*Ardea cinerea*): A Közép-Tiszai - Tájvédelmi Körzetben a pélyi madárrezervátumban 98 pár, az óballai fokozottan védett területen 72 pár, a csongrádi gémtelenen 66 pár költött. Szolnok mellett a Tisza folyó hullámterében a 327 fkm-nél újonnan előkerült vegyes gémtelenen 13 párt találtunk költésben.

Fekete gólya (*Ciconia nigra*): A tájegység területén a 2015. évben 11 pár kezdett biztosan költésbe, további 6 revírben a fészkek pontos helye ismeretlen. Az ismert aktív fészkekben 7 pár sikeresen költött 13 fiókat repítettek, 4 költés meghiúsult.

Parlagi sas (*Aquila heliaca*): Az idei évben 47 revírről volt tudomásunk, 45 pár kezdett költésbe a tájegységben, 31+1pár volt sikeres (a +1 steril párhoz kihelyezett fióka miatt) 56±2 fióka repült. 13 pár költése a kotlás vagy fióka nevelés valamilyen stádiumában meghiúsult.

Rétisas (*Haliaeetus albicilla*): 2015-ben 19 pár fészkelte a Tájegységben és további 2 revír volt ismert a tájegység területén. 15 pár sikeresen költött, összesen 28 fiókat repítettek, 4 költés meghiúsult.

Kerecsensólyom (*Falco cherrug*) : A faj állománya a korábbi évek tendenciáját követve csökkenést mutatott, több pár hiányzott idén is a korábbi fészkelőhelyekről. 2015-ben 18 pár fészkeléséről volt tudomásunk, több revír madarak nélkül maradt. 17 pár eredményesen költött, egy fészeknél csak magányos öreg madár tartózkodott, a sikeres párok 52 fiókat röptettek.

Kék vércse (*Falco vespertinus*): A Jászágban összesen 52 pár költött 4 telepen, a következő eloszlásban: Jászberény Zagyva telepen 20 pár, a Jászberény legelőerdő telepen 6 pár, a jászboldogházi telepen 21 pár, és a Borsóhalmán található legelőerdei telephez közeli akácosban lévő ún. Koncsik dűlőn 4 pár. Jászboldogházán a telepeseen költő madarakon kívül további 1 szoliter pár költéséről volt tudomásunk. Az őszi gyülekezés a tavalyi évben előkerült tizzasülyi gyülekezőhelyen nem haladta meg a 800 példányt. Jászárokszállás felé egy 10 egyedes éjszakázó helyet tapasztaltunk egy kis erdőfoltban. Túrkevéen mesterséges költőládában a Pásztói-legelő Natura 2000 területen 2 pár kezdett költésbe, de a fészkek aljak predáció miatt tönkrementek. Fegyvernek-Örményes határában szarkafészkekben egy pár költött.

Túzok (*Otis tarda*): Elsősorban Túrkeve illetve Mezőtúr térsége tekinthető stabilan a Tájegységen belül a faj élőhelyének. A túrkevei teelő állomány 80-110 pld között mozgott, a fészkelők száma 1-3 párra tehető.

Szalakóta (*Coracias garrulus*): A 2015. évben a tavalyihoz képes csökkent a szalakóta (*Coracias garrulus*) párok száma, a költésre alkalmas odúból 21-ban volt fészkelés. Összesen 60 fióka repült ki. A szalakóták által preferált területek továbbra is Jászberény Borsóhalmi-legelő, jászakiséri és jászboldogházi szikes gyepek.

Vetési varjú (*Corvus frugilegus*): Túrkeve, Zichy-Bala elnevezésű határrészén a 0384/6a erdő művelési ágú (67 tag, 1 részlet, „A” részletkódú) terület akácosában 166 pár költött 2015-ben. Túrkevéen további két helyszínen alakult ki Lénárt-Balán 28 pár, Osváth-Balán 56 pár költött.

Eurázsiai hód (*Castor fiber*): A tájegység területén a Zagyván és a Tiszán valamint holtágain stabil hódállomány található, a becsült állomány a Tiszán 55-60 család, a Zagyván 6-8 család illetve további 8-10 magányos egyed.

5.2.2. Élőhely-fenntartási, kezelési és fajmegőrzési tevékenységek ismertetése

5.2.2.1. Hortobágy Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok

- Januártól március közepéig a tűzok teelőhelyeket, március közepétől május végéig a tűzok dűrgő-, illetve költőhelyeket, május elejétől július elejéig a tűzok potenciális költőhelyeit, szeptembertől decemberig a potenciális és tradicionális tűzok teelőhelyeket mértük fel a természetvédelmi tájegység területén.

- A Hortobágyi Vonuláskutató Állomás csökkentett intenzitással, de üzemszerűen működött.
- Folytatódott a Hortobágyi Nonprofit Kft. kivitelezésében a Legelőtavak kezelése LIFE+ pályázat, melynek során a pusztai környezetben lévő vizes élőhelyek természeti állapotának javítása a cél. Ennek során a legeltetési intenzitás növelése valósul meg jószágjárások koncentrációjával és állatlétszám növekedéssel.
- Folyamatos volt a Kis lilik LIFE+ pályázattal kapcsolatos feladatok ellátása.
- Befejeződött a vonalas III. és IV. KEOP pályázat madárbarát átalakítási elemének megvalósulása.
- A Hortobágyi-Halastó fészkelő szigeteinek kaszálása egész nyáron folyt. A VI. tó nagyobbik szigetén 4 kecskét tartottunk kísérleti céllal a ruderalis növényzet visszaszorításának modellezésére.
- Tavasszal megtörtént a Hortobágyi-halastó Bivalyos-tavában a villanypásztor rendszer egy huzallal történő kibővítése, mely intézkedést a Nonprofit Kft. kérésére fogantatosítottuk a nagyobb létszámú legelő jószág helyben tartása érdekében. Ez az intézkedés nem váltotta be teljesen az előzetes elképzeléseket.
- A kék vércse védelem részeként megtörtént a mesterséges fészkelepek költőládáinak felújítása
- Az év során a közmunka program részeként több száz költőláda készült el (kék vércse, kerecsensólyom, gyöngybagoly és szalakóta számára), illetve a Virágoskúti-halastó III. tavának csérszigeteihez is legyártották a fából készült padozatot a kollégák. Az odúk és a csérszigetek elhelyezése folyamatban van.
- Az E.ON által végzett vezeték-felújítások kapcsán folyamatosan ellenőriztük és számon kértük a gólyafészkek engedélynek megfelelő áthelyezését.
- Folyamatosan végeztük a szinkronszámlálásokat (rétisas, daru, kék vércse, túzok, vadlúd), fészekszámlálásokat és a madártani monitoring-vizsgálatot. Megkezdtük a stratégiai jelentőségű MAP felméréseket.
- Megtörtént a gémtelpek repülőgépről történő felmérése, amely a legelőtavakra írt LIFE + pályázat során történő állapot változás fényképes nyomon követésével egészült ki.
- Elvégeztük a fehér gólyák fészkelő állományának felmérést a nyár folyamán, illetve adatbázist készítettünk a problémás fészkekről és a veszélyes középfezültségű oszlopokról, melyet az áramszolgáltatónak eljuttattunk. Felügyeltük a fészkelőhelyeken a hálózati munkavégzést (Tiszacsege, Újszentmargita, Tiszagyulaháza).
- Ragadozómadár védelmi tevékenységünk során réttisas számára etetőhelyeket tartottunk fenn a tél folyamán, valamint színes gyűrűs jelölését végeztük a fajnak
- Tájrekonstrukciós céllal lakossági favágást végeztettünk.
- A tájegységben Balmazújváros, Tiszacsege, Újszentmargita, Hortobágy külterületén végezték a HNPI vagyongazdálkodásában lévő védett gypen a keskenylevelű ezüstfa, amerikai kőris, és kismértékben akác irtását.
- A közmunkások az év jelentős részében mechanikai és vegyszeres módszerrel irtották az adventív növényeket - elsősorban Tiszacsege és Újszentmargita külterületén, illetve kisebb részt Hortobágy, Nagyhegyes és Balmazújváros területén.
- Eredményes a Kadarcsaljban és az Ökörföldi-erdőben az adventív növényekkel szembeni beavatkozásunk. Tovább záródott a vetett csenkeszes gyp. A területet szarvasmarha legeltetéssel hasznosítja egy bérlő, így a gyp állapotának kedvező alakulása szavatolt

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai

- További saját vagyongazdálkodásunkban lévő csatornák megszüntetése szükséges számos helyen, pl.: a Nagy-Álomzugban.
- Folytatni kell a 33-as főút mentén az adventív növényzet visszaszorítását és rá kell bízni a Nonprofit Kft.-t, valamint az új haszonbérelőket, hogy a használatában lévő területeken ezt a munkát haladéktalanul kezdjék meg.
- Nem valósult meg a Nonprofit Kft. által tervezett legeltetéses gyepkezelés a Szettyénesen.
- A Borsósi-tározón - a HHG Zrt. több ezer hektárnyi halastavához hasonlóan - még nem tudtuk elérni, hogy a gázágyús riasztás kikerüljön a gyakorlatból.
- Továbbra is megoldatlan a fényszennyezés hatása több helyen, kiemelten például a Fényes- és a Gyökérvéti-halastavak telelőin.
- Nem sikerült pályázati forrást találni a kónyai-öblözet rizsgátakkal szabdaltsági területének helyreállítására.
- Kapacitáshiány és stratégiai okok miatt továbbra sem adtunk be pályázatot a Nagy-Kácsa-Miska-foki-holtág élőhelyfejlesztésre vonatkozóan. Első körben egy átfogó előtanulmány elkészítése lenne a feladat, de egy terepi bejárás során felmerült elképzelések alapján a pályázat megvalósíthatósága túlnőhet a természetvédelem számára önállóan elérhető pályázati források határain.
- A Nonprofit Kft. által gondozott „Grazing” LIFE + pályázatban a Hortobágy-folyó partján lévő fás vegetáció letermelése, a terület tehermentesítése, a faanyag kiszállítása vontatottan, csúszásokkal történt és nem is sikerült a tervezett eredményeket egyelőre elérni. Ebben jelentős szerepe van az igazgatóság nehéz anyagi helyzetének is.
- A Nonprofit Kft. által megvalósított kaszálások időbelisége több szempontból kedvezőtlen.
- Rendkívül keveset sikerült előrelépni a nemkívánatos fás vegetáció megszüntetésében. Ennek oka az adminisztratív előkészítés több osztály munkáját igénylő, elhúzódó jellege.
- Még mindig nem valósult meg az állattartó létesítmények fenntartásának és állagmegóvásának haszonbérleti szerződésben, vagy ahhoz csatlakozó és azzal párhuzamos szerződésben történő rendezése. Az új haszonbérleti szerződések megkötését követően ez elvileg létrejön 2016-ban.
- Az év végén nem történt meg a gyalogakác mélységi szárzúzása a Nagy-Kácsában.

5.2.2.2. Nagykunság Természetvédelmi Tájégség

A) A természetvédelmi tájégségben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- Egész évben kiemelt figyelmet fordítottunk a túzok táplálkozó-, fészkelő-, és dűrgőhelyeinek felmérésére, megfigyelésére, a székicsér költő és vonuló helyek megfigyelésére, védelmére, az ismert ragadozó madár fészkek védelmére.
- A fehérgólya fészkelő állomány felmérését a nyár folyamán elvégeztük az egész tájégségben, a problémás fészkelő helyekről a problématerképet elkészítettük. A tavalyi évben elkészített "problématerkép" alapján a változásokat visszaellenőriztük.
- Rendszeresen részt vettünk a szinkron számlálásokban (daru, túzok, sas, kékvércse, erdei fülesbagoly)
- Részt veszünk a madártani monitoring felmérésekben összesen 5 mintaterülettel (MMM, VVM, RTM)
- Az idén indult MAP felmérésekben szintén részt veszünk összesen 86 mintanézgyzettel.

- A Komplex Tisza-tó Projekt keretében már csak kisebb mértékű kotrási munkákat végeztek a Kis-Tiszán és a Csapói-Holt-Tiszán, illetve a Sarudi-medencében a Kis-Tisza és az új csatorna találkozásánál.
- Az óhalászi-holtágnál tartott kárókatona gyérítésen 7 alkalommal összesen 200 egyedre lőttek le. Ebből néhány példányt sikerült begyűjteni és gyomortartalom vizsgálat alá vetni.
- A kárókatona szinkronokat a Tisza-tavi Sporthorgász Kft.-vel közösen, havi rendszerességgel végeztük a Tisza-tavon. Februárban a csúcs 649 pld. volt.
- Egyek-pusztakócson a Górés-tanyához vezető út melletti területre hörcsögök lettek telepítve, a régi vadföld gyomosabb részére.
- Idényen kívüli vadlúd vadászatra az engedélyt a karcagi Nagykun Vadásztársaság kérte meg, aki meg is kapta az engedélyt. Idényen kívüli vadászati-ellenőrzést három alkalommal, november 7-én, 11-én és 22-én tartottunk. Mivel az első határozatban szereplő terítéknagyságot hamar elérték, a hónap közepén újabb vadászati alkalmakra és egy lényegesen nagyobb példányszámú terítékre kértek engedélyt, melyet szintén rövid időn belül megkaptak. Minden ellenőrzött vadászatnál külföldi vendégvadászok is voltak a területen és részt vettek a gyérítésekben. Idényen kívüli vadlúd-vadászatokon ellenőrzött teríték összesen 58 példány nagy lilikből állt. A hónap közepén a kisújszállási Nagykun 2000 Mg. Kft. is engedélyt kért a hatóságtól. Az engedélyt megkapták, de a vadlúd-csapatok időközben eltűntek a területükről, így gyérítés nem volt.
- Tiszaderzszen idén is elvégeztük a kunsági bükköny élőhelyének kezelését.
- Madármentésre 46 esetben került sor.
- Bombatér KEOP : A 2013 szeptemberében megkezdett mentesítési munkálatok folytatódtak 2015-ben is mind az északi, mind a déli projekt területen, a Különleges Biztonsági Szolgáltató és Tanácsadó Kft. irányításával és a bevont alvállalkozóival (Tornádó Trade 2000 Műszaki Tanácsadó, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft., PEPITA WORLD Kereskedelmi és Szolgáltató Kft., DETEKTOR PLUSSZ 11 Lőszermentesítő Kft., MŰTAK Műszeres Talajkutató és Szolgáltató Kft., Honvédelmi Minisztérium Elektronikai, Logisztikai és Vagyonkezelő Zrt.). Az év közben a teljes projektterület fel lett tárva, amelyen az előtalált feltételezhető robbanótestek száma 40245 darab volt. Ez az érték magasan felette áll az előzetes becsléseknek. Ebből a Magyar Honvédség I. Honvéd Tűzszerész és Hadihajós Ezrede 19737 db-ot (49%) hatástalanított 2015 december 1-ig. Szerencsére szinte folyamatosan tudtak dolgozni az év folyamán. A tűzszerészeti mentesítési munkálatokat december 1-én 2016 januárjig felfüggesztették. A kontrollmérések is zajlottak az év folyamán. Volt olyan terület ahol a kontroll mérések során visszataláltak éles robbanótestet. Az Észak 1 terület teljesen készre tudták jelenteni, ezért októberben megkezdődtek a földmunkák a terület tölcserösszenyitások részén. Sajnos pont ebben az időszakban érkeztek meg a tartós esők, így az elvégzett munka minősége nem mondható jónak. Pár napos munkavégzés után le is vonultak a területéről a földmunkát végző cég gépei.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai:

- 2015-ben a tájegységben nem volt meghiúsult fejlesztés.

5.2.2.3. Bihar Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- A kisvízes KEOP pályázat már 2014. évben lezárult. A derecskei Nagy-nyomáson és

a Bocskoros-sziken a vízviszatartó műtárgyakat használatba vettük. Mindkét területen a csapadékosabb őszi végi, téli időszakban jelentős vízborítások voltak. Főként a Nagy-nyomáson több hektáros nyílt vízfelület alakult ki. A Pocsaji-lápon a zsilipet egész évben zárva tartottuk. A kapcsolódó monitoring tevékenység folyamatos.

- Az állattartó telepek korszerűsítése (KEOP) a tájegység területére eső Konyári Szürkemarha Telepen és az Andaházán lévő Csapó tanyán is lezárult. Utóbbin a munkálatok jelentős részben áthúzódtak 2015. évre. Mindkét területen a gépek, eszközök, takarmány tárolása megoldott. Az állatokat telelésre behajtották.
- Andaházán az árasztások és a HNPI tulajdonában lévő közel 300 állatból álló bivalygulya legeltetésének köszönhetően a terület természetvédelmi hasznosítása kiváló. Az árasztásokat időben elvégeztük. A bivalyok legelése a nyíltvízes és rövidfűvű élőhelyeket fenntartja, így az árasztás éves rendszeressége egyelőre fenntarthatónak tűnik. Több fokozottan védett faj, jelentős fészkelő helye.
- Az új birtoktesteken minden eszközzel ösztönöztük a bérlőket a szerződésben vállalt feltételek (természetvédelmi kezelési feladatok) betartására. A földbérleti pályázatok kapcsán rendkívül sok ellenőrzést tartottunk (108 jegyzőkönyv). Ennek hatására a területek természetvédelmi helyzete sok helyen javult. Kiépültek az állattartáshoz kapcsolódó létesítmények (pásztorház, karám, kutak, villanypásztor?), melyeket többnyire sikerült az elvárásoknak megfelelően kialakítani. Mindegyik kérelmet helyszíneltek, véleményezték. Az eddig nem legeltetett területekre többnyire állatokat hajtottak, a szükséges gyomirtó kaszálásokat elvégezték. Ahol nem ezt tapasztaltuk jegyzőkönyveztük és az igazgatóság felszólítást küldött a bérlők részére. Itt minden esetben a visszaellenőrzéseket elvégeztük. A tájegység szintjén a gyepek, és szántók állapota összességében javult. Ahol nem tartják be az előírásokat és nem folyik érdemi tevékenység a szerződések felmondását javasoljuk.
- Az illegális, jogalap nélkül elművelt területek kitűzését több helyszínen elvégeztük. Konyár és Palocsa térségében szubméteres pontosságú GPS segítségével is. Az eddigi használók elfogadták a kitűzések eredményét, az elszántott területek visszagyepesedése folyamatban van. A munkát folytatni kell, a területek határait szükség szerint meg kell jelölni.
- A természetvédelmi kezelések vonatkozásában a keskenylevelű ezüstfa irtását végezték egyeztetések utána a bérlők, illetve a közmunkások, több helyszínen.
- Illegális mocsár lecsapolásokat temettünk vissza 3 esetben. Zsiliphez korlátot építettünk Derecskén.
- Folyamatosan ellenőriztük, karbantartottuk, szükség szerint felújítottuk a mesterséges fészkelőhelyeket. Új odú telep kialakítása Sápon, szalakóta odúk kihelyezése Berettyóújfalu és 4 db. Váncsod, Szentpéterszeg térségében. 3 db. kerecsensólyom tálca, 1 gyöngybagoly költőláda került kihelyezésre. Boruzs A. a Helicon life keretében 5 parlagi sas műfészkek kihelyezésében vett részt. Gólya fészektartók javításában és visszahelyezésében vettünk részt.
- Számos esetben és igen sok fajnál váltak szükségessé madármentések idén is legnagyobb számban fehér gólyák esetében 51! példány. Egyéb jellemző fajok: erdei fülesbagoly 3, gyöngybagoly 3, kuvik 4, uráli bagoly 1, békászó sas 1, kék vércse 1, vörös vércse 4, egerészölyv 8, barna rétihéja 6, héja 1, nagy fakopáncs 2, törpegém 1, nagykovács 1, bölömbika 1, daru 4. Ez esetekben a megadott legközelebbi helyre szállítottuk, vagy felépülésükig gondoztuk a sérült madarakat.
- Madármérgezések kutyás felderítésében vettünk részt Kismarja térségében.
- Elvégeztük a szinkronszámlálásokat: sas szinkronszámlálás (január 16.), teelő erdei fülesbagoly több alkalommal a téli hónapokban, kék vércse (augusztus-szeptember folyamán több alkalommal), vadlúdszinkron (november 25.). Túzok szinkronszámlálások januárban, illetve év közben több alkalommal. Folyamatosan felmértük a teelőhelyeket, dürgő-, illetve potenciális vagy tradicionális

költőhelyeket. Fészekkeresés indokkal gyeplehúzások voltak több helyszínen Szerep, Földes határában. Fészkek is előkerültek de sajnos később csaknem mindegyik megsemmisült (predáció).

- Kerecsensólyom, parlagi sas fiókák kaptak jelölőgyűrűt.
- Kócsag és gémtelpek repülőgépes felmérését végeztük.
- Fehér gólya felmérést végeztünk 43 településen. Gólyafészkek áthelyezéseket véleményeztünk és több esetben felügyeltük a munkálatokat. Elkészítettük a problématerképet a gólyák számára veszélyes oszlopok, vezetékszakaszok felmérését. Jeleztük a problémás helyszíneket.
- Telepesen költő madárfajok (vetési varjú, gyurgyalag, parti fecske) költőtelepek felmérése volt.
- Éjszakai lámpázások folytak a magyar tavaszi fésűsbagoly, sztyeppelepke felmérése kapcsán más kollégák segítségével.
- Folyamatosan végeztük a BIOTIKA adatgyűjtéseket, több új faj és előfordulás bejelentésével. Felmértük az ismert védett növényfajok állományait, a nagy szikibagoly állományait, telepesen költő és fokozottan védett madárfajokat.
- Fészektérképezések voltak, az egész tájegységben.
- Az MME által koordinált MMM felméréseket végeztünk.
- Vadászat ellenőrzéseket végeztünk, elsősorban Buruzs A. örkerületében.
- Örömteli, hogy a természetvédelmi hatóság határozatának értelmében Bakonszegen A K-XI víztározón a költési időszakban 2015-től tilos a horgászat. Ennek betartását is több ízben ellenőriztük. A zavarás csökkent.
- A Kormányhivatal Régészeti és Kulturális Örökségvédelmi Felügyelőjével és a Déry Múzeum régészeivel több esetben közös terepbejárást tartottunk. Az M4 autópálya építése kapcsán védett növények élőhelyére tervezett földdepó áthelyezéséről egyeztetettünk.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai:

- A Bihari-sík Tájegység Iroda kérdése 2015. évben sem záródott le. Ideiglenes jelleggel Debrecenben a Hajnal utcán használtunk egy irodahelyiséget. Itt szükség szerinti rendszerességgel munkavégzés folyt és tájegység értekezleteket is itt tartottunk. Ügyfélfogadás nem volt. Fontos előrelépés, hogy KEHOP forrást sikerült szerezni egy új iroda építésére. Ehhez a megfelelő telek kiválasztása Berettyóújfaluban megtörtént. Az ingatlant 2016. évben vásároljuk meg. Ezután a meglévő épület bontása, tervezés és kivitelezés.
- A Bihari-sík Tanösvény állapota miatt egyes részeit le kellett zárni. KEHOP forrásból fogjuk felújítani, átalakítani.
- A Berettyó szegélyén történő ligeterdő tisztítások, kivitelezési munkálatai (vízügy) során nem sikerült a természetvédelmi szempontokat érvényesíteni. A munkálatokat 2015. évben is végezték, helyenként a vegetációs időszakban is.
- Az új bérleti szerződések megkötése után több helyen még a felszólítások hatására sem megfelelő, vagy egyáltalán nincs területhasználat. Sok esetben kellett kötelezéseket kiadni pásztoréptmények tájba illesztése, villanypásztorok lebontása miatt. Ez még nem mindenhol teljesült. A gyepek állapota összességében javult, de helyenként még mindig nem megfelelő (alul vagy éppen túlhasznosítottak). Egyes területeken a gyepek, szántók kezelés nélkül maradtak, azaz sem legeltetés sem kaszálás nem történt.
- A megkezdett beavatkozások ellenére továbbra is igen súlyos probléma az ezüstoffák terjedése (kisebb mértékben a gyalogakác). Elmondható, hogy mind a közmunka programnak, mind az egyes bérlők aktivitásának köszönhetően részeredmények születtek, de a munkát nagyobb intenzitással és esetlegesen új módszerekkel folytatni kell. Rendkívül aggályos a Berettyó mentén a levágott növényzet

(ligeterdő) és a megbolygatott talajfelszín miatt a tájidegen fajok terjedése. Meggyőződésünk, hogy a vízügy nem lesz képes kezelni a problémát.

- Az elszántott gyepterületek kitűzését, az eredeti művelési ág visszaállítását folytatni kell. Továbbra is vannak elművelt területrészek.
- Mezőpeterden kidolgoztuk egy természetvédelmi szempontból lényegesen kedvezőbb szántóhasználat alapjait saját használatú szántók esetében. Tudományos monitoring tevékenységet terveztünk a Debreceni Egyetem részvételével. Ez anyagi és egyéb okokból nem valósult meg és nem is várható.
- Nem sikerült teljes mértékben meggátolni a falopásokat. Ez egyes területeken jellemző (Derecske, Földes, Nagyrábé, Vekerd, Furta). A rendőrséggel, polgárőrökkel, mezőőrökkel még szorosabb kapcsolattartás, közös járőrözések szükségesek. Ehhez a technikai eszközöket (terepjáró) nekünk kell biztosítani.
- Illegális horgászatok száma jelentősen csökkent a bakonszegi K-XI tározón, de a Körömsdpusztán továbbra is sok problémát okoz a zavarás és a szemét. Ellenőrzések szükségesek.
- Sajnos alkalmilag előfordultak jelentősebb madár mérgezés gyanús esetek is, bár egyértelmű bizonyítékot nem sikerült találni. Felderítésükben eredményt még nem sikerült elérni. Hollók-Kismarja, parlagi sas-Nagyrábé, békászó sas-Mezősas.
- Nagyon gyakori a megtalált tűzokfészkeknél a predáció. Más módszereket kellene alkalmazni a felderítésükre (drón), illetve a „duvadak” gyérítését ösztönözni, esetleg előírni. Legfőbb gond a dolmányos varjak rendkívüli száma és kártételük, mely a parti madarak esetében is felmérhetetlen károkat okoz. Mindenhol jelentősen felszaporodott a róka. A vadgazdálkodók és a Vadászati Hatóság figyelmét fel kell hívni a probléma kezelésének fontosságára. A varjak különösen Andaháza területén okoznak rendkívül jelentős természetvédelmi és vadgazdálkodási kárt (kék vércsék, parti madarak fészekaljainak elpusztítása). Az ellenük történő szervezett védekezés (Larsen csapda stb.) sajnos csak kevés vadásztársaságra jellemző és alkalomszerű.
- Nem sikerült megfelelően szabályozni a tűzok dürgő területeken az őz vadászat kérdését. Ez egy rendkívül hangsúlyosan jelentkező probléma az elmúlt években és több konfliktus forrása.
- Gólyák, tűzok pusztulása, sajnos még mindig nagy számban léteznek szigeteletlen oszlopok, vezetékszakaszok.
- Helyenként gondot okoznak az illegális hulladék lerakások is.

5.2.2.4. Hajdúság - Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- Hosszúpályiban a Fehértói-tározó területén a 91 hektárnyi villanypásztorral bekerített területen már kilencedik éve tart a szürke marhák legeltetése. A cél a gyepek állapotának javítása, a nád és az egyéb vízi növényzet visszaszorítása, kopárok (esetenként nyílt vizes foltok) kialakítása.
- Természetvédelmi kezelési célú kaszálásra 2 helyen került sor, ami részben a szürke marhák takarmányozását is kiegészítette:
 - Álmosd, Daru-láp (Agria egytengelyes munkagéppel): 5 ha
 - Létavértes, Lőszletörés (traktorral): 4 ha
- Az idén a következő szárazúást végeztünk Solidago, parlagfű és egyéb gyomok eltávolítása, valamint gyengén cserjés területek megtisztítása érdekében:
 - Haláp és Bánk közötti erdők: 1,2 ha
 - Bánki láprétek és erdők: 0,8 ha

- Nyírábrány, Káposztás-lapos: 0,8 ha
 - Hosszúpályi, Fehértói-tározó: 7 ha
 - Monostorpályi-legelő: 4,4 ha
 - Bagaméri Kék-Kálló-völgy: 3,5 ha
 - Kokad, Daru-láp tanösvény: 0,4 ha
 - Nyírmártonfalva, Rostostövű sásos láp: 0,3 ha
 - Hajdúbagosa, Földikútya Rezervátum: 2,5 ha
- Számos területen végeztünk cserje-, és sarjirtásokat, kézi kaszálásokat és kisgépes kaszálást főként értékes láprétek és egyéb gyepes élőhelyek fenntartása, helyreállítása érdekében:
 - Cserjeirtás a Bánki láprétek és erdők egy rétvén: 0,2 ha
 - Kézi kaszálás (aranyvessző) a Monostorpályi-legelőn: 0,2 ha.
 - Kései meggy sarjak levágása a Monostorpályi-legelőn: 1 ha.
 - Kézi és kisgépes kaszálás, szárzúzás a Jónásrészen: 1,5 ha
 - Kézi akác és nyár sarj irtás a nyírábrányi Haneleken: 0,1 ha
 - Akác sarjak leverése az Újléta 080 a hrsz. területén: 1,8 ha
 - Láprét korai kaszálása a bagaméri Silye-réten: 0,1 ha
 - Siska nádtippán és cserjék kaszálása kisgéppel a létavértési Lözletörésen: 1 ha
 - Újabb területeken kezeltük az idegen honos fásszárú növényeket a fúrásos-vegyeszes technikával:
 - Akác fúrás utókezelés a bagaméri Kék-Kálló-völgyben: 1 ha
 - Akác fúrás utókezelés a vámospércsi Villongón: 0,08 ha
 - Akác megfúrása a Monostorpályi-legelőn: 2,5 ha
 - Szórványos kezelések a Martinai-legelőn, hajdúhadházi Liget-legelőn, Földikútya Rezervátumban, Létavértési Csohos-tó szegélyén.
 - Inváziós növényeket vegyeszes pontpermetezéssel is irtottunk. A foltok kiterjedését sajnos nem tudjuk pontosan megadni:
 - Selyemkóró pontpermetezése a Kék-Kálló-völgyben
 - Akác sarjak pontpermetezése a Martinkai-legelőn
 - A tájegységben 18 vízvisszatartó műtárgyat kezelünk. Ebből 5 új idén kapott üzemeltetési engedélyt.
 - A Debreceni Nagyerdőn 1 fő közfoglalkoztatott folyamatos hulladékgyűjtést végzett.

B) A természetvédelmi tájegységben megíusult fejlesztések és vélhető okai:

- Nem valósult meg az erdészeti szárzúzóval végzett cserjeirtás a tájegység területén. Ennek oka, hogy az igazgatóság gépét eddig nem tudták nélkülözni a Hortobágyon.

5.2.2.5. Nyírség - Szatmár - Bereg Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- A tarpai Nagy-erdőben természetes erdő felújítási kísérletek (Pro Silva) folytatódtak, 2015 ősztől év végéig több mint 17 lék kialakítása történt meg. A lékek nagysága átlagosan 0,4 ha alatt van. A területek tisztítását és körbekerítését közmunkások bevonásával végeztük.
- Lápi kutak üzemeltetése a Beregben folyamatos volt, csőtörés és vezérlés-meghibásodás többször okozott fennakadást. Kállósemjén Mohos-nál a kút

üzemeltetése során több alkalommal jelentkeztek műszaki problémák, a nyári, szárazabb időszakban ez komoly természetvédelmi kockázattal járt.

A Vajai-tó vízpótlásához július 1-től november közepéig üzemeltettük a rétegvízikutat.

- A fülesdi mocsárréten (Fülesd 072/8 hrsz.) a tisztítókaszálást nem tudtuk elvégezni műszaki hiba miatt, csak az északi 1/3 területrészen, míg a Fülesd 072/6 ingatlanon a szárazzás teljes területen végrehajtottuk. A közmunkások bevonásával a Cibere csatorna kitisztítása, gyalogakác mentesítése is megtörtént.
- Kaszonyi-hegy TT: élőhelykezelés 2,65 ha területen (kaszálás, legyűjtés, cserjeirtás-gépi és kézi) valósult meg. A 0712/1 hrsz. területrészen a cserjeirtást és a terület kitisztítását közmunkások bevonásával elvégeztük 0,17 kiterjedésben.
- Bátorligeti-ósláp TT: láprétek kaszálása, a lekaszált növényzet összegyűjtése, valamint kihordása 2015-ben anyagi okok miatt nem valósult meg.
- Bátorligeti-legelő TT: Az inváziós lágyszárúak kaszálását (selyemkóró, gyalogbodza) 0,5 ha területen elvégeztük, a selyemkóró visszaszorítására vegyszeres kezelést alkalmaztunk. A terület szélein 9 ha-on „begyalogolt” akácos levágását elvégeztük, ősszel az újulat visszavágását a bérlő hajtotta végre.
- Fényi-erdő TT: pusztai tölgyesek tisztásain tisztítókaszálás 2015-ben anyagi okok miatt nem valósult meg. Károlyi-folyáson vízvisszatartást végeztünk.
- Cégénydányádi-park TT: több mint 2 ha területen végeztük el a bodza eltávolítását, az ágrészek lezuzását és a tuskók kiszedését. A park keleti részében a kerítés mentén citromcserje (150 db) ültetését végeztük el, valamint a 2014-ben beültetett perzsfák ápolását és öntözését is végrehajtottuk. Év végén a kiaszáradt, balesetveszélyes fák kidöntését és darabolását befejeztük. A park területén 2015-ben az első téltemető (Eranthis hyemalis) január 28-án jelent meg.
- A Kisvízterek rehabilitációja c. KEOP projekt műtárgyakat a 2016. tavaszi belvizes időszak után lehet először zárni. Az érintett csatornaszakaszok fenntartását a Vízügyi Igazgatóság munkatársai végezték.

B) A természetvédelmi tájegységben meghiúsult fejlesztések és vélhető okai:

- 2015-ben a tájegységben nem volt meghiúsult fejlesztés.

5.2.2.6. Jászság - Közép-Tisza Természetvédelmi Tájegység

A) A természetvédelmi tájegységben megvalósult vagy folyamatban lévő természetvédelmi célú fejlesztések és programok:

- A természetvédelmi célú fejlesztések illetve kezelési tevékenységek egyrészt pályázati forrásokból, másrészt a saját vagyongazdálkodási területeken a bérlők bevonásával kerülnek megvalósításra.
- A HELICON LIFE+ pályázat keretén belül a parlagi sas és egyéb ragadozómadár fajvédelmi tevékenységek kerülnek megvalósításra. Ennek keretén belül befejeződtek a Jászberény melletti látogatóközpont építésének munkái, az ehhez kötődő tanösvény kialakítása, egy parlagi sas etetőhely fenntartása. A parlagi sas fajvédelmi pályázat fő kedvezményezettje a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület.
- A túrkevei Pásztói-legelő Natura 2000 területen futó LIFE+ pályázat kedvezményezettje a Nimfea Természetvédelmi Egyesület. A pályázat keretében tovább folyt a vegyes jászágállománnyal történő szakaszos legeltetés a

területen, továbbá a gyeget átszelő csatorna egy rövid szakasza földborítást és új műtárgyat kapott. A 2015. évben megtörtént a pályázat zárása.

- A Pélyi Madárrezervátumban a Patkós-holtág kotrása KEOP pályázati keretből a 2013. év folyamán kezdődött, de befejezésére 2014. őszén került sor. A holtágból kikotort mederanyag az árvízvédelmi töltés mentett oldalán került elhelyezésre, ahol a töltés megerősítésének céljából masszív töltésnyomópadka épült belőle. A természetvédelmi célzatú beavatkozás eredményeként a holtág eredeti alakjához és medermorfológiájához hasonló kialakítás került megvalósításra. A 2014/2015 tél során elsősorban csapadék víz gyűlt a mederben, majd egy kisebb tavaszi árvíz a holtágot feltöltötte. A tél elején levonult kisebb árhullám ismételt feltöltötte a holtágot friss vízzel, melyre a nyári párolgás útján történt vízvesztés miatt nagy szükség volt.
- Legnagyobb arányban az élőhely-kezelési tevékenységeket elsősorban a gazdálkodók és bérlők végzik a saját vagyionkezelésű gyepeken, szántókon. Az erdők esetében a releváns erdőgazdálkodói tevékenységeken kívül egyéb beavatkozás nem történt. Szikes tavak vonatkozásában rendszeresek az adekvát vagyionkezelői szerződések és megállapodások alapján folytatott nádgazdálkodási tevékenységek.
- A gyepek kezelésére vonatkozóan kiemelendők egyes gazdálkodók egyre növekvő szürke marha állományai, valamint az Akolhádi-mocsárrét vegetációjának marhával történő visszaszorítása. Kiemelendők a pélyi fokozottan védett területen végzett hullámtéri legelő helyreállítási munkálatok, melynek elsődleges célja a tájidegen fásszerű vegetáció eltávolítása, illetve a mentesített területek folyamatos legeltetése.
- Természetvédelmi célú fejlesztések közé sorolható a felújítási kötelezettség alá tartozó területek erdősítésében illetve a kötelező pótlásoknál alkalmazott vegyes állományszerkezet kialakítása, melynek során az enyves éger, vénic szil és magyar kőris is nagyobb arányban kerül telepítésre a termőhelyi viszonyok függvényében.
- A Tájegységben továbbra is nagy problémát jelent a falopás. A száraz faanyag engedély nélküli gyűjtése mellett sok esetben élő fákat vágnak ki, ami az anyagi károk mellett természetvédelmi problémákat is okoz. A falopással leginkább érintett települések Tiszabura, Tiszabő, Tiszapüspöki továbbá egyre inkább növekvő mértékben jellemző Kőtelek, Nagykörű, Szolnok-Szandaszőlős, Rákócziújfalú térségében is.

B) A természetvédelmi tájegységben megíúsult fejlesztések és vélhető okai:

- 2015-ben a tájegységben nem volt megíúsult fejlesztés.

5.5. Saját állatállomány, gyűjteményes kertek, génmegőrzési tevékenység

5.5.1. Génmegőrzési tevékenység - állatok

Az Igazgatóságon végzett állattartási és -tenyésztési tevékenység természetvédelmi kezelési, fajmegőrzési, génmegőrzési, természetvédelmi kutatási (Pentezug Projekt) és bemutatási célokat szolgál.

Az „őstulok” állomány létszáma a 2015. évi záró adatok szerint 621 db. A 2016-tól induló AKG célprogram (Magas Természeti Értékű területi lehatárolás gyep földhasználati kategória, tűzokvédelmi előírásokkal tematikus előíráscsoport) illetve a Grazing LIFE projekt Zám-pusztai célterületeinek legeltetéses kötelezettség vállalásai teljesítésére ~ 25 ÁE-nek megfelelő létszámfejlesztést kell teljesíteni. A 2014-2015-ben KEOP forrásból megvalósult rekonstrukciók (Pentezug „U alakú” hodály, Hortobágy-Halastó, növendék tenyész és vágó téli tartási hely) eredményeként az állomány téli és nyári tartási-rotációjához, és az állategészségügyi kezelésekhöz szükséges feltételek megoldódtak.

A Hajdúsági Tájegységben tartott magyar szürke marha állomány év végi záró létszáma 82 db. Az állományban 2015-ös évben is tovább folyt a minőségi csere, ennek keretében az év tavaszán új tenyész bikát vásároltunk. Az állomány létszámát a természetvédelmi-területkezelési igényeknek megfelelő szinten tartjuk. A tenyész-utánpótláshoz nem szükséges növendék állatok (13 db) illetve a tinó csoport (8 db) értékesítésre került.

A bivaly állomány év végi záró létszáma 206 db. Az állomány létszáma az állattartó telep férőhely kapacitásának és a Bihari-sík TK-ban rendelkezésre álló legelő terület (Andaháza) állattartó képességének megfelelő A 2015-ös évben 22 db növendék tenyészállat (21 bika, 1 db üsző) és 51 db növendék vágó bika került értékesítésre.

Az Igazgatóság hortobágyi racka állománya 2015. év végén 610 egyedből állt, amelyből az anyajuh létszám 493 db. A tenyésztői munka következetes folytatásával az állomány szelekciója révén, a tenyészcéloknak és a nukleusz törzstenyésztési besorolásnak megfelelő magas genetikai értékű állomány fenntartásához minden feltétel biztosított. Részt vettünk az OMÉK-on, ahol a fekete racka jerke korcsoportban II. helyezést ért a HNPI tenyészete. A KEOP forrásból megvalósult állattartó telep teljes rekonstrukciójával a tartástechnológiai körülmények, a trágyakezelés feltételei optimálissá váltak.

Az génmegőrzési tevékenység új eleme a kutyatartás és -tenyésztés. 2015 végén egy komondor volt az igazgatóság tulajdonában, 2016 végére ezt 5-6 egyedre tervezzük fejleszteni.

A szarvasmarha és bivaly állomány alakulása (2015. évi záró létszám)

Korcsoport	Őstulok (db)			Magyar szürke marha (db)			Bivaly (db)		Össz.
	Hím-ivarú	Ivartala -nított	Nő-ivarú	Hím-ivarú	Ivartala -nított	Nő-ivarú	Hím-ivarú	Nő-ivarú	
24 hónapos feletti	31	27	293	1		39	1	125	517
6-24 hónapos	98		80		30	9	33	47	297
6 hónapos alatti	45		47	2		1		0	95
Összesen:	174	27	420	3	30	49	34	172	909

A hortobágyi racka állomány alakulása (2015.évi záró létszám)

Korcsoport	db
Anyajuh	493
Növendék jerke	100
Tenyészkos	12
Összesen:	605

5.5.2. Génmegőrzési tevékenység - növények

A Tisza-kürti Arborétum, amely egy 150 éves múlttal rendelkező, 60 hektáros országos jelentőségű természetvédelmi terület, 2013-ban beolvadással került a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság kezelésébe, azóta folyamatos az egység tevékenységének az igazgatóság egyéb tevékenységi köreihez történő igazítása. A gyűjtemény a valamikori Tisza folyóvölgyét kísérő tölgy-szil-kőris ligeterdő maradványára szerveződött. Jelentős idős kocsányos tölgy és magas kőris állománya között idegenföldi (*exota*), ezen az alföldi tájon, érdekesség számba menő, fa és cserje fajok találhatók. A nyilvántartott növényfajok száma megközelíti az 1500-at.

Az Arborétum fő feladata a bemutatás, de ez kiegészül egy oktatási-szemléletformálási feladatkörrel is. További fontos funkciója az egységnek a szaporítóanyag-előállítás. A díszfák nevelésén és értékesítésén túl az igazgatóság erdészeti és védett növényfajok védelmi programjaiban is tevékenyen részt vesz az egység.

2014-ben az eddigieken túl két újabb növényfaj szaporítási programjában indult el a munka, melyet 2015-ben növelt volumennel folytattunk. A egyik a fehér fűz (*Salix alba*), mely fajt a Tisza árterén folytatott erdőgazdálkodási gyakorlat köszönhetően jelentősen visszaszorította az emberi tevékenység. Az igazgatóság kezelésében lévő erdők fajgazdagságának megőrzése tekintetében a genetikailag "tisza" fűz állomány "termesztésbe helyezése" lenne az egyik megoldás. Ennek érdekében 100 évnél idősebb fehér fűz példányok felkutatásával, és azokról szedett egyéves hajtások dugványozásával törzsültetvényt hoztunk létre. Néhány év múlva a törzsültetvényen keletkezett gyökeres dugványanyagból nagyobb mennyiségű tiszta állomány helyezhető ki, ami javítani fogja a jelenleg vegyes képet mutató fűz állományok genetikai összetételét.

A másik ilyen faj a ligeti szőlő (*Vitis silvestris*), amely a tiszai tájból a filoxéra hatására teljesen eltűnt. Hazai körülmények között csak a sóder, vagy homok (filoxerára immunis) talajjal rendelkező folyók mellett maradt meg, de száz évvel ezelőtti part melletti gazdálkodásnak köszönhetően az amerikai származású *V. riparia* terjedt el, és átvette a hazai faj élőhelyét, mint helyettesítő faj. A hazai flórába való visszahozásra kertészeti módszerek állnak rendelkezésre. A nyilvántartott *V. silvestris* tövekről szedett oltóhajtásokkal a *V. riparia* egyedeket át lehet oltani, felhasználva ez utóbbiak immunitását. Az átoltott növényekből szigeteket lehet létrehozni, ahol a „termőre fordulás” után a képződött magyagnak már a Tisza medrében is lehet élettele, hiszen az elmúlt évtizedekben számtalan helyen képződtek a parti sávban leginkább homokos talajú övzatonyok.

Az Tisza-kürti Arborétum szakszemélyzetének "házon belülre kerülése" komoly előrelépést jelent másik két gyűjteményes kertünk, a tiszafüredi Kemény-kastély parkja és a Cégénydányádi Kastélypark szakszerű kezelésében is.

5.6. Erdőterületek, erdőgazdálkodás

5.6.1. Nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdőterületek

Az Igazgatóság működési területén a nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kiterjedése országos jelentőségű védett természeti területen 18 124 ha, az érintett erdőrészek száma 8 050 db.

Az Igazgatóság működési területén a nem saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kiterjedése európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű (Natura 2000) területen 47 890 ha, az érintett erdőrészek száma 15 308 db.

A nem saját vagyonkezelésben lévő védett és Natura 2000 erdők kezelésére az igazgatóságnak csak közvetett ráhatása van a körzeti erdőtervezésbe illetve az hatósági eljárásokba történő bevonása esetén.

2015-ben öt - ebből három teljes egészében a HNPI működési területén található - körzet erdőtervezés kapcsán végzett az Igazgatóság munkát.

- *Nyírbátori erdőtervezési körzet:* Részletszintű tárgyalásokon való részvétel, egyeztetések. Közreműködés a Natura 2000 elővizsgálat elkészítésében, adatszolgáltatás. Zárótárgyalás, illetve ahhoz kapcsolódó egyeztetések, 10 éves körzeti erdőterv véglegesítése.
- *Bugaci erdőtervezési körzet:* Részletszintű tárgyalásokon való részvétel, egyeztetések. Közreműködés a Natura 2000 elővizsgálat elkészítésében, adatszolgáltatás. Zárótárgyalás, illetve ahhoz kapcsolódó egyeztetések, 10 éves körzeti erdőterv véglegesítése.
- *Közép-Tiszai erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás. Előzetes tárgyalás, erdőterv rendelethez kapcsolódó véleményezések, egyeztetések, adatszolgáltatás, javaslatok.
- *Szatmár-Nagyecsed-i erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás. Adatszolgáltatás, egyeztetések, javaslatok.
- *Körös-vidéki erdőtervezési körzet:* Terepi adatgyűjtés, feldolgozás, természetvédelmi adatszolgáltatás.

A körzeti erdőtervezésben való - igen aktívnak minősíthető - közreműködés jelentős erőforrásokat kötött le, részben a Természetmegőrzési, részben az Őrszolgálati Osztályon.

5.6.2. Saját vagyonkezelésben lévő erdőterületek kezelése

Az erdőgazdálkodási tevékenység során a korábbi években kialakult hiányosságok, erdősítési hátralékból adódó kötelezettségek megszüntetése rendkívüli erőforrásokat igényel az Igazgatóságtól.

Az erdőgazdálkodási tevékenység során a korábbi években kialakult erdősítési hátralékok megszüntetése érdekében jelentős anyagi ráfordításokat tett az Igazgatóság, amely eredményeként a hátralékos területek nagyságát sikerült szinte teljesen megszüntetni. Az erdősítési hátralékkal még terhelt cc. 31 ha-nyi terület a Hortobágyi Nemzeti Parkban helyezkedik el, az erdőrészek felújítása a kedvezőtlen termőhelyi adottságok miatt szinte lehetetlen. Igazgatóságunk kezdeményezte a területek csere erdősítését, de ez sajnos a hatályos jogszabályi helyzet, illetve az illetékes erdészeti hatóság jogalkalmazási gyakorlata miatt eddig nem valósult meg.

Az igazgatóság vagyonkezelésében, illetve tulajdonosi joggyakorlásában (vszt. hatálya tartozó, de még nem állami tulajdonú) lévő erdők nagysága 7 796 ha, ebből Hajdú-

Bihar és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (Hortobágyi NP, Hajdúsági TK, Bihari-sík TK) 3247 ha, Szabolcs-Szatmár- Bereg megyében (Fényi-erdő TT, Szatmár-Beregi TK) 2104 ha, Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád és Heves megyében (Közép-Tiszai TK) 2445 ha helyezkedik el.

Az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő 2030 darab erdőrészletből 2 százalé, 8 faanyagtermelést nem szolgáló, 196 átalakító és a többi 1824 erdőrészlet vágásos üzemmódban van.

A természetvédelmi kezelési célokat szolgáló erdészeti tevékenység keretén belül az alábbiak fontosabb feladatok kerültek elvégzésre:

- Az éves és rendkívüli, favágatási tervek, engedély-kérelmek, erdőművelési tervek elkészítése.
- A HNPI erdőgazdálkodói jogosultsága alá tartozó területeken a tervezési, irányítási, ellenőrzési munkák elvégzése.
- Közreműködés a területileg illetékes Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóságai által lefolytatott ellenőrzésekben, műszaki átadásokban.
- Határidős jelentéseket (Erdészeti Igazgatóság, VM) elkészítése.
- Fahasználatok, faértékesítések irányítása, szervezése, közreműködés a szerződések megkötésében.

A HNPI a kezelésében lévő erdőterületek nagy részére rendelkezik érvényes erdőgazdálkodási üzemtervvel. Több erdőtervezési körzet terve lejárt, amelyek esetében új erdőtervek elkészítése folyik az illetékes erdészeti igazgatóságoknál. 2015-ben az illetékes erdészeti hatóság a műszaki átadások alapján 50,47 ha erdősítést befejezett erdősítésként vett át, így ennyivel csökkent a folyamatban lévő erdősítések aránya. Erdősítési hátralékkal terhelt erdőterület 30,98 ha, melyek a Hortobágyi Nemzeti Parkban találhatóak.

241,6 ha-on végeztünk csemete ültetést, melyből első kivittel 12,67 ha érintett, 228,99 ha-on pótlásokra került sor.

A munkálatok során az alábbi csemeték kerültek elültetésre:

- kocsányos tölgy: 128 100 db
- szürke nyár: 74 500 db
- magyar kőris: 37 000 db
- ezüsthárs: 6000 db
- mézgas éger: 14 000 db
- fekete nyár: 5000 db
- fehér fűz: 5000 db
- mezei juhar: 400 db
- mezei szil: 400 db
- nyír: 100 db

Természetvédelmi erdőkezelés számszerű adatai:

- erdőfelújítás: 12,67 ha-on;
- csemetepótlás: 228,99 ha-on;
- folyamatban lévő erdők ápolása: 407,39 ha-on;

- vágásterületeken végzett munkák: tuskózás 5,96 ha, bozótirtást és teljes-talajelőkészítés 7,3 ha;
- fahasználat összes mennyisége: 19 115 m³;

A fahasználatok során kitermelt bruttó 19 115 m³ faanyag az alábbi fahasználati munkálatok során és területen került kitermelésre:

- véghasználat(tarvágás): 71,34 ha
- tölgy felújító vágás (lékes felújító vágás): 2,66 ha
- egészségügyi termelés: 65,62 ha
- gyérítések: 86,97 ha
- tisztítás: 26,20 ha

A 2013 szeptemberében elindult „Természetes és természetyszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén” című és KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0005 azonosító számú pályázat 2015 áprilisában befejeződött.

A 2015. évi természetvédelmi célú erdőgazdálkodási tevékenység adatai

HNPI összesen				
Tevékenység megnevezése	hektár	m ³	Ft (nettó érték)	db
Erdősítési hátralékkal terhelt területek 2015 év végén	30,98			
Erdősítési hátraléktól megszabadított területek 2015.12.31-ig	5,37			
Erdősítési kötelezettséggel terhelt területek 2015. év végén	459,53			
Erdősítési kötelezettségtől megszabadított területek 2015.12.31-ig	55,87			
Erdőfelújítások	12,67			
Csemete pótlás	228,99			
Csemeteszükséglet				270 500
Tuskózással érintett terület	5,96			
Bozótirtással és teljes-talajelőkészítéssel érintett terület	7,3			
Ápolással érintett terület	407,39			
Kitermelt famennyiség		19 115		
Értékesített famennyiség		17 651		
Raktáron kezelt famennyiség		1926,23		
Bevétel összesen			186 457 366	

Kiadás összesen			94 321 237	
-----------------	--	--	------------	--

A 2013 szeptemberében elindult, „Természetes és természetszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén” című és KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0005 azonosító számú pályázat 2015 áprilisában befejeződött.

A faiskolai tevékenység a Tiszakürti Arborétum mindenkori működéséhez tartozik, belső (arborétumi, parkápolási, igazgatósági erdészeti) és külső (látogatók, környékbeli önkormányzatok, magánszemélyek) igényeket elégít ki. A belső szükségletek főleg őshonos fehér-, feketenyár, valamint szil fajok nevelését igénylik. A belső felhasználás: 46740 db, a külső értékesítés: 5941db csemetét jelentett az elmúlt évben.

5.7. Vadászterületek, vadgazdálkodás

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság az üzemtervi ciklusban (2007. március 1. - 2017. február 28.) két vadászterületen vadászatra jogosult, mely vadászterületek csaknem teljes egészükben védett természeti területeket tartalmaznak, és különleges rendeltetésű státusszal bírnak. A vadászterületeken belül a HNPI vagyongazdálkodásában lévő termőföldek aránya eléri a 95 %-ot, kiterjedésük 54.057 (Hortobágy) illetve 14.206 (Egyek-Tiszafüred-Kócsújfalu) hektár.

Jelen vadászterületek mellett a hivatásos vadász létszám kötelezés a Jász-Nagykunszolnok megyei vadászterületnél 5 fő, míg a Hajdú-Bihar megyei vadászterületnél 20 fő. Mindkét terület esetében - tekintettel a természetvédelmi különleges rendeltetésükre felsőfokú végzettségű fővadász alkalmazása jogszabályi előírás.

A vadgazdálkodási terv kialakítása a természetvédelem szempontjából negatív hatású vadászható vadfajok vadászati túlsúlyán alapszik, amely célkitűzés a 2015-2016-ös vadászati évben is teljesült.

Az állomány szabályozási célok érdekében nagy hangsúlyt fektetünk az élve fogó csapdázások alkalmazására. Dolmányos varjú esetében Larsen féle csapdákat használtunk, melyekkel költési időben nagy biztonsággal elfoghatóak a költő madarak, így a költés elmaradásával hatékonysága hatványozott. A 2015-2016-os vadászati évben az élvefogó csapdázások körét kiterjesztettük az ún. létrás varjú csapda alkalmazására is. A vadászati évben a befogott egyedek száma 240 példány volt.

A róka állománycsökkentése érdekében - a 2011-ben megkezdett kotorékcsapdázás mellett - további innovatív élve-fogó csapdázási módszereket vezettünk be 2013. évben, melyeket 2015-ben is hatékonyan alkalmaztunk. Az állatvédelmi szempontokat maradéktalanul teljesítő ún. visszatartó kábeles csapdákból 75 db áll az Igazgatóság rendelkezésére amelyekkel a tűzok élőhelyeken intenzív róka állomány-szabályozás történt. A 2015-2016 vadgazdálkodási évben a ragadozó életmódot folytató fajokból az alábbi példányszámok kerültek terítékre:

- vaddisznó: 405 példány,
- dolmányos varjú: 240 példány,
- róka: 180 példány.

Az Igazgatóság vadászterületén található mezőgazdasági termelvények védelme érdekében a hivatásos vadász szakszemélyzet szinte a teljes vegetációs időszakban intenzív vadkár-elhárítási tevékenységet folytatott, amely eredményeként kártérítési igény nem merült fel a gazdálkodási évben.

5.8. Halászati vizek

5.8.1. Védett vizek

- A védett vizekre és védett halastavakra vonatkozóan nem áll rendelkezésre pontos adat. Sajnos az ingatlan-nyilvántartásból nem derül ki egyértelműen, hogy egy vízter milyen hasznosításban van, például sok "kivett" művelési ágú ingatlan (pl. víztározó) áll halászati, horgászati hasznosítás alatt, viszont a halászati vizekről igazgatóságunknak nem áll rendelkezésére hiteles és aktuális nyilvántartás. A természetvédelmi tevékenység szempontjából egyébként ezek az információk irreleváns, tisztán statisztikai adatok, nem jellemzik és nem minősítik a természeti értékek helyzetét, illetve a természetvédelmi munka minőségét, sikerességét.

5.8.2. Védett halastavak

A Hortobágyi Nemzeti Park területén található halastavak közül a Hortobágyi Öregtavak és a Kónyai-halastavak az Igazgatóság vagyonkezelésében állnak. Az Öregtavak halászati hasznosítása 2014-ben visszakerült az igazgatósághoz, a Kónyai halastó hasznosítása természetvédelmi célú haszonbérbeadás útján valósul meg. A nemzeti park területén található többi halastórendszer a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. vagyonkezelésében és halászati hasznosításában áll (Polgári-Folyási halastavak, Gelej, Ohat-Gyökérvíz, Csécs, Fényes, Kungyörgy, Malomháza, Balmazújváros-Virágoskút).

5.8.3. Saját kezelésben lévő halászati vizek

A Miskafoki-holtág (más elnevezés szerint: tiszacsegei Nagyerdei-Holt-Tisza) a Hortobágyi Nemzeti Park területén fekszik. A halászati jogot (mint a Magyar Állam önálló halászati jogát) a HNPI gyakorolja. Hasznosítását az elmúlt évben is egy fő kisszerszámos halász, illetve a Tiszacsegei Horgász és Természetvédelmi Egyesület végezte. Az Egyesület 72 db éves területei engedélyt értékesített a horgászoknak 10 500 Ft/db áron. A HNPI a 2015- es évben hal kihelyezést nem végzett a holtág területén, az elmúlt években többször előfordult, oxigénhiányos vízminőségi állapotból adódó halpusztulás miatt. A 2015 évben Igazgatóságunk kezdeményezte a vízter különleges rendeltetésűvé való nyilvánítását.

Az Igazgatóság gyakorolja a halászati jogot a Hortobágy folyó 76 kilométeres szakaszán is. A vízter halászati hasznosításában közreműködik a Nádudvari Sporthorgász Egyesület, a Hortobágyi Horgász Egyesület és egy fő kisszerszámos halász. A Hortobágy folyó nádudvari szakaszán 182 db éves területi engedélyt értékesítettünk 10 500 Ft/db áron.

A Hortobágy folyó Hortobágy település belterület felé eső oldalának kevesebb mint 1 km-es szakaszán a horgászati hasznosítást a Hortobágyi Horgász Egyesület látja el. Ezen a szakaszon 20 db területi engedély került értékesítve 5 000 Ft/db áron. Igazgatóságunk haltelepítési kötelezettségének a Hortobágy folyó hortobágyi szakaszán eleget tett, ahol 200 kg kétnyaras pontyot, és 50 kg compót, 50 kg csukát, 50 kg harcsát és süllőt telepített.

A Jánd és Olcsvaapáti külterületen fekvő Fótoskerti-holtág horgászati hasznosítását a Jándi Természetbarát Horgászok Egyesülete látja el együttműködési megállapodás keretében. Az Egyesület az év végéig 25 darab éves területi engedélyt valamint 33 darab napijegyet értékesített a horgászoknak.

Az Igazgatóság kezelésében lévő természetvédelmi halászati vízterületek hasznosítása során az együttműködés valamennyi horgász egyesülettel probléma mentes volt. A horgászati hasznosítás során a szabályok betartását a természetvédelmi őrszolgálat és a hivatásos vadász szakszemélyzet is rendszeresen ellenőrzi.

A HNPI halászati kezelésében lévő természetvédelmi halászati vízterületek és a halgazdálkodási terv haltelepítési előírásai

Halászati víztér	Kiterjedés (hektár)	Halfaj	Telepített mennyiség (kg)
Miskafoki Holt-Tisza	20	ponty	0
Hortobágy folyó	76	ponty	200
		csuka	50
		süllő	50
		harcsa	50
		compó	50
Fótoskerti Holt-Tisza (Jánd)	18	ponty	150
		compó	100
összesen:	114		550

A 2014. szeptember 1-től az Igazgatóság látja el a vagyonkezelésében lévő hortobágyi Öregtavak természetvédelmi célú halászati kezelését is. A Hortobágyi-halastavak teljes területe a Hortobágyi Nemzeti Park része, emellett Natura 2000 közösségi jelentőségű terület, Ramsari terület, fontos madár élőhely (IBA). Természetvédelmi és madárvédelmi jelentősége világszerte ismert. A halászati kezelés legfontosabb célkitűzése, hogy a terület státuszából adódó természetvédelmi célokat szolgálja, figyelemmel a terület kiemelt ökoturisztikai jelentőségére is. Az igazgatóság kidolgozta az Öregtavak természetvédelmi halászati kezelésének hosszú távú koncepcióját, amely jellemző pillérei az extenzív haltermelési rendszer alkalmazása, több éves rotációban történő lehalászás és a terület „ökológiai termelési státuszának” fenntartásával (biogazdálkodás fenntartása).

2015- évben a VII. és VIII. tavakat még Hortobágyi Halgazdaság Zrt. halászta le. A tavakból lehalászott hal mennyiség még a HHG Zrt. tulajdonát képezte. Igazgatóságunk az I-II., V. VII., XI-es tavak telepítését, HKP-ban (halászati Környezetgazdálkodási Program) foglalt minimális elő írásoknak megfelelően teljesítette. Tenyészhal beszerzésre Igazgatóságunk közbeszerzés eljárást írt ki. A VIII. tó nem került feltöltésre, mivel tavasszal gulipán fészkelés volt a tó iszapján. A fészkelés végén a tenyészhal beszerzése már nem volt lehetséges. Július hónapban a Kondás tóból a piaci busa állomány jelentős részét lehalásztuk és értékesítettük. Az ősz folyamán a tőegység lecsapoló rendszerének nagy mértékű feliszapolódása miatt csak a VI. tó lehalászását tudtuk megoldani. A lehalászott halat teletető tavakból értékesítettük a tél folyamán.

5.9. Egyéb természetvédelmi vagyonkezelési tevékenység

Természetvédelmi célú haszonbérbe adás: az Igazgatóság vagyonkezelésében lévő területek 74 %-án a természetvédelmi kezelést biztosító földhasználat haszonbérbeadásal történik. Közel 75 000 hektár védett terület természetvédelmi kezelése haszonbérleti jogviszony útján valósult meg. 2015. december 31-i állapot szerint 771 db hatályos haszonbérleti szerződéssel rendelkezett az Igazgatóság.

A Nemzeti Földalapba tartozó földrészletek hasznosításának részletes szabályairól szóló 262/2010. (XI. 17.) Korm. rendelet és a nemzeti park igazgatóságok természetvédelmi célú vagyonkezelési tevékenységének egységes szakmai alapelvek szerinti ellátásáról szóló 12/2012. (VI. 8.) VM utasítás alapján 2015-ben 1270 hektár termőföld (13 birtoktest) haszonbérleti pályázati eljárását folytatta le az Igazgatóság. A felhívásra 108 pályázatot nyújtottak be a gazdálkodók. A meghirdetett birtoktestek

esetében 5 polgárjogi társaság, 2 jogi személy és 6 magán személy nyerte el a haszonbérleti jogosultságot.

A nemzeti park igazgatóságok természetvédelmi célú vagyonkezelési tevékenységének egységes szakmai alapelvek szerinti ellátásáról szóló 12/2012. (VI. 8.) VM utasítás és a Földművelésügyi Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály NPTF-126/2015. számú utasítása alapján igazgatóságunk 190 birtoktest haszonbérleti szerződéses kötelezettségeinek teljesítésére irányuló ellenőrzést végzett. 2015 évben lefolytatott terepi ellenőrzések száma (ütemezett, cél és utó ellenőrzések) összesen 228-ban alakult. Ezek alapján 72 esetben volt szükséges adminisztratív intézkedésre, 1 esetben a haszonbérleti szerződés felmondását kezdeményezte igazgatóságunk.

Természetvédelmi célú szántóföldi gazdálkodás, gyepgazdálkodás: a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság 2015. évben a saját hasznosításban művelt területei közül 3.994 hektár nagyságú területen igényelt területalapú támogatást. A támogatási rendszerekben szerepeltetett területekből 3.111 hektár gyep, 883 hektár pedig szántó művelési ágú terület. A szántók jelentős területén élőhely-védelmi célú (daru és vadlúd táplálkozó területek, tűzokvédelmi területek) gazdálkodás valósul meg, másrészt takarmánytermő területek, melyek az Igazgatóság természetvédelmi kezelést szolgáló állatállományának téli takarmány bázisát adják.

A saját hasznosításban lévő gyepterületeinek jelentős része a Hortobágyi Nemzeti Parkban és Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben található, itt az Igazgatóság állatállományának legeltetésével (szürke marha, őstulok, bivaly, Przewalski ló, hortobágyi racka,) valósult meg a természetvédelmi kezelés.

A szántóföldi és gyepgazdálkodási gépi munkák jelentős részét az Igazgatóság saját erő- és munkagépekkel végezte el, de egyes munka műveletekre közbeszerzési eljárás alapján szerződött vállalkozókat vontunk be erre a feladatokra. A téli időszakra szükséges takarmány készletet teljes mértékben saját gazdálkodásból tudtuk biztosítani, e mellett jelentős mennyiségű szemesterményt értékesítettünk.

2015-ben az Igazgatóság természetvédelmi célú gazdálkodása során Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot, Kölcsönös Megfeleltetés szabályait sértő kötelezettségzegés nem került megállapításra az illetékes hatóságok által.

Technikai feltételek, fejlesztések: az igazgatóság üzemeltetésében lévő, KEOP projektekkel érintett állattartó telepek (Hortobágy-Halastó, Horobágy-Szatmáritelek, Hortobágy-Pentezug, Bihar-Csapó-tanya, Hajdúság-Konyár) rekonstrukciós kivitelezési munkái 2015. évben lezáródtak. A fejlesztés eredményeként a természetvédelmi kezelési- és génmegőrzés célokból fenntartott állatállományok elhelyezését szolgáló valamennyi állattartó telepen korszerű, az állatjóléti és környezetvédelmi szempontoknak is megfelelő technológiai körülményeket sikerült kialakítani.

5.10. Természetvédelmi mentőtevékenység

Az Igazgatóság egy mentőhelyet önállóan üzemeltet (*Górési Madárrepatriáló Telep*), illetve több, természetvédelmi mentőtevékenységet végző szervezettel vagy egységgel van aktív munkakapcsolatban, amelyek közül a legfontosabb a Fővárosi Állat- és Növénykert, illetve a hortobágyi Madárkórház.

A Górési Madárrepatriáló Telepen 2015-ben 104 pld. fokozottan védett vagy védett madarat (elsősorban ragadozók és fehér gólya) bocsátottunk szabadon vagy vadreptettünk a mentőhelyről, azaz ennyi madár visszakerült a természetbe. (Részletezve: héja: 4 pld., vörös vércse: 23 pld., egerészölyv: 8 pld., kuvik: 2 pld., karvaly: 5 pld., uhu: 1 pld., füles kuvik: 1 pld., réti sas: 1 pld., kabasólyom: 1 pld., fehér gólya 27+22 pld., erdei fülesbagoly: 3 pld., barna rétihéja: 6 pld.. Ezek nagy részét gyűrűvel jelöltük.

A telepen 2015. végén összesen 22 pld. madarat tartottunk (réti sas: 2 pld., békászó sas: 1 pld., parlagi sas: 4 pld., egerészölyv: 2 pld., kerecsensólyom: 5 pld., karvaly: 3 pld., vándorsólyom: 2 pld., vörös vércse: 2 pld., fehér gólya: 1 pld.).

A mentőállomásra bekerült madarak közül elpusztult: békászó sas: 1 pld., karvaly 2 pld., uráli bagoly: 1 pld.. Eutanáziát alkalmaztak a budapesti ZOO állatorvosai: egerészölyv: 4 pld., vörös vércse: 3 pld.

A mentőállomás tevékenysége az utóbbi években alapvetően nem változott. A Fővárosi Állat-és Növénykert szakállatorvosai látják el - térítésmentesen - a bekerült madarakat. Továbbra is a vonzaskörzetünkben megkerült sérült és mentett madarakat mentjük és látjuk el, illetve juttatjuk mihamarabb állatorvoshoz. Az állomáson egy fő főállású státuszban, egy fő közmunkásként dolgozik.

Egyedi esetekben az Igazgatóság által üzemeltetett *Hortobágyi Vadaspark* is végez mentő/befogadó tevékenységet. 2015-ben itt került elhelyezésre a téglási horgásztavon befogott hód 1 példánya

A hortobágyi Madárkórház tevékenységéről csak részleges adatokkal rendelkezünk. Esetlegesen állatkertek, vadasparkok is végeznek mentőtevékenységet, ideiglenes befogadást. Egyéb legálisan működő, védett állatfajok egyedeinek mentését végző mentőállomásról nincsen információnk. Védett növényfajok hatósági ügyek kapcsán történő mentését, ideiglenes elhelyezését esetlegesen botanikus kertek is végzik.

6. Tájvédelem

6.1. Egyedi tájértékek

Az egyedi tájértékek felmérése több hullámban zajlott, legutóbbi szakasza 2010-ben zárult. Az igazgatóság működési területe 382 település külterületét foglalja magába, ebből 2015. év végéig 84 külterület felmérése készült el, 2015-ben további 5 település felmérése készül(t) el, illetve véglegesítődik.

Álmosd	138	Kishódos	5	Szatmárcseke	34
Bedő	48	Kisnamény	40	Tákos	11
Bregdaróc	39	Kispalád	25	Tépe	25
Beregsurány	38	Kokad	58	Tetétlen	11
Berekfürdő	9	Kölcse	19	Tiszaadony	14
Bihardancsháza	7	Kömörő	38	Tiszabecs	27
Bihartorda	13	Kuncsorba	12	Tiszacsécse	34
Bocskai kert	11	Lónya	16	Tiszacsege	105
Botpalád	25	Magosliget	13	Tiszadorogma	16
Cégénydányád	27	Mánd	27	Tiszaigar	29
Csaholc	26	Márokpapi	29	Tizsakerecseny	7
Csaroda	17	Mátyus	8	Tizsakóród	16
Csataszög	4	Méhtelek	17	Tiszaörs	33
Darnó	18	Milota	21	Tiszaszalka	13
Debrecen	169	Nagyar	14	Tiszavid	9
Egyek	63	Nagyhegyes	20	Tisztaberek	24
Folyás	9	Nagyhódos	15	Tivadar	14
Földes	25	Nagyiván	53	Túristvándi	26
Fülesd	20	Nagyszekeres	23	Túrricse	15
Garbolc	10	Nemesborzova	27	Újiráz	12
Gelénes	17	Nyíregyháza	86	Újlőrincfalva	12
Görbeháza	83	Olcsvaapáti	22	Újszentmargita	25
Gulács	38	Örményes	11	Uszka	11
Győröcske	4	Panyola	20	Vámosatya	39
Gyügye	19	Piricse	29	Vámosoroszi	32
Hermánszeg	28	Rozsály	22	Vekerd	7
Hetefejércse	17	Sáp	32	Záhony	15
Hunyadfalva	2	Sonkád	29	Zajta	32
Jánd	39	Szamossályi	29	Zsarolyán	20
Kisar	19	Szamosújlak	18		

Az igazgatóság működési területén összesen **89 település 2428 egyedi tájértékének** rögzítése történt meg a Természetvédelmi Információs Rendszerben.

6.2. Településrendezési eszközök és területrendezési tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az Igazgatóság a 2015. évben 84 településrendezési eszközt és területrendezési tervet véleményezett, melyek közül 12 esetben tett észrevételt, javaslatot vagy megjegyzést. Az Igazgatóság által tett észrevételek, javaslatok valamennyi esetben beépítésre kerültek a településrendezési tervekbe. A településrendezési eszközök, területrendezési tervek véleményezése során az igazgatóság részére visszamutatásként általában megküldésre került a véleményezésben részt vevő szereplők álláspontja, véleménye, javaslata.

6.3. Fejlesztési koncepciók és egyéb tervek véleményezése, közreműködés az elkészítésben

Az Igazgatóság a 2015. évben 2 esetben véleményezett integrált városfejlesztési koncepciót.

6.4. Tájvédelmi szakértői tevékenység

Az Igazgatóságnak a 2015. évben tájvédelmi szakértői tevékenysége nem volt.

6.5. Tájvédelmi jelentőségű beavatkozások

A Természetmegőrzési Osztályhoz telepített nevesített tájvédelmi feladatok mellett az Igazgatóság minden szakmai tevékenységében érvényesíti a táj védelmének irányelveit, így például a kezelési tervek írása és megvalósítása során, a hatósági eljárásokban való részvétel során, a világörökségi cím menedzseléséhez kapcsolódó feladatok kapcsán, és külön figyelemmel a pályázati tevékenység tervezésénél és végrehajtásánál. Az alábbi táblázatban felsoroljuk a **kiemelt tájvédelmi jelentőséggel** bíró tevékenységi köröket, pályázatokat.

Pályázat/Projekt címe	Tájvédelmi vonatkozás
1. Világörökségi cím menedzselése, kezelési terv és megalapozó dokumentáció írása	A hagyományos pásztorkodás által kialakított és fenntartott tájkép védelme.
2. A cégénydányádi kastélypark rekonstrukciója	A park képének megőrzése, fejlesztése.
3. Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a HNP Igazgatóság működési területén - II. és III. ütem	A nyílt pusztai tájkép ("töretlen látóhatár") megőrzése, fejlesztése, a vonalas formák eltüntetése.
4. Árokrendszerek felszámolása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	A pusztai tájkép javítása, a természetes vízjárás helyreállításával, a vonalas formák eltüntetésével.

5. Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. és II. ütem	Katonai használat nyomainak (földművek, bombatölcsérek) eltüntetése.
6. Természetes és természetyszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a HNPI működési területén	Az erdei és erdőpusztai tájkép megőrzése, fejlesztése, természetes és mesterséges (fáslegelők) területeken.
7. Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	Vizes élőhelyek táji értékeinek fejlesztése.
8. "A történelem országútján" Tematikus csárdaútvonal a Hortobágyon keresztül	A hortobágyi táj kulturális elemeinek megőrzése, fejlesztése.
9. Szabadvezeték kiváltás, illetve megszüntetés a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság területén	A nyílt pusztai tájkép ("töretlen látóhatár") megőrzése, fejlesztése, a vonalas formák eltüntetése.
10. Restoration and conservation of the Pannonic salt steppes of Pásztó grassland with sustainable mangagement	A Túrkeve melletti Pásztói-legelő táji értékeinek védelme a hagyományos gazdálkodás fenntartásával, fejlesztésével.
11. Restoration of sodic lake sub-type of the Pannonic salt steppe and marsh habitat in the Hortobágy	Vizes élőhelyek táji értékeinek fejlesztése.
12. Large scale grazing management of steppe lakes in the Hortobágy	A Hortobágy táji értékeinek védelme a hagyományos gazdálkodás fejlesztésével, vizes élőhelyekre kidolgozott akciókkal, tájidegen erdők és fasorok felszámolása.

7. Projektek

A pályázati tevékenységi körben folyamatos volt a KEOP-3.1.2., KEOP-7.3.1.2, KEOP-3.2.0. és a KEOP-7.3.1.3, valamint az ÉAOP-2.1.1/A.I-12 konstrukciókra benyújtott pályázatok megvalósításával kapcsolatos feladatok ellátása, illetve valamennyi, a 2007-2013 évi pályázati ciklusból finanszírozott projekt zárása. A HNPI 2015-ben 29 saját (kedvezményezett) pályázat menedzsmentjét látta el, ami az adminisztratív és a megvalósítással kapcsolatos feladatokat is magába foglalja; 8 projektben (1 ÉAOP, 5 LIFE+, 1 HURO) pedig partnerként vettünk részt, azaz összesen 37 projektet kezeltünk. A 2007-2013 időszakban kedvezményezettként elnyert és sikeresen lezárt KEOP és ÉAOP projektek (33 db projekt) összértéke meghaladja a 7 milliárd forintot.

2007-2013 évi pályázati ciklus: zárás

A 2007-2013 pályázati ciklusban különböző konstrukciókban elnyert és felhasznált támogatások áttekintése:

KEOP, ÉAOP konstrukciókban kedvezményezett:	7 milliárd Ft
Egyéb konstrukciókban kedvezményezett:	
ÁROP	3 millió Ft
Egyéb konstrukciókban konzorciumi partnerként:	

MEGA (Komplex ökoturisztika)	635 millió Ft
HURO	59 millió Ft
LIFE	342 millió Ft

Összesen felhasznált pályázati forrás: 8 042 220 819 Ft.

A HNPI 2015-ben kezelt pályázatai

2015-ben lezárt projektek:	16	(11 KEOP, 2 ÉAOP, 1 ÁROP, 1 HURO, 1 LIFE+)
Fenntartási dokumentációk:	13	(3 ÉAOP, 10 KEOP)
Megvalósítás alatt:	3	LIFE+ (partnerségi)
Benyújtott pályázatok:	5	(3 saját)
-	2 KEHOP (bombatér I, II.)	
-	1 kedvezményezett LIFE+ :Pannon homoki gyepek, 3,58 millió EUR, Partner: Magyar Honvédség	
-	1 partnerségi LIFE+: Parlagi sas 2. ütem	
-	1 partnerségi EuropeAid magyar-szerb Natura2000	

Kifizetéssel érintett projektek száma/2015: 19

Kifizetések száma/2015: 139

Kifizetések összege/2015: 2 556 413 505 Ft

2014-2020 évi pályázati ciklus: előkészítés

2015-ben elkészítettük a **KEHOP 4. prioritástengely** keretében a 2014-2020-as időszakra megvalósítani kívánt projektek tervezett listáját és benyújtottuk az FM felé a projekt-javaslatokat.

A projektek megvalósításához szükséges forrásemelés miatt elkészült „Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem”, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0001 sz. projekt és „Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem”, KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0002 sz. projekt szakaszolása, így ez a két projekt áthúzódó projektek formájában részben KEOP és részben KEHOP finanszírozásban valósul meg. Ebben az évben lezártuk a KEOP finanszírozású két projektet és benyújtottuk KEHOP konstrukcióra a projektek második szakaszát, valamint megkötöttük az ehhez kapcsolódó támogatási szerződéseket.

A HNPI tervezett KEHOP természetvédelmi fejlesztéseinek áttekintése

2015/16. évre vonatkozó Éves Fejlesztési Keret	
7 db projekt	5 710 729 004 Ft
2017. évre vonatkozó Éves Fejlesztési Keret	
2 db projekt	499 000 000 Ft
Összesen:	6 209 729 004 Ft

#	Projekt címe	Projekt indikatív kerete (Ft)	Kere éves fejlesztési	Ütemezés					A benyújtás módja
				Benyújtás	indításaProjekt	indításaMegvalósítás	befejezéseMegvalósítás	zárásaProjekt	
1	Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem	1 272 615 245	2015. évi	-	2015 07	-	-	2018. 05	Megvalósításra
2	Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem	1 311 113 759	2015. évi	-	2015. 07	-	-	2018. 05	Megvalósításra
3	A Natura 2000 területekkel kapcsolatos tájékoztatás, bemutatás és szemléletformálás egységes eszközrendszerének kialakítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	451 000 000	2016. évi	2016 február	2016. 01	2016. 07	2018. 12	2019. 01	Előkészítésre
4	A Hortobágy és Nagykunság természetvédelmi tájegységek vizes élőhelyeinek természetvédelmi célú helyreállítása	700 000 000	2016. évi	2016. március	2016. 02	2018. 02	2021. 01	2021. 02	Előkészítésre
5	Élőhely-rehabilitáció a tiszakürti Kis-Tiszán, valamint a beregi és nyírségi lápok vízpótlása	850 000 000	2016. évi	2016. március	2016. 02	2018. 01	2021. 01	2020. 12	Előkészítésre
6	Pusztai tölgyesek és puhafaligetek természetvédelmi rekonstrukciója a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	815 000 000	2016. évi	2016. március	2016. 01	2017. 01	2020. 12	2021. 01	Előkészítésre
7	A területi jelenlét és természetvédelmi őrzés hatékonyságának javítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrszolgálatának komplex fejlesztésével	311 000 000	2016. évi	2016. október	2016. 11	2017. 06	2019. 05	2019. 06	Előkészítésre
8	A Dél-Nyírség és Bihar tájegységek vizes élőhelyeinek természetvédelmi célú helyreállítása	265 000 000	2017 évi		2017. 06			2021. 07	
9	A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság területén található természetvédelmi rendeltetésű erdők és „erdő” művelési ágú területek természetvédelmi kezeléséhez szükséges infrastrukturális háttér fejlesztése	234 000 000	2017. évi		2017. 09			2019. 11	
ÖSSZESEN		6 209 729 004							

Helyszíni ellenőrzések

A pályázatokhoz kapcsolódóan 2015-ben **19** projekt **helyszíni ellenőrzésére** került sor. A **Közreműködő Szervezet (NFM KEOP-ért Felelős Helyettes Államtitkárság, ÉARFÜ)** a támogatási szerződésben vállalt kötelezettségek teljesítésének vizsgálata céljából az alábbi projektekhez kapcsolódóan végzett közbenső-, záró-, vagy fenntartási időszakhoz kapcsolódó helyszíni ellenőrzéseket.

Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Parkban	KEOP-3.1.2/2f/09-2010-0013	fenntartási helyszíni ellenőrzés
Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén, III. ütem	KEOP-3.1.2/2F/09-11-2013-0044	záró ellenőrzés
Természetes és természetyszerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0005	záró ellenőrzés
A cégénydányádi kastély látogatóbarát fejlesztése	ÉAOP-2.1.1/A.I-12-2012-0038	közbenső ellenőrzés
Kisvízterek rehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén	KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0009	záró ellenőrzés
Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem	KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0001	záró ellenőrzés
Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem	KEOP-3.1.2/2F/09-11-2012-0002	záró ellenőrzés
A vadló és őstulok törzsállomány tartási körülményeinek fejlesztése Pentezug-pusztán, a Hortobágyi Nemzeti Parkban	KEOP-3.2.0/11-2012-0024	záró ellenőrzés
A pentezugi őstulok törzsállomány téli szálláshelyének fejlesztése a Hortobágyi Nemzeti Parkban	KEOP-3.2.0/11-2012-0025	1 db záróellenőrzés és 1 db közbeszerzési utóellenőrzés
A hortobágyi racka törzsállomány állattartó telepének fejlesztése Kungyörgy-pusztán, a Hortobágyi Nemzeti Parkban	KEOP-3.2.0/11-2012-0026	záró ellenőrzés
A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság konyári szürkemarha állattartó telepének fejlesztése a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet területkezelése céljából	KEOP-3.2.0/11-2012-0021	záró ellenőrzés
A növendék bivaly tenyészállat-állomány elhelyezési körülményeinek fejlesztése Andaházán, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben	KEOP-3.2.0/11-2012-0022	záró ellenőrzés
A bivaly törzsállomány elhelyezési körülményeinek fejlesztése Andaházán, a Bihari-sík Tájvédelmi Körzetben	KEOP-3.2.0/11-2012-0023	záró ellenőrzés
A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság szervezeti működésének, szervezeti hatékonyságának fejlesztési programja	ÁROP-1.2.18/A-2013-2013-0028	záró ellenőrzés

Az érmelléki lápvidék természeti értékeinek védelme és az ezt szolgáló létesítményi feltételek kiépítése	HURO 1101/093/1.3.1	helyszíni ellenőrzés
Natura 2000 területek fenntartási terve	43/2012 (V.3.) VM rendelet	záró ellenőrzés
Vizes élőhelyek és fás legelők megőrzése és fejlesztése az Észak-Alföldön	KEOP-3.1.2/2F/09-2009-0018	fenntartási helyszíni ellenőrzés
Élőhely-rekonstrukciós fejlesztések a Hortobágyi Nemzeti Parkban	KEOP-3.1.2/2F/09-2009-0016	fenntartási helyszíni ellenőrzés

Az ellenőrzések során szabálytalanság, hiányosság nem merült fel.

A 2015 évben teljesítéssel kezelt pályázatok adatai részletesen az 1. mellékletben szerepelnek.

8. Jogi és ügyiratforgalommal kapcsolatos tevékenység

8.1. Az Igazgatóság ügyiratforgalma

Az Igazgatóság ügyiratait a Kontroller 2 iktatóprogrammal kezeljük. 2015. év folyamán három iktatókönyvet használtunk: ügyviteli, személyzeti és haszonbérleti iktatókönyvek. A személyzeti és haszonbérleti iktatókönyvekhez a hozzáférési jogosultság korlátozott volt, míg az ügyviteli iktatókönyvhöz az ügyintézők teljes hozzáférési jogosultsággal rendelkeztek. 2015-ben 6273 ügyviteli főszámot, és 21 371 alszámot rögzítettünk. A szerződés és megrendelő iktatását az integrált ügyviteli programban (EOS) végeztük. 108 főszámot hoztunk létre a haszonbérleti iktatókönyvben.

8.1.1. Szakvéleményadás/adatközlés a hatóságok számára

Az Igazgatóság szakvélemény adására nem jogosult. A vonatkozó jogszabályok alapján a hatósági eljárásokban belföldi jogsegélyt és/vagy ügyféli nyilatkozatot adunk ki. A hatóságok által kért adatokat a felügyeleti szervvel egyeztetve bocsátottuk a hatóságok rendelkezésére. Itt jegyzendő meg, hogy a Természetmegőrzési Osztály és az Őrszolgálati Osztály munkájának jelentős részét ez a feladat teszi ki.

8.1.2. Jelentési feladatok a Minisztérium számára

A Minisztérium főosztályai által kért adatszolgáltatásokat - néhány apró csúszástól eltekintve - határidőre teljesítettük.

8.1.3. Ügyfelekkel történő levelezés, egyeztetés

Az ügyfelektől beérkező leveleket a kijelölt adekvát osztály(ok) ügyintézői maradéktalanul megválaszolják. Amennyiben szükséges, a személyes vagy telefonos egyeztetésre is lehetőséget biztosítunk az ügyfelek számára.

8.2. Szabálysértés

Helyszíni bírság kiszabása 2015. évben nem történt. Ezen esetekben szabálysértési feljelentést tettünk és a természetvédelmi érdeket sértő cselekmények esetében közigazgatási hatósági eljárást kezdeményeztünk.

Továbbra is magas azon helyszíni intézkedések száma, ahol az elkövetők személyi okmányai nem állnak rendelkezésre ezért helyszíni bírság kiszabása helyett a természetvédelmi őrnök szabálysértési feljelentés megtételére van módja.

Egy esetben felhívással szembeni engedetlenség miatt tettünk szabálysértési feljelentést. A szabálysértési hatóság az eljárás alá vont személyt pénzbírság megfizetésére kötelezte.

8.3. Természetvédelmi bírság

A természetvédelmi bírságot a működési területünkhöz tartozó természetvédelmi hatóságok, 2015. évben a kormányhivatalok környezetvédelmi- és természetvédelmi főosztályai szabták ki. E pontban emiatt a szabálysértésekről és a természetvédelmi érdeket sértő ügyekben indított közigazgatási hatósági eljárások kezdeményezéséről számolunk be.

Az általunk kezdeményezett szabálysértési ügyek a Természetvédelmi Őrszolgálat munkatársainak feljelentése, vagy intézkedése következményeként indultak. Az Igazgatóság működési területén ebben az évben is változatlanul a falopások, illegális fakivágások miatt kezdeményeztük a legtöbb szabálysértési eljárást.

Az elmúlt évben 8 esetben kezdeményeztünk szabálysértési eljárást, melyek illegális fakivágás miatt indult tulajdon elleni és jogosulatlan horgászat miatt indult szabálysértési eljárások.

Védett természeti értéket, területet veszélyeztető, sértő jogellenes cselekmények miatt 153 esetben kezdeményeztünk hatósági eljárást, melyek természetvédelmi-, vadászati-, halászati-, illetve erdészeti hatóságnál indultak. Védett, fokozottan védett faj fészkelése miatt 2 esetben kezdeményeztünk hatósági korlátozást.

5 esetben kezdeményeztünk hatósági eljárást védett természeti területen, Natura 2000 hálózat részét képező területen történő hulladék, elsősorban építési törmelék illegális elhelyezése miatt. A kiadott kötelezések végrehajtása iránti hatósági intézkedések nem minden esetben vezettek eredményre.

A falopás miatt indult tulajdon elleni szabálysértések elzárással is büntethetővé váltak 2012-ben, de ezen szankció alkalmazásával sajnos a várt visszatartó hatást - az elkövetői kör szociális helyzete miatt - továbbra sem sikerült elérni. Az elkövetői körnél a rövid időn belüli ismételt elkövetések száma emelkedést mutat.

A szabálysértések tekintetében - továbbra is - a leginkább érintett örkerületek 2015. évben is a Közép-Tisza Jászság Természetvédelmi Tájegység (Tiszabura, Tiszabó, Tiszapüspöki, Pély, Rákócziújfalú, Kőtelek, Kisköre, Szolnok Szandaszőlős) és a Szatmár-Beregi Természetvédelmi Tájegység (Tiszabercel-Tiszadob TT, Tiszakarád, Tiszaeszlár, Tiszadada). A leggyakoribb szabálysértések: illegális fakivágás, falopás, jogosulatlan horgászat, tiltott helyen tartózkodás, tiltott módon való közlekedés.

8.4. Büntető ügyek

2015. évben 6 esetben tett Igazgatóságunk büntetőfeljelentést természetkárosítás büntette miatt. Ebből 4 ügy védett és fokozottan védett faj mérgezése/elpusztítása miatt indult. Továbbra is gondot jelentett a természetkárosítások miatt indult büntető eljárások eredménytelensége, melynek indoka, hogy az elkövető kilétét az eljárás során nem sikerült megállapítani, vagy bizonyítottság hiánya miatt az eljárást megszüntették.

A Természetvédelmi Őrszolgálat tagjai 2014. novemberében Balmazújváros-Újszentmargita-Tiszacsege külterületén 75 példány elpusztult darutetememet találtak.

A toxikológiai vizsgálat 3 daru esetében Redentin 75 RB rágcsálóirtószer hatóanyagát mutatta ki. A Balmazújvárosi Rendőrkapitányság a 2015. márciusában természetkárosítás büntettének alapos gyanúja miatt indított nyomozását - „mivel a nyomozás adatai alapján nem volt megállapítható a bűncselekmény elkövetése és a nyomozás folytatásáról sem várható eredmény” megszüntette.

2014. december 26. napján Jászfelsőszentgyörgy külterületén sérült fokozottan védett faj egyedét (réthisas) találta meg a bejelentő egy földút mellett. A madár rövid időn belül elpusztult. A tetemet a Budapesti Állatkertbe történő szállítását követően megröntgenezték. Az állatban nagy mennyiségű sörét volt fellelhető. A 2015. január 15. napján természetkárosítás büntettének megalapozott gyanúja miatt elrendelt nyomozás során az elkövető kiléte nem volt megállapítható, így a Jászbrényi Rendőrkapitányság a nyomozást felfüggesztette.

A Közép-Tisza-Jászság Természetvédelmi Tájégségközpontjába 2015. november 11. napján bejelentés érkezett, hogy Szolnok belterületén egy lakatlan ingatlan udvarán légpuskával meglőtt varjú tetemet találtak. Az ügyben természetkárosítás és állatkínzás megalapozott gyanúja miatt büntetőfeljelentést tettünk. A Szolnoki Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztálya 2016. január 7. napján rendelte el a nyomozást ismeretlen tettes ellen természetkárosítás büntettének gyanúja miatt. A büntetőeljárás folyamatban van.

2015. április 21. napján Kékcse és Kisvárdá között a Bertókházi nádas felgyújtották és a gémtelapnek otthont adó nádas teljes egészében leégett. A gémtelapen fészkelő fajok költése a tüzeset idején már elkezdődött. A tűz 20 pár fokozottan védett nagykovács, 30 pár védett szürke gém, valamint 2 pár védett barna rétihéja fészket, illetve az abban kezdődött költést károsította. A Kisvárdai Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztálya természetkárosítás és állatkínzás ügyben folytatott nyomozását - mivel az elkövető kiléte nem nyert megállapítást - 2015. július 30. napján felfüggesztette.

Illegális fakivágás, falopás miatt 4 esetben tettünk büntetőfeljelentést, az ügyek jelentős számában azonban az elkövető kiléte nem volt megállapítható, így a nyomozás felfüggesztésre, elévülési idő leteltét követően megszüntetésre került. Az illegális fakivágások nagymértékben érintették az Igazgatóság saját vagyionkezelésében lévő, üzemtervezett erdőit.

Saját vagyionkezelésben lévő területen történt rongálás miatt 3 alkalommal tettünk büntetőfeljelentést. Az ismeretlen tettes ellen indult nyomozás eredménytelenül zárult.

8.5. Polgári perek

A polgári pereket négy csoportra bonthatjuk:

A) Haszonbérleti szerződésekkel kapcsolatos perek

- Buj Gyula (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per: II. fokon nyertességünkkel befejeződött)
- Fábán Juh Kft. (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per: II. fokon nyertességünkkel befejeződött)
- Fekete János (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per: I. fokon nyertességünkkel zárult, megfellebbezése felperes által valószínűsíthető)

- Tóth József (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per: I. fokon elállt a keresettől a felperes)
- Tóth János József (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per: I. fokon nyertességünkkel zárult, megfellebbezése felperes által valószínűsíthető)
- Rezes Gergely (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per: I. fokon szünetelés folytán megszűnt)
- Szabó László, Csóra István (szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti per: I. fokon elálltak a felperések a keresettől)
- Rövid Sándor (szerződés felmondása iránti per: I. fokon veszteségünkkel befejeződött)
- Balmazújvárosi Felsővégi Legeltetési Társulás Egyesület (szerződés felmondása iránti per: I. fokon veszteségünkkel befejeződött)
- Tiszaigari Mezőgazdasági Kft. (szerződés felmondása iránti per: I. fokon egyezséggel befejeződött)

B) VSzT hatálya alá tartozó terület jogellenes magántulajdonba kerülése

- Szerletics Róbert és tsa - két per van a tárgyi ügyben folyamatban (felülvizsgálati eljárás, megismételt eljárás)

C) Munkaügyi perek

- Munkaügyi per 2015-ben nem volt

D) Egyéb perek

- Varga '94 Kft. felperes vadkár megtérítése iránti per (egyezséggel befejeződött)
- Kiss Tel Kft. felperes vadkár megtérítése iránti per (egyezséggel befejeződött)
- Urbán Mihály felperes vadkár megtérítése iránti per (II. fokon folyamatban van)
- Szabó Lajos alperes birtokvédelmi per (I. fokon egyezséggel befejeződött)

9. Természetvédelmi Őrszolgálat

9.1. Alapadatok

9.1.1. Személyi feltételek

Az osztályt az általános igazgatóhelyettes vezeti. Az osztályon belül területi lehatárolással létrehozott csoportok az ún. *természetvédelmi tájegységek*, melyek élén a *tájegység-vezető* áll. A természetvédelmi őrszolgálatvezető-helyettesi feladatokat a Hortobágy Tájegység vezetője látja el.

A **Hortobágy Természetvédelmi Tájegységben** 2015-ben 8 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot. Márciustól az év végéig zajlott a közfoglalkoztatás a tájegységben, melynek során 5 fő teljesített szolgálatot. Két fő továbbra is a tájegységvezető közvetlen irányítása mellett, további két fő Szilágyi Attila vezetésével, az ötödik személy pedig Gulyás András örkerületében dolgozott.

A **Nagykunság Természetvédelmi Tájegységben** 2015-ben is 6 fő természetvédelmi őr dolgozott. Egy fő tájegység-vezető és 5 fő örkerület-vezető dolgozik a 187.928 ha területen. 2 fő közmunkás dolgozott a tájegységben az év folyamán, főleg Püspökladány és Nádudvar térségében.

A **Bihari-sík Természetvédelmi Tájegységben** 2015-ben öt természetvédelmi őr teljesített szolgálatot. Az őrszolgálat már nem vett részt aktívan az állattartó telepeken és az állatállomány felügyeletével kapcsolatos munkákban és a saját kezelésű területeinken folytatott gazdálkodásban. Ezeket a tevékenységeket a Vagyonkezelési Osztály szervezte és irányította. Átlagosan 2 fő közmunkás dolgozott a tájegységben.

A **Dél-Nyírség Természetvédelmi Tájegységben** 6 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot, személyi változás év közben nem történt. Összesen 3 fő közhasznú munkást foglalkoztattunk, főként a természetvédelmi kezelési feladatok fizikai kivitelezésében, valamint a létavértesi szőlő művelésében.

A **Nyírség-Szatmár-Bereg Természetvédelmi Tájegységben** 2015-ben 9 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot. Egy személyi változás történt, Zsigó Krisztina 2015. január 20-án bekövetkezett tragikus halála után 2015. június 1-től Barna Péter természetvédelmi örkerület-vezető vette át a VI/9 számú örkerület felügyeletét. A közmunkaprogram keretében 2015-ben a foglalkoztatottak maximális száma 14 fő volt.

A **Közép-Tisza-Jászság Természetvédelmi Tájegységben** a 2015. év során nem történt személyi változás. A 2015. év folyamán a tájegységben összesen 7 fő természetvédelmi őr teljesített szolgálatot, munkájukat 4 fő közfoglalkoztatott segítette. A 2015. évben Monoki Ákos, Nagy Gábor és Tóth Gergely természetvédelmi örök sikeres A1 típusú motorkerékpár vezetői vizsgát tettek.

9.1.2. Technikai felszereltség

A Természetvédelmi Őrszolgálat technikai felszereltségének legfontosabb értékmérője a szolgálati járműpark állapota. A tavalyi évhez képest - részben pályázati források felhasználásának, részben önálló beszerzésnek köszönhetően - némi javulás volt mondható, miközben továbbra is sok olyan gépkocsi van, melynek cseréje már régen indokolt lenne és ezek esetleges egyszerre történő elromlása nagyon komoly munkaszervezési, és nem utolsósorban anyagi terhet ró igazgatóságunkra.

Az Őrszolgálat optikai eszköz (fényképezőgép, távcső) ellátottsága jónak mondható, ráadásul, pályázati források segítségével folyamatosan szinten tartjuk, illetve fejlesztjük.

Az informatikai eszköz ellátottság lehetővé teszi a munkavégzést, az elmúlt évben az Őrszolgálat számítógép-parkja folyamatos fejlesztésen esett át (főleg laptopok). Itt jegyezzük meg, hogy a KÜVET és az ortofotó állományok friss verzióinak hozzáférhetősége a Természetvédelmi Őrszolgálat - de valójában a nemzeti park igazgatóságok - mindennapi munkájának alapvető feltétele. Ezek hiányában az elvégzett munka óriási többlet energiák befektetését igényli, ráadásul minősége alatta marad az elvárhatónál.

A szemléltető eszközök mennyiségi és minőségi jellemzői tájegységek között igen nagy eltéréseket mutatnak, de a feladatot mindenhol el tudja látni a kollektíva. Az Őrszolgálat egyenruházati ellátása - az elmúlt időszak pénzügyi körülményeinek alakulása függvényében - elfogadható.

9.1.3. Polgári természetőrök

Az elmúlt évekhez hasonlóan ez a csoport, mint a hivatásos természetvédők polgári segítői elmaradtak az igazgatóságunk működési területéről. Alkalmoszerű beavatkozások során a működési terület számos pontján természetesen létezik együttműködés civilekkel, de ez ma már nem köthető a polgári természetőr jogintézményéhez. A segítők többnyire nem igénylik ezt a címet, az eseti jellegű segítség nyújtás pedig ennek hiányában is jól működik. Igazgatóságunk nem tervezi ennek a szektornak a bővítését, mert tapasztalataink azt mutatják, hogy nem volt hatékonyabb a munkavégzésünk azokban az időkben, amikor 40-50 polgári természetőrrel álltunk kapcsolatban.

9.2. Feladatellátás

9.2.1. Hatósági feladatellátás

A hatósági feladatellátás egyik része a védett természeti területek és a Natura 2000 területek hatósági őrzése. Ennek hatékonysága és színvonala egyrészt a létszámmal, másrészt a technikai eszközellátottsággal mutat egyenes arányosságot.

A hatósági munka másik része intézkedésekben, illetve intézkedések kezdeményezésében nyilvánul meg, ezekkel a 8.2. illetve 8.3 alfejezetekben foglalkoztunk.

9.2.2. Együttműködés más hatóságokkal

A hatóságokkal (rendvédelmi - és természetvédelmi -) történő együttműködésünk jó és hatékony. Kiemelt partnereink a rendőrkapitányságok, akikkel rendszeresen szerveztünk közös szolgálatot, ennek eredményei (bírság, eljárás kezdeményezése, feljelentés) is kiolvashatók a korábbi fejezetekből.

9.2.3. Nem hatósági feladatok ellátása

A Természetvédelmi Őrszolgálat munkájában a klasszikus természetvédelmi őrzési tevékenységi kör mellett a vagyonkezelési, fajmegőrzési és élőhely-védelmi, pályázati illetve oktatási-idegenforgalmi feladatok is jelentős és fontos szeletet jelentenek, sőt ez utóbbi tevékenységi körök aránya emelkedő tendenciát mutat.

Az egyes, nem hatósági feladatokat külön nem tárgyaljuk, a természetvédelmi kezelési tevékenységet az 5.2-5.4. fejezetekben, a vagyonkezelési vonatkozású tevékenységeket a 5.5.-5.8. fejezetben a többi szervezeti egység tevékenységével összevontan tárgyaljuk.

10. Költségvetés és vagyon

Az elmúlt év gazdálkodási szempontból nem tartozik a nyugodt évek közé. Költségvetési támogatásunk összegében év közben először jelentős mértékű csökkenés következett be. A költségvetési támogatás összege 18.773 e Ft-ról 4.606 e Ft-ra csökkent. Ezzel a változást kövöző időszak hónapjaiban a likviditás fenntartása az év közben jelentkező kedvezőtlen tényezők mellett további nehézségbe ütközött. A csökkenés oka a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. tulajdonosi joggyakorlásával kapcsolatban felmerülő költségek okán kapott 85.000 e Ft költségvetési támogatás év közben visszavonásra került, a Zrt.-nél szükséges tőkeemelés technikai megvalósíthatósága érdekében.

A Kormány a 1723/2013. (X.11.) számú Kormány határozatban rendelkezett arról, hogy a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság gyakorolja az államot megillető tulajdonosi jogokat és kötelezettségeket a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. felett. Az MNV Zrt. 953/2013. (XII.16.) IG sz.határozatával 2014. január 1-től került erre sor. A 2015. évi működési költségvetési támogatásunk részét képezte, abba beépítésre került 85.000 eFt támogatás a Hortobágyi Halgazdaság Zrt átvételével kapcsolatos kiadások fedezésére. Ez a támogatás került a fent részletezett formában és ok miatt visszavonásra év közben.

A költségvetési támogatás október, november és december hónapokra jelentős mértékben megemelkedett. Az emelkedés oka a 2015. évi kártalanítási keret terhére elnyert támogatás időarányosan lenyúló összegének kiutalása volt. A támogatás teljes kerete 135.679 e Ft, ebből 3.125 e Ft eszköz beszerzésre (beruházásra) 132.643 e Ft dologi kiadásokra került igénylésre. A fenti támogatás a működés során fellépő likviditási nehézségek megoldása szempontjából nem jelentett számunkra segítséget, hiszen ezeket az összegeket meghatározott feladatok elvégzése céljából folyósította számunkra a Földművelésügyi Minisztérium.

Az év folyamán támogatásokkal kapcsolatban is keletkeztek visszafizetési kötelezettségek. A Természetvédelmi kártalanítás előirányzat terhére - az 1995. évi XCIII. törvény alapján - meghatározott feladatokra Földművelésügyi Minisztérium által 2014-ben folyósított támogatás fel nem használt részének visszautalására került sor 2015. júliusában 71.697 e Ft összegben és 2015. decemberében 38.810 e Ft összegben.

Az december hónapban az eredeti előirányzatunk több alkalommal emelkedett is. Ennek oka, hogy a 2014. évi Természetvédelmi kártalanítás előirányzat terhére kapott támogatás fel nem használt, visszautalt összege, a feladat ellátása céljából ismételt kiosztásra és kiutalásra került Intézményünk részre 71.697 e Ft és 38.810 e Ft.

Valamint 2015. decemberében 79.273 e Ft póttámogatás került folyósításra a Földművelésügyi Minisztérium részéről az Igazgatóság számára a jelzett likviditási nehézségek megoldása érdekében.

Ezen kívül december hónapban az Igazgatóság számára Természetvédelmi kártalanítás előirányzat terhére a 2015. évre meghatározott 100.000 e Ft-os keretből folyósításra került 30.000 e Ft földvásárlás megvalósítása céljából.

A munkabér kompenzációra év során 6.817 eFt támogatást igényelt Igazgatóságunk, mellyel kapcsolatban a november hónapban esedékesé vált elszámolás során 350 eFt visszafizetési kötelezettség merült fel.

November és december hónapban a VM és az MVH között megkötött és átruházott szakértői feladatokról szóló megállapodás alapján 3.285 eFt támogatásban részesült Igazgatóságunk - nem bázis jelleggel.

Április elején kaptuk meg a 2014. évi területalapú (SAPS) támogatást (149.246 eFt), ez az összeg a jogszabályi változásokból eredően (területi korlát) jelentősen kisebb az előző évek támogatási összegéhez képest. Pillanatnyi likviditásunk helyzetünkön javított, de megnyugtató kép nem alakult ki a támogatás összegének tükrében. Ezen

kívül év közben még több kisebb támogatás befolyásolta a pénzügyi helyzetünket kérődző szerkezetátalakítási, óshonos állattartási támogatások stb. 18.970 eFt összegben.

A 2015. évi területalapú támogatás előlege 2015. decemberében folyósításra került Igazgatóságunk részére 36.314 eFt összegben.

A költségvetés bevételi előirányzatát teljesítettük, a többletbevétel előirányzat-módosítását a fejezethez benyújtottuk. Nagy hangsúlyt fektettünk követeléseink behajtására, felszólító leveleket, kamatközlőket küldtünk "rossz vevőinknek".

Pályázati tevékenységünknek köszönhetően 2015-ben is jelentős támogatásértékű bevételt realizáltunk.

Kiadásaink döntő része a 2014-es évhez hasonlóan egyenletesen merült fel. A kielégítő likviditási helyzetünkből kifolyólag kötelezettségeinket bár igyekeztünk határidőre teljesíteni ez a törekvésünk nem mindig járt sikerrel, tartozásállományunkat az év folyamán igyekeztünk elfogadható szinten tartani.

Gazdálkodásunk bemutatáshoz hozzátartozik kiadásaink és bevételeink felmerülésének időbeli áttekintése is.

Kiadásaink döntő része (bér, járulék, gépek, épületek üzemeltetése,) az előző évhez hasonlóan időben és összegben egyenletesen merült fel. Ezzel szemben bevételeink a költségvetési támogatás kivételével egyenetlenül, időszakonként érkeznek. Mindez a pályázatok elszámolási rendszeréből, a haszonbérleti szerződések és agrártámogatások mezőgazdasági szezonálisából adódik. Pályázatok esetén az utófinanszírozott tételeknél időben elválik egymástól a kiadás és a bevétel, és ez a kiadás felmerülésekor likviditási problémához vezethet.

Ugyanakkor ez a jelenség a bevétel teljesüléskor likviditási problémát meg is oldhat. A haszonbérleti szerződésekből származó bevételek jelentős része a fizetési határidő napján teljesül.

Az igényelt agrártámogatások kifizetése ugyanakkor kiszámíthatatlan és a 2015. évben a jogszabály adta korlát miatt összegében is jelentősen csökkent az ilyen címen korábbi években jelentkező tételhez képest. A bevételkiesésből fakadó, esetlegesen év közben felmerülő likviditási problémát több ízben is jeleztük az év folyamán. A fizetési nehézségeink leküzdésre tett intézkedéseink a bevételek növelésre (kintlévőségek behajtása, új bevételi források keresése és kiaknázása) valamint a kiadások visszafogására (megrendelések elhalasztása, feladatok önerőből történő megvalósítása) irányultak.

A fentiek - főként az agrártámogatások összegében bekövetkezett csökkenés miatt - a 2015. évben likviditásunk fenntartása érdekében évvégén póttámogatásért folyamodtunk a Földművelésügyi Minisztérium Költségvetési Főosztályához. A kért és a felügyeleti szerv által biztosított támogatásnak köszönhetően évvégén a kötelezettségein jelentős részének eleget tudtunk tenni tartozásállományunkat az év végén sikerült elfogadható szintre hozni.

A bankszámlánkon mutatkozó 2015. utolsó negyedében megjelenő jelentős összegű egyenleg nem az Igazgatóság likviditási helyzetét tükrözi. A fentiekben már részletezett meghatározott feladat(ok) végrehajtásra folyósított támogatások még fel nem használt részét tükrözik az egyenlegek. A 2015. december 31-én az Igazgatóság bankszámlájának egyenlegében a támogatások fel nem használt része 178.163 e Ft volt.

2014. január 1-vel hatályba lépett a 4/2013. (I.11.) Korm.rend. „Az államháztartás számviteléről”. Ez egy újabb, a jogszabályi előírások betartását biztosító számviteli/ügyviteli program alkalmazását tette szükségessé. Ez a 2012-ben bevezetett új integrált ügyviteli szoftvert továbbfejlesztett változatának

alkalmazásával valósult meg intézményünknel. Ez a szoftver magában foglalja a számlák érkeztetését, iktatását, a főkönyvi könyvelést, a számlázást és a tárgyi eszközök nyilvántartását. A 2015. év során továbbra is folyamatos feladatot jelentett a rendszer használatának megismerése, testre szabása, a munkafolyamatok kialakítása.

Feladataink ellátásának biztosításában jelentős szerepe volt az Európai Unió források bevonásának, a pályázati lehetőségek kiaknázásának.

A fenti korlátozó és támogató feltételek rendszerében Igazgatóságunknak sikerült fenntartania működőképességét és megvalósítani a szakmai célkitűzéseket.

Az intézménynek 2015. évben az állami alapfeladatok elsődleges ellátása mellett legfontosabb feladata a különféle pályázataink eredményes megvalósítása, mivel ezek a pályázatok biztosítanak fedezetet fejlesztési terveink döntő részének megvalósításához.

Össességében az alapfeladatok ellátása megfelelő színvonalon végrehajtásra került. Többletfeladatként a pályázatok végrehajtása jelentkezik KEOP, LIFE, ÉÁOP, SAPS, projektek ütemszerinti megvalósításával.

10.1. Kiadások

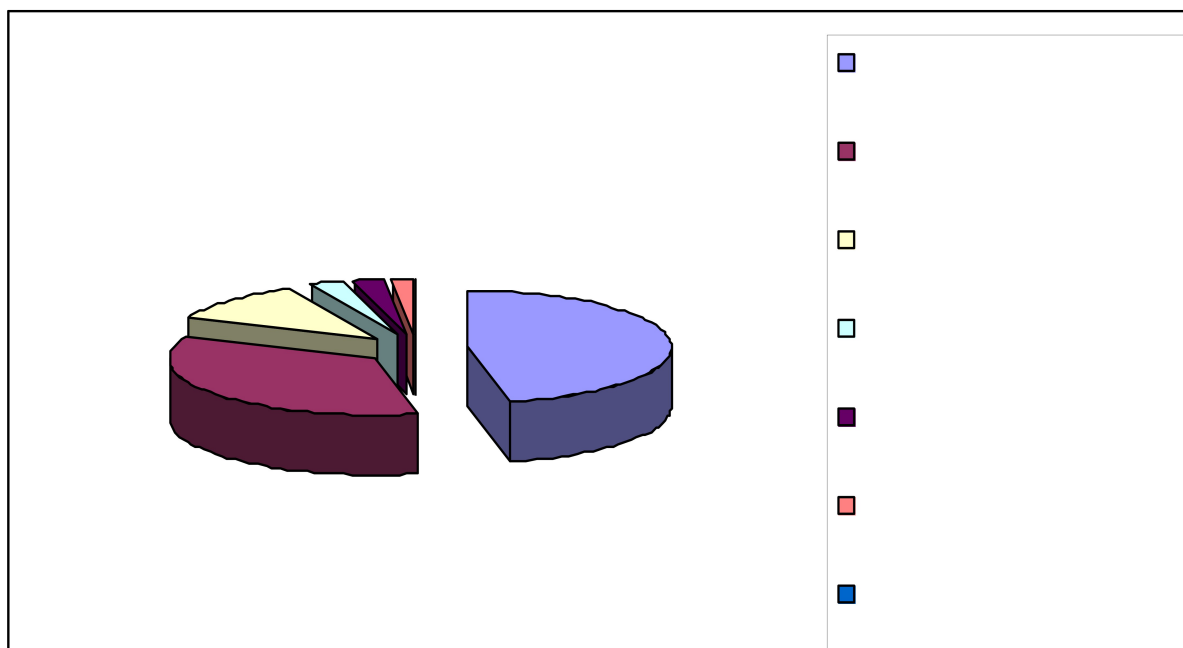
Az Igazgatóság módosított előirányzata 4.314.266 e Ft-tal változott, melynek forrása a 2014. évi jóváhagyott előirányzat-maradványból, költségvetési támogatásból, támogatásértékű bevételekből /SAPS, anyatehén, anyajuh támogatás, stb./, és jelentős részben pályázatokon elnyert pénzeszközökből tevődik össze.

Az előirányzatok évközi változása hatáskörönként az alábbi (e Ft-ban):

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Előirányzat-változások					Módosított előirányzat	Teljesítés
		Országgyűlés	Kormány	Irányítószervi	Intézményi	Előirányzat változás		
		h a t á s k ö r b e n						
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Személyi juttatások	515 662		5 092		66 895	71 987	587 649	587 645
Munkaadókat terhelő járulék	130 547		1 375		23 488	24 863	155 410	155 410
Dologi kiadások	115 024		-85 000	640 801	1 844 309	2 400 110	2 515 134	2 401 301
Egyéb működési célú kiadások	85 914			3 645	-2 506	1 139	87 053	87 052
Működési költségvetés	847 147		-78 533	644 446	1 932 186	2 498 099	3 345 246	3 231 408
Intézményi beruházási kiadások	158 056			65 675	1 611 056	1 676 731	1 834 787	1 786 543
Felújítás				10 000	9 033	19 033	19 033	618
Egyéb felhalmozási célú kiadások					120 403	120 403	120 403	120 402
Felhalmozási kiadások	158 056			75 675	1 740 492	1 816 167	1 974 223	1 907 563
Költségvetési kiadások összesen	1 005 203		-78 533	720 121	3 672 678	4 314 266	5 319 469	5 138 971

2015. év kiadásainak 11 %-át a bér és járulékköltségek adták. A dologi kiadások között található a területkezelési, erdészeti, mezőgazdasági szolgáltatások kiadásai, a gépjárművek fenntartási költségei, a felmerülő rezsiköltségek, az adminisztrációs kiadások. Beruházásaink és felújításaink elsősorban pályázati forrásból valósulhattak meg.

A HNPI 2015. évi kiadásainak %-os megoszlása

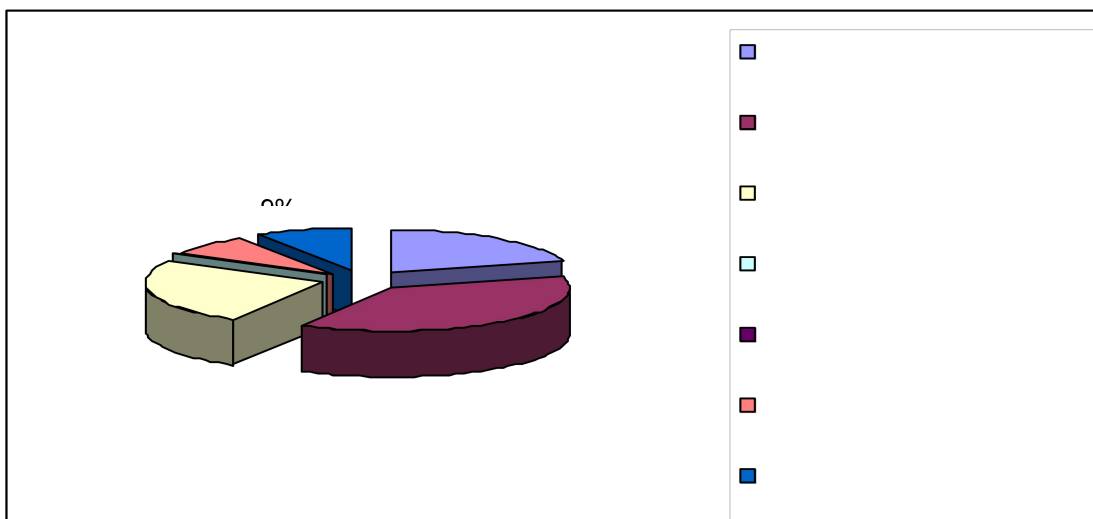
10.2. Bevételek

Az Igazgatóság bevételi adatai az alábbi táblázat tartalmazza:

Megnevezés	Eredeti előirányzat	Előirányzat-változások					Előirányzat változás összesen	Módosított előirányzat	Teljesítés
		Országgyűlés	Kormány	Irányítószervi	Intézményi	h a t á s k ö r b e n			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Intézményi műk.bev.	659 930			467 096		467 096	1 127 026	1 108 902	
Működési célú támogatások ÁH belülről	120 000				1 858 782	1 858 782	1 978 782	1 978 781	
Működési célú átvett pénzeszköz									
Felhalmozási célú támogatás ÁH belülről					1 324 746	1 324 746	1 324 746	1 324 746	
Felhalmozási célú átvett pénzeszköz					14 489	14 489	14 489	14 486	
Felhalmozási bevétel				2 700		2 700	2 700	2 678	
Költségvetési bev.össz.	779 930			468 796	3 198 017	3 667 813	4 447 743	4 429 593	
Költségvetési támogatás	225 273		-78 533	250 325		171 792	397 065	397 065	

Előző évi működési célú előirányzat-maradvány átvétel					474 661	474 661	474 661	474 661
BEVÉTELEK ÖSSZESEN	1 005 203		- 78 533	720 121	3 672 678	3 833 367	5 319 469	5 301 319

Az bevételeinek legjelentősebb részét pályázati források jelentették. A következő legfontosabb tétel a saját bevétel, illetve az agrártámogatásokból származó bevétel. 2015-ben bevételeinek százalékos eloszlása az alábbi:

Az irányító szervi támogatás összetétele az alábbi.

Az intézmény részére 2015-ben átcsoportosított pótelőirányzatok* felhasználásának, elszámolásának tételes bemutatása

Átadó fejezet száma, megnevezése (pl. XII. FM fejezet, XXIII. MTA fejezet, stb.)	A felhasználás célja	Előirányzat-módosítás összege (ezer Ft)	Elszámolt összeg (ezer Ft)
XII. FM fejezet	kompenzáció	6 817	6 817
XII. FM fejezet	kompenzáció visszatérítési kötelezettség	-350	-350
XII. FM fejezet	elvonás	-85 000	-85 000
XII. FM fejezet	kártalanítás	135 768	135 768
MVH-HNPI-FM megállapodás	MTÉT	360	360
XII. FM fejezet	VSZT	30 000	30 000
MVH-HNPI-FM megállapodás	MTÉT	3 285	3 285
XII. FM fejezet	szállítói számlák fizetése	79 273	79 273
XII. FM fejezet	LIFE támogatás	1 639	1 639
Összesen:			171 792

10.3. Vagyon

Az Igazgatóság mérlegében az eszközök és források 34 464 m Ft-ról 35 129 m Ft-ra emelkedtek, amely 2 %-os növekedést jelent.

10.3.1. Befektetett eszközök

A befektetett eszközök állománya 33 319 m Ft-ról 34 394 m Ft-ra (1 075 m Ft-tal) nőtt, amely növekedés elsősorban a pályázatokból megvalósuló beruházásoknak köszönhető, ez a növekedés a „Beruházások” soron jelentkezik.

10.3.2. Forgóeszközök

Az Igazgatóság forgóeszköz állománya 1.155.663 eFt-ról 735.477 eFt-ra csökkent. A forgó eszközök esetében minden soron csökkenés mutatkozik a megelőző év adatához képest. A csökkenés legjelentősebb a pénzeszközök soron, ahol az év végén fel nem használt támogatások összege jelentősen csökkent az előző évihez képest. 179.163 eFt még ki nem fizetett többlettámogatást tartalmaz az Igazgatóság bankszámlájának záró állománya.

Jelentős összegű következő évet érintő követés is mutatkozik a mérleg soraiban a követelések sorokon.

10.4. Épületek

Épületeinkkel, építményeinkkel kapcsolatban nem pályázati forrásból az alábbi munkálatokat hajtottuk végre.

- Góréstanya vízművében szükséges munkák elvégzése
- Szatmári telken végzendő munkák (vízmérőhely kialakítása stb.)
- Hajnal utcai munkák (fűtési vezetékek, radiátorok, wc bontása)
- Hortobágyi Öreg-tavak XI.sz. tó halárok kotrása, partvédelmi oszlopok leverése
- Szatmári telek - kútjavítás
- Hortobágy-Halastó Kisvasút végállomás közelében földmunka
- Debrecen-Füzesabony vasútvonal mentén vasúti átjáró előjelző táblák kihelyezése
- Hortobágy-Halastó Kisvasút töltésének megerősítése
- Tisza tavi tanösvény - kapuk készítése
- Góréstanya sas megőrző épületeinek korrekciós munkálatai
- Tisza tavi tanösvény járófolyosóján kialakított fahíd felújítása
- Hajnal utcai irodaház festési munkálatai
- Hajnal utcai irodaházban kőműves és egyéb munkák
- Tisza-tavi tanösvény kikötősziget mellett eső ellen védelmet nyújtó tetőszerkezet munkálatai
- Csapó tanya és Konyár telephelyein vagyonvédelmi rendszer kialakítása
- Hidrofor akna és automata itató telepítése
- Kungyörgy, romos épület bontása
- Jászberény Parlagi Sas Bemutató központba víztisztító telepítése
- Csapó tanya víztározó medencéjének karbantartása, javítása
- Nagyiván - lőtér sorompó bontás, telepítés
- Sumen utcai Irodaház, 2.emeleti étkezőben javítási munkálatok
- 2 db csatorna visszacsapó szelep gyártása és helyszíni szerelése
- Bátorliget - karbantartási munkák
- Pentezug - Pásztorház karbantartó munkálatai
- Angyalháza, szolgálati lakás tetőszerkezetének helyreállítása

- Pentezugi villanypásztor elkészítése
- Bátorligeti szolgálati lakásban lévő 2 db cserépkályha felújítása
- Górés-tanyán aknafedlapok javítási munkálatai
- Darassa-tanya gépészeti és elektromos munkái
- Kadarcsi Csárda gépészeti és elektromos munkái
- Kacsatelep gépészeti és elektromos munkái
- Fűszálló tanya elektromos munkái
- Andaháza (bivalytelep) vízmű elektromos vezérlésének felújítása
- Pentezug önitató rendszer kialakítása
- Hortobágy-Malomházán keselyű röpde hálós tetejének teljes cseréje
- Andaháza elektromos javítási munkái
- Máta Erdei Iskola gépészeti és elektromos javítási munkái
- Látogatóközpont és Pásztormúzeum gépészeti és elektromos munkái
- Szálkahalom gépészeti és elektromos javítási munkái
- Tizsakürt irodaépület gépészeti javítási munkái
- Malomháza gépészeti és elektromos javítási munkái
- Szatmári állattartó telep búvárszivattyú cseréjének munkái
- Hortobágy kézműves udvar elektromos javítási munkái
- Tiszafüredi Kemény kastély kazánjainak karbantartása és a Nyugati fogadóban elektromos javítási munkák elvégzése
- Debrecen, Sumen u.2. alatti irodaház elektromos javítási munkái
- Máta, Erdei Iskola karbantartási munkái
- Cégénydányádi Kastélypark 4-kamerás-IP videó megfigyelő rendszer kiépítése
- Halastó Kisvasút Állomás búvár szivattyú javítása
- Pásztormúzeum ideiglenes elektromos szekrény kiépítése
- Górés tanya vízmű karbantartása, javítási munkák

Pályázatokhoz kapcsolódó kivitelezési munkák az alábbiak voltak.

- KEOP mezőgazdasági infrastruktúra fejlesztési pályázatok megvalósítása
- Parlagi Sas LIFE+ projekt tevékenységei
- Komplex ökoturisztikai fejlesztés ÉÁOP pályázat megvalósítás
- KEOP Kisvizes pályázat kisvízterek rehabilitációja
- KEOP Bombatér (I-II) táj rehabilitáció megvalósítás
- Cégénydányádi Kölcsey-Kende Kastély és melléképületének felújítása

10.5. Eszközök

Az Igazgatóság eszközei munkavégzéshez szükséges színvonalának szinten tartásához folyamatos beszerzésekre, cserére van szükség. A 2012. és 2013. évi költségvetési hiánycél biztosításához szükséges további intézkedéséről szóló 1982/2013. (XII. 29.) Korm. határozat azonban több eszközcsoport beszerzését tilalom alá helyezte. Az év során végrehajtott beruházás jellegű beszerzéseinket KEOP és LIFE pályázatainkból, illetve a közfoglalkoztatási keretből oldottuk meg.

11. Bemutatás, oktatás, társadalmi kapcsolatok

Az igazgatóság környezeti nevelési, turisztikai tevékenységét koordináló és túlnyomórészt végző Oktatási és Turisztikai Osztály munkáját célszerű tevékenységi területenként taglani.

Az Osztály szervezeti felépítése tükrözi a nemzeti park alapfeladataiból következő fő tevékenységbeli különbözőségeket, s kombinálja azt az önálló létesítmények működtetésének feladatellátása szerinti felosztással. Oktatási és Turisztikai Osztályon belül 6 nevesített működési egységet különítünk el. Ezek: Vízi Sétány, Vadaspark, Kisvasút, Néprajzi csoport, Látogatóközpont és Oktatási csoport. 2015. év végén az osztály létszáma: 33 fő. Az állandó létszámból 4 fő Kttv., míg a többi munkatárs Mt. szerinti jogállású. A szakmai munkát vállalkozói szerződéssel további 2 fő, míg szezonális jelleggel a Vízi Sétánynál további 3 fő határozott idejű szerződéssel foglalkoztatott munkatárs segítette. Ezen létszámot egészíti ki évente 30-35 fő közfoglalkoztatott.

Ezen túl különálló egységként (önálló osztály) látja el tevékenységét a Tiszakürti Arborétum, mely szintén színtere az ökoturizmusnak és a szemléletformálásnak. 2015 végétől a cégénydányádi és bátorligeti működési egységekben (központokban) végzett oktatási és turisztikai feladatok is az Oktatási és Turisztikai Osztály irányítása alá tartoznak (Bátorligeti Óslápmúzeum, Cégénydányádi Kastély-kiállítás).

Az **oktatási csoport** a környezeti neveléssel kapcsolatos tevékenységeket végzi, oktatásszervezési feladatokat lát el, koordinál, stratégiát épít a témában. Téma napokat, osztálykirándulásokat, erdei iskolát/óvodát, táborokat szervez, meghirdeti az igazgatóság saját pályázatait (versenyek, vetélkedők, alkotópályázatok). Tanfolyamokat szervez, oktató-ismeretterjesztő jellegű kiadványok gondozását látja el, valamint az igazgatóság honlapján belül a tevékenységi terület oldalainak gondozását is végzi. A *Fecskeház Erdei Iskola* üzemeltetése is ehhez a csoporthoz tartozik, egyben az erdei iskola vezetője koordinálja a turisztikai létesítmények takarítását ellátó munkatársak napi tevékenységét is. A csoport saját programokat szervez (pl. Zöld Mikulás), kitelepüléseken vesz részt.

Az **ökoturisztikai tevékenység** több területet is lefed, melyek többnyire különálló egységek, létesítmények alapján szerveződik.

A **HNP Látogatóközpont** integrálja az **információs irodát**, mely egyben a HNP Látogatóközpontban szezonálisan működő Tourinform Hortobágyot is jelenti. Feladataik közé tartozik a vendégtájékoztató, vendégstatisztikai adatok kezelése, programszervezés, az ajándékbolt üzemeltetése, illetve a Hortobágy élővilága természetrajzi és a Darvak világa kiállítások bemutatása. A konferenciák, előadások, filmvetítések szervezése mellett megfelelő technikai háttérrel is biztosítanak az osztály általános feladatainak ellátásához (fénymásoló, nyomtató, raktárak, egyéb eszközök, járműparknak garázs). Ellátják a gondnoki teendőket a látogatóközpont épületében, annak udvarán, és a játszótéren. Frissítik a külső honlapfelületeket (itthon.hu, iranydebrecen.hu, hortobagy.hu), tartják a kapcsolatot a turisztikai partnerekkel. Az épületben dolgozó szakvezetők feladata az ökoturisztikai csoportok, illetve a vezetett túrák szervezése.

A **néprajzi gyűjtemények** magukba foglalják a hortobágyi muzeális kiállítóhelyeket és a Hortobágyi Kézművesudvart. Az itt dolgozó munkatársak gondoskodnak a kiállítások üzemeltetéséről, a Kézművesudvar programjainak szervezéséről, az igazgatóság honlapján belül a tevékenységi terület oldalait gondozzák, és emellett feladatuk a HNPI fotó-, dokumentum, hang és filmarchívum (médiatár) gondozása, gyarapítása, rendszerezése.

A **Halastavi-kisvasút** üzemeltetését ellátó munkatársak a Kisvasút turisztikai célú hasznosításáért felelősek és fontos a szerepük a nemzeti parki belépőkártya értékesítésben is.

Az osztály tevékenységében különös nagy csoportot alkotja a **Hortobágyi Vadaspark**, aminek munkatársai felelősek az állatkert működéséért, valamint a vadlórezervátum szakmai munkájának ellátásáért együttműködésben a Vagyonkezelési Osztállyal.

A nemzeti park Tisza-tavi területén 2015-ben újra megnyitottuk immár Igazgatóságunk üzemeltetésében és egy felújítást követően a **Tisza-tavi Vízi Sétány**, ahol külső szolgáltató segítségével ellátva a vízi közlekedést magas fokú természetvédelmi ismeretterjesztést tudunk biztosítani.

Belépőjegyeinket, programjainkat SZÉP kártyával is lehet fizetni, az ilyen forgalom évről évre bevételünk növekvő hányadát teszi ki.

A turisztikailag is jelentős Tisza-kürti Arborétum működése számos területen kapcsolódik a bemutatás, oktatás, társadalmi kapcsolatok témakörhöz. Az osztály idetartozó tevékenységének értékelését, mutatóit külön részben tüntettük fel.

11.1. Ökoturisztikai és környezeti nevelési infrastruktúra

11.1.1. Látogató-, fogadó- és oktatóközpontok

A) Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpontja

Információs iroda

A HNP Látogatóközpontja Hortobágy falu központjában található, turisztikai szempontból a nemzeti park központi fogadó létesítménye. Az ide érkező turisták teljes körű információt kaphatnak nemcsak a nemzeti park programjairól, hanem a hortobágyi rendezvényekről, szállás- és étkezési lehetőségekről. A programfoglalás, szakvezetések szervezése is az itt dolgozók feladata, akik a szakvezetések lebonyolításából is kiveszik részüket. A Hortobágyi Nemzeti Park turisztikai szolgáltatásainak online felületeken történő megjelenését is ez a részleg fogja össze, frissíti, aktualizálja, aktualizáltatja.

Az információs részleg április és október között szezonális Tourinform irodaként is működik, de a vendégek tájékoztatása (e-mail, posta, telefon, személyes megkeresés) április előtt és október után is zavartalan és teljes körű.

A több helyen folyó programszervezés miatt fontos a belső kommunikáció, főleg az információs irodával, hiszen itt futnak össze az egyes programfoglalások.

2015-ben 2 fő állandó dolgozó mellett a vendégforgalom indokoltá tette 1 fő közfoglalkoztatott alkalmazását. Az iroda fenntartási költségeihez 2015-ben is hozzájárult a Hortobágyi Nonprofit Kft., akinek a 9 hónapon át folyósított havi 200.000 Ft+áfa hozzájárulása az egyik dolgozó bérének fedezetét megteremtette. Mivel a látogatószám, ellátandó feladatok jelentősek és a korábbi 3 állandó ügyintéző helyett csupán 2 fő állt rendelkezésre más jellegű belső átszervezések következtében az információs pultban időszakos munkaerőhiány volt. A kisebb létszámnak kellett ellátnia a feladatokat, amivel nehezen tudtunk megküzdeni. A jövőben törekszünk a közfoglalkoztatás keretében, illetve időszakos belső átcsoportosítással további segítséget biztosítani.

A létszám kiegészült a Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület (DETE) által támogatott 6 hónapos félállású alkalmazottal, mely csak kis mértékben tudta enyhíteni létszámgondjainkat.

Nyitvatartás:-

2015-ben a már korábban is hosszú ideig tartó nyitva tartás még tovább növekedett. Ez azért volt fontos, mert nemcsak információforrás az épületben található Tourinform iroda, de a kiállítás és az ajándékbolt is a látogatók érdeklődésére tart számot. Feltűnő, hogy sokan csak az ingyen mosdó, WC-használat miatt térnek be az épületbe. Az tény, hogy a hosszabb nyitva tartás plusz munkaórát jelentett, ami a leterheltséget okozta, de a tárt kapu biztosításával a jövőben is célunk erőfeszítéseket tenni a pozitív, vendégszerető Hortobágy kép erősítéséért.

Tapasztalatunk, hogy a vendégek többnyire 1 napos látogatók, nem Hortobágy faluban szállnak meg.

Feladatok - szolgáltatások:

Turistatájékoztató - formája: személyes, telefonos, írott (e-mail és postai levél). Telefonos és e-mailes megkeresések kissé növekedett 2014-hez képest. 2015-ben 33 371 főt fogadtunk, tájékoztattunk személyesen. (Ez kb. 15-16 %-os növekedés 2014-hez képest.)

A látogatóközpontba működik egy ún. Touch Info berendezés, mely térképpel, fényképekkel, többnyelvű leírással segíti a turisták útbaigazítását Hortobágy és Debrecen programlehetőségei tekintetében, illetve szállás és étkezési lehetőségei vonatkozásában.

Az online pénztárgép és a hozzá kapcsolódó változások még 2015-ben is kihívást jelentettek számunkra.

Értékesítés - Az információs pultban elsősorban szolgáltatásértékesítés történik. A nemzeti parki belépőkártyán, az őszi daruvonulás programunkon túl egyéb programjainkat is értékesítjük, valamint múzeumi belépőjegyeket árusítunk.

Több helyszínen, a HNP Látogatóközpont Ajándékboltjában és a Körszínben működik ajándékboltunk, továbbá kisebbek a Pásztormúzeumban, a Hortobágyi csárdakiállításban és a Hortobágy-halastavi Kisvasút pénztárában. A Hortobágyi Vadasparkban színesebb büfészolgáltatást is biztosítunk az ajándéktárgyak, és a vadasparki külön szolgáltatások értékesítése mellett. Legtöbb értékesítési pontunkon értékesítünk nemzeti parkos termékeket, ajándéktárgyakat, kiadványokat, helyi és tájjellegű kézműves, illetve Nemzeti Parki Termék-védjeggyel ellátott termékeket.

A 2015-ben változatlanul gondot okozott, hogy a beszállítók bizalmatlanok voltak az átutalásos fizetéssel kapcsolatban, ami beszerzési nehézségeket jelentett számunkra.

A boltban található termékek 70-75 %-a bizományban van nálunk. Arra törekszünk, hogy saját termékek kínálatát növeljük, így egyedi termékekkel tudjuk a vásárlói igényt kielégíteni, ennek megvalósításában Kézművesudvarunk is bekapcsolódott. Egyre több termék került ki kézműveseink keze közül.

Kölcsönzési lehetőségek:

- **Kerékpárkölcsönzés** - a látogatóközpontban több mint 30 kölcsönözhető kerékpár található. Több kerékpáros szakvezetési túrát indítottunk kerékpár kölcsönzési lehetőséggel, de egyéni vendégek számára is biztosítjuk a szolgáltatást.
- A látogatóközpontban kölcsönözhető audioguide készülék (okos telefon alkalmazással együtt, illetve mp3 lejátszó) nem túl népszerűek. Az okos telefon audioguide, az ún. Pocketguide mobil alkalmazásként is letölthetővé vált. Megállapítható, hogy ez már keresettebb, többen töltik le az alkalmazást. A mobil túravezetés magyar, angol és német nyelven érhető el, IOS és android operációs rendszerrel.

Csoportok fogadása, teljes körű programszervezés és koordináció - a Hortobágyi Nemzeti Park, mint turisztikai célterület az utóbbi időben bár veszített népszerűségéből, mégis kedvelt utazási célpont maradt az oktatási intézmények diákcsoportjai, valamint bel- és külföldi turisták körében. A látogatók többsége még mindig, mint a pásztorok földjét ismeri. Az utóbbi években már nem csak emiatt válik úti céllá, a természeti értékek megismerése is egyre inkább előtérbe kerül.

A Hortobágy-halastavi Kisvasút és a Hortobágyi Vadaspark csoportos, előzetes foglalásainak (meg)szervezése, az érintett kollégák tájékoztatása, egyéni szakvezetések szervezése a Látogatóközpont információjában történik.

A Hortobágy faluban található nemzeti parki kiállításokat és az épített örökséget (természetrajzi kiállítás, néprajzi gyűjtemények) bemutató szakvezetés egy részét is az itt dolgozók végzik ún. faluséta keretében.

2015-ben jelentős előrelépést tudtunk elérni az ökoturisztikai egyéni és kiscsoportos látogatók fogadása, és az osztálykirándulások terén, mely háttérében a tudatosabb szervezőmunka, akciók ajánlatok megfogalmazása, ill. egy 2 fős terepi túravezető csoport felállítása áll.

Természetrajzi kiállítás - A puszta természetrajzát és a gazdag élővilágot bemutató, multimédiás eszközöket felhasználó „Hortobágy élővilága” természetrajzi kiállítás. Az egyik leglátogatottabb kiállításunk ingyenesen látogatható a látogatóközpont nyitvatartási idejében.

A kiállítás emeleti szintjén helyett kapott „**Darvak világa - A vándorok nyomában**” kiállítás sikeresen beépült a kombinált jegy eredményeképpen a turisztikai kínálatba.

A HNP Látogatóközpont „Hortobágy élővilága” kiállítás látogatottsága, annak ingyenes volta miatt nem mért, míg az emeleti szinten lévő „Darvak Világa” kiállítás látogatottsága 2015-ben 9 174 fő volt (a látogatóközpont vendégeinek kb. 28%-a).

A HNPI fotó-, dokumentum, hang és filmarchívum (médiatár) gyarapítása, rendszerezése folyamatos végzett feladat. A 2015.12.31-i állapot szerint mindösszesen 15942 médiafajlt tartalmaz.

Kézművesudvar

- A Kézművesudvar szakmai programjában a látványműhelyek működtetése, a gyermekek számára nyújtott kézműves foglalkozások, a tájegységhez kapcsolódó viselettörténeti kiállítás bemutatása, és a vásári rendezvényeink a Húsvét, Gyermeknap, Pünkösöd, Nyári napforduló, Hídi vásár, Daru ünnep lebonyolítása voltak a legfontosabb elemek. A kézműves foglalkozásokon résztvevő gyermekcsoportokban 1897 főt fogadtunk (19 % növekedés, 2014-ben 1500 fő), 8 fős munkatársi gárdával. 2015-ben, a környezeti nevelési csoporttal való együttműködés keretében, a Kézművesudvarban készülő ajándéktárgyak egy részét csoport által szervezett „Zöld Mikulás” szervezett program során használták fel (kb 1600 db). A Kézművesudvarban zajló bemutató-tevékenység becsült bevételei a napi működés dologi kiadásait meghaladták. A Kézművesudvar a HNP külső helyszínen való megjelenéseiben aktív szerepet vállalt, mint amilyenek az Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitórendezvény (Békéscsaba), Főszezon Kiállítás és Vásár, Nemzeti Parkok és Natúrparkok Ízei a Darufesztivál voltak. A viselettörténeti kiállítás a Hídi vásár idején, a Látogatóközpont kis színpadán, rövid zenés-táncos koreográfia keretében került bemutatásra.

B) Turisztikai létesítmények, bemutatóhelyek üzemeltetése

A Pásztormúzeum, Körszín és a „Csárdák útja” tematikus útvonal, Hortobágyi és Kadarcsi csárdában berendezett kiállításai továbbra is kombinált jeggyel voltak látogathatók.

Csárdák útja projekt - A régi és új (ÉÁOP) kiállításaink *tematikai egységet* alkotnak. Az egyéni jeggyel a Körszín, Hortobágyi csárdakiállítás, Kadarcsi csárdakiállítás külön is látogatható, de a kombinált, több kiállításban (a Pásztormúzeumban) is érvényes belépővel arra ösztönöztük a látogatókat, hogy tartózkodási idejüket növelve a HNPI által kezelt kulturális értékekről is minél több ismeretet szerezzenek. Ez a belépőjegy-rendszer segített az új létesítmények megismertetésében és a már meglévő kiállítások esetleges újralátogatását is ösztönözte. Jegyárak jelentős emelése mellett a szociálisan hátrányos helyzetben lévő csoportok számára ebből jelentős kedvezményeket biztosítunk (gyerek/nyugdíjas jegy mellett családi jegy), s ezen túl, a muzeális intézmények látogatóit megillető kedvezményekről szóló törvény szerint ingyenes látogatási napokat is meghirdettünk.

- **Hortobágyi csárdakiállítás:** A hagyományos és modern kiállítási elvek alapján készült kiállításban a *szakmaiság és élményszerűség* optimálisnak mondható kombinációja a látogatószámban is megmutatkozik. Az előző évhez képest kis mértékű emelkedés tapasztalható 9445 fő (2014. évben 9300 fő). Kombinált jeggyel érkezett a legtöbb látogató. A kiállításban a debreceni Déri Múzeumtól kölcsönzött műtárgyak szerepelnek.
- **Kadarcsi csárdakiállítás:** A turisztikai programajánlóban, hivatalos honlapon továbbra is a hortobágyi kiállítóhelyek és a „Csárdák útja” útvonal részeként volt feltüntetve, a 33-as főút mentén előjelző tábla, az épület homlokzatán tábla is hirdette a nyitva tartást. Az új bérlő, a bérleti szerződésben kikötött garantált nyitvatartási időben üzemeltette a csárda kiállítását, a látogatók száma 311 fő volt, (2013 - 18 fő). A csárda nem központi fekvésű, inkább tranzit jellegű, ami a működtetésében más stratégiát igényel, az exkluzív környezet inkább a speciális érdeklődésű turizmus számára kínál lehetőségeket. A főbb turisztikai vonzerőt jelentő létesítményektől viszonylag távolabb esik, alacsonyabb látogatottságának ez is oka. Az épület műszaki állapota folyamatos feladatokat keletkeztet, az értékes kiállítási anyag miatt is.
- **A Meggyes csárda** a közúttól távoli muzeális épületünk, melyben kiállítást rendeztünk be. Látogatói, az egykori Sóút turistái - az Egyek-pusztakócsi bemutató terület - valamint a Górés tanya vendégei közül kerülnek ki. Látogatottsága csekély, melynek több oka is lehet. Megközelítése csak földúton lehetséges, így nagy mértékben időjárás függő. A csárda kiállításának megtekintése a nemzeti parki belépőkártya megváltásán túl 1000 Ft/alkalomba került, a látogatószám csökkenés oka lehet ez is. A néprajzi jellegű gyalogtúrákat a HNPI továbbra is megszervezte - Mesél a múlt címmel - az egykori Sóúton haladva, melyek azonban kevésbé sikeresek. Látogatottsága 2015-ben 123 fő volt (2014-ben 75 fő).

Pásztormúzeum és Körszín kiállítások - Hagyományosan a legnépszerűbb, vendégvonzó kiállításnak számít a Pásztormúzeum, amely 2015-ben 16031 látogatót vonzott és a Körszín, melyre 12490 fő volt kíváncsi. A Körszínben továbbra is a jegyeladásokból származó bevétel dominált, az ajándékboltban forgalmazott kézműves termékek utáni bevétel alacsonyabb volt. A látogatás formáját tekintve az olyan egyéni látogatók voltak többségben, akik a kombinált belépőt

részesítették előnyben. 2015. év folyamán a „faluséta” programon a egynapos akciós kirándulás keretében 2313 fő, míg az erdei iskolás csoportokat tekintve 532 fő, a 2 napos osztálykirándulások keretében 133 fő, a táborokon részt vevők közül pedig 323 fő tekintette meg kiállításainkat, összesen 3301, ami jelentős növekedést jelent az előző évhez képest (2014 összesen 1815 fő).

A Pásztormúzeum látogatószám esetében továbbra is jelentős szerepe van annak, hogy a Hortobágyi Vadasparkba induló járatok a Pásztormúzeumtól indulnak, a részvételi jegyet is ott lehet megvásárolni. „A pusztáról szó mesét az éj”, nyári napfordulóhoz köthető programunk egyik fő helyszíne is a Pásztormúzeum volt.

A HNPI hortobágyi muzeális intézményei és a Kézművesudvar az oktatási és környezeti nevelési csoport által szervezett „A pásztorok viselt dolgai” vetélkedő döntőjének is helyszínéül szolgáltak.

Hortobágy-halastavi Kisvasút

Az egyik legsikeresebb látogatottságú létesítményünk a kisvasút, mely egyediségével országos szinten is kiemelkedik. A kisvonalat nemcsak a természeti táj látványáért, hanem a vonatozás élményéért is felkeresik. A vendégforgalom a 2014. évihez hasonlóan alakult: 2014-ben 18.664, míg 2015-ben 19.424 látogatót szállítottunk. Jellemző, hogy tavaszi és őszi időszakban főként csoportosan keresik fel, nyáron pedig családostól, és egyedül érkezők. A felnőttek is gyakorta számolnak be arról, hogy őket a vonatozás élménye és a halastavi környezet vonzotta ide.

2015-ben változatlan jegyárak, és menetrend mellett dolgoztunk. Megfigyelhető, hogy hiába a közeli állami vasútvonal, a vonattal érkező vendégek száma jóval alatta marad a személygépkocsival érkezőkének.

A kisvasút pénztára áprilistól októberig minden nap, márciusban és novemberben hétvégeként tartott nyitva. Ez nem teljesen egyezik a vonatjáratos napokkal, aminek célja, hogy a vonatmentes napokon is el tudjuk látni a vendégeket információval, valamint meg tudják váltani a bemutató területekre érvényes belépőkártyát.

A Kisvasút és Halastavi tanösvény legsikeresebb programjai a madárgyűrűzési bemutatók, a Kisvasút napja; az ősszel szervezett hajnali és esti darulesek, valamint a Zöld Mikulás rendezvény.

Komoly sikerként lehet elkönyvelni, hogy az osztály saját személyi állományával újabb 500 m hosszúságban elvégeztük a töltéserősítést szolgáló partvédelmi munkálatokat, mely a víz töltés falát romboló tevékenységének megfékezését, ezáltal a vasútüzem biztonságának növelését szolgálta. A MÁV eszközliciten 2014-ben vásárolt 3 db kavicsszállító kocsit egyikét 2015-ben sikeresen átalakítottuk személyszállító kocsivá, forgalomba állítását 2016-ban tervezzük. A szállítóképesség bővítésére nagy szükség van, mivel sok esetben kényszerültünk arra, hogy lemondjunk csoportokat a nem elegendő férőhely miatt. A partvédelmi feladatok és a vagon átalakítás költségeinek fedezetét a saját erőn kívül a Vidékfejlesztési Minisztérium által erre a célra elkülönített „Az erdei vasutak üzemeltetésének 2015. évi csekély összegű (de minimis) támogatása” pályázat jelentette, melyből 2015-ben 4,6 millió forint összeget nyertünk el.

Tisza-tavi Vízi Sétány

2015-ben 1 éves felújítási időszakot követően nyitotta meg kapuit ismét a Vízi sétány, ahol a korábbi évektől eltérően nem bérlő, hanem az Igazgatóság saját munkatársai látták el a bemutatói tevékenységet. Saját szállítóeszközeink hiányában, külső vállalkozó segítette a vízi úton történő beszállítást. A szakmai

munka kiterjedt madárvédelmi tevékenységre, különösen a fészeksziget és odútelep létesítéssel a költségek és a madármegfigyelések elősegítésére, a gyűrűzések lebonyolítására, szemléltetőanyag gyűjtésre, bemutató és ismeretterjesztő tevékenységre, folyamatos állagmegóvó tevékenységre (festés, növényirtás, táblák megírása, laminálása, fúrása, ragasztása + irányjelzők). Sikerült számos partnerrel kiépíteni kapcsolatot, így 6 kikötővel kötöttünk beszállítási, jegyértékesítési megállapodást. Sajnálatos, de az Ökocentrummal nem sikerült kétoldalú együttműködésnek semmilyen formáját kialakítani. Menetrend szerinti járatainkat a Delfin kikötőből indítottuk, akivel az együttműködés harmonikus.

A szakmai munkát 1 főállású, és 3 fő határozott idejű szerződéssel alkalmazott munkatárssal, valamint 2 fő közmunkással sikerült teljesíteni.

2015. évi látogatószám: 11202 fő, ebből

- 90 ingyenes vendég (nyitónap, média stb.) - ezt reklámcélból 2016-ban növelni szeretnénk (pedagógusnap, szolgáltatók napja, önkéntes nap)
- 2884 csoportosan érkező - ennek a növelése is cél 2016-ban

Hortobágy Vonuláskutató Állomás

A létesítmény a Hortobágy-halastavi tanösvény kínálatát bővítette. Üzemeltetését az Oktatási és Turisztikai Osztály a Természetvédelmi Őrszolgálattal együttműködve civilek bevonásával oldotta meg. A vonulási adatok gyűjtése mellett fontos szerepet játszott munkájuk a környezeti nevelésben is. 2015-ben ismét szerveztünk sikeres gyűrűző táborot. A bemutatógyűrűzéseket 2015-ben 1176 fő tekintette meg több, mint 30 meghirdetett alkalommal.

Pusztaszafari - Hortobágyi Vadaspark

A vadaspark, mint állatkertként működő létesítmény a HNP egyetlen egész évben és mindennap látogatható turisztikai attrakciója (áprilistól októberig menetrend szerinti járat, november és március között előzetes bejelentkezéssel).

2015-ben is tovább nőtt a látogatók száma az állatkertben. Egyéni vendégek és csoportok egyre nagyobb számban látogatnak el hozzánk. A szolgáltatásunkat folyamatosan bővítjük. Az oktatási programot saját készítésű játékokkal és kvíz- illetve keresztrejtvényes kérdésekkel bővítettük.

A MOL Rt. 2015-ben nyújtott nettó 1,5 milliós támogatását a keselyű röpde hálója cseréjére használtunk fel. A maradvány pénzből egy új kifutó készül 2016-ban a vidra számára.

Több új kifutó készült el saját erőből 2015-ben is. A megmentett, nem elengedhető madarak számára elkészült egy nagyobb röpde és a hódok részére átalakítottuk a régi farkas kifutót egy tágas lakóhelyre, ahol őzek társaságában láthatóak. A télen, az erdős részén még egy új vaddisznó kifutót is készítettünk, amibe 2016-ban beköltöznek az új lakók.

Kedvelt programok voltak 2015-ben ismét a naplemente szafari, a darvas piknik a vadasparkban, a különböző témnapok és a vadaspark napja események.

2015-ben került megrendezésre a nemzetközi vadlórezervátumok éves találkozója változatos szakmai programokkal. Egy új csereprogram vette kezdetét három mongol kolléga látogatásával. A program célja a tapasztalatcsere a vadlovakkal foglalkozó érintett kollégák közt. Az első találkozó fő témái a DNS-mintavétel és a PZP-oltási program mellett az ökoturisztikai kínálat volt. A csereprogramot a jövőben folytatni kívánjuk, melynek úti célja a Hustai Nuuru Nemzeti Parkban folyó munka tanulmányozása.

A vadaspark állatmentő helyként is egyre ismertebbé vált. Az év folyamán több magánszemélytől kaptunk állatkölyköket, köztük madárfiókákat és őzgidákat, amiket felnevelésük után lehetőség szerint szabadon engedtünk. A Budapesti Állatkert is gyakran keresett minket megmentett állatok elhelyezése és ápolása céljából. Összesen 75 madár, számos mocsári teknős, egy vidra, négy őzgida, 2 hód, négy sün és öt mezei nyúl került így a Vadasparkba. A madarak nagyobb része gyógyulás vagy felnevelés után meg lett gyűrűzve és elengedésre került. Az egészséges emlősöket is elengedtük. A többi, nem elengedhető állat gyarapította a bemutatható fajokat, és állandó lakói maradtak állatkertünknek.

A vadaspark fontos szerepet tölt be az ismeretterjesztésben, a környezeti nevelésben is. Gyakorta volt előadások, szakkörök, vetélkedők, iskolás pályázatok témája, illetve helyszíne 2015-ben is. Nagy sikerrel rendeztük meg a vadasparki nyári tábor 6-16 éves gyerekek számára. Több résztvevő a tábor után önkéntesként segített a vadasparkban.

Vadlóállományunkból 2015-ben az Őrségi Nemzeti Parkba adományoztunk 4 példányt ezzel segítve az őrségi kollégák törekvéseinek teljesülését, hogy újabb látványossággal gyarapodjanak.

Állatállomány a Hortobágyi Vadasparkban

<i>Állatfaj</i>	<i>2015. január</i>	<i>Érkezés</i>	<i>Távozás</i>	<i>2015. december</i>
Madarak				
Rózsás gödény	10	0	0	10
Daru	3	0	0	3
Fekete gólya	1	0	0	1
Fehér gólya	17	0	3	14
Batla	3	0	3	0
Nagy kócsag	1	0	0	1
Szürke gém	3	0	0	3
Sárgalábú sirály	2	0	0	2
Fakó keselyű	9	0	0	9
Rétisas	2	0	0	2
Nagy lilik	2	0	0	2
Nyári lúd	10	0	1	9
Tökés réce	1	0	1	0
Pusztai sas	1	0	0	1
Kabasólyom	1	0	0	1
Vörös vércse	2	3	0	5
Karvaly	1	0	1	0
Kuvik	2	0	0	2
Kendermagos réce	2	0	1	1
Bütykös ásólúd	4	0	0	4
Üstökös réce	4	0	1	3
Szajkó	0	1	0	1
Bölömbika	0	1	0	1
Egerészölyv	0	2	0	2
Réti fülesbagoly	0	1	0	1
Bütykös hattyú	2	2	0	4
Emlősök (ragadozók)				
Vadmacska	2	0	0	2
Sakál	1	0	0	1
Farkas	3	0	0	3
Róka	3	0	1	2

Görény	2	0	0	2
Menyét	1	0	0	1
Vidra	0	1	0	1
Nyest	1	0	0	1
Emlősök (patások)				
Przewalski-ló	7	2	3	6
Watusi	3	0	0	3
Őstulok	7	2	0	9
Őz	4	3	0	7
Kulán	2	0	0	2

Emlősök (rágcsálók)				
Hód	0	2	0	2
Ürge	1	0	0	1
Kihelyezve (Budakeszi Vadaspark)				
Przewalski ló	2	0	0	2
Vadmacska	1	0	0	1

Tiszakürti Arborétum

A Közép-Tisza-Jászság tájegység területén található. A több mint 150 éves múltra visszatekintő, országos védettséggel rendelkező 60 ha területű növénygyűjtemény hagyományosan a környék bejárattal turisztikai attrakciója. Elsődlegesen a környék termál kincseit igénybe vevő több napot a térségben töltő turisták, és a környéken található óvodák, általános, illetve középiskolák gyakori kiránduló helye. Másodlagosan az ország teljes területéről érkeznek látogatóink. A látogatói létszám nagyon időjárásfüggő és leginkább a hétvégékre koncentrálódik. Két nagy látogatói csúcsot lehet észlelni, a tavaszi virágzás áprilisi csúcsa körül, ill. az október-november hónapokban bekövetkező lombszíneződéskor. E kettőtől kisebb, de nem jelentéktelen csúcsot jelent az általános iskolák június elején és a tanévindítás utáni időszakában szervezett kirándulásai. Ezen kirándulások gyakran a pedagógusok tematikus éves természetismeret/biológia tantárgyainak kihelyezett helyszínei. Kedvelt foglalkozásunk a kézműves foglalkozás, mely a séta alatt gyűjthető anyagok felhasználásával történik. Előre bejelentkező csoportjaink részére térítés ellenében szakvezetést biztosítunk. Júniusban két nagy rendezvényünk van: A tiszavirágzás internetes regisztrációhoz kötött, illetve a nyári nap-éj egyenlőséghez kapcsolódó Szentiván napi tűzugrás. A Tájegység természetvédelmi őrök segítségével madárgyűrűzési, rovarmegfigyelési és halas bemutatókat szerveztünk ovisoknak és kisiskolásoknak. Az arborétumhoz kapcsolható, a tájegység területén szervezhető programok kialakítása megkezdődött, így a tiszavirágzásra való invitálással mellett az egész évben látogatható Tisza galériaerdeiben tanösvények kialakítása is elkezdődött. Egy szakasz már szakvezetéssel látogatható. A tanösvény kiépítéséhez tartozóan a vízparti őshonos flóra bemutatását is célul tűztük ki.

Éves látogatószám 2015-ben: 8818 fő

A látogató létszám havi eloszlása

Január	Február	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
0	0	233	1309	1442	1782	1037	867	362	1123	663	0

A látogatók fogyasztási igényeinek kiszolgálására 2015-től büfét üzemeltetünk.

Az Arborétumban a HNPI osztályain és tájegységein kívül külső turisztikai kapcsolatokat is építünk a közelben lévő turisztikai szolgáltatókkal. Fő partnereink a környező szállodák, termálfürdők, múzeumok.

Szálláshelyek

A nemzeti parknak 5 szálláshelye van, melyek kihasználtsága és funkciója is merőben eltér egymástól.

Góré, kutatói szálláshely - Szerényebb kategóriájú szállás, folyamatosan van rá kereslet. A kutatási célú látogatókon túl, dolgozói igényeket szolgál ki 2013-tól. A szálláshely takarítását, a szobák kiadását és a vendégek fogadását ellátó gondnok feladata még a tanösvény látogatására érvényes nemzeti parki belépőkártya értékesítése, továbbá a Meggyes csárdamúzeum kinyitása és bemutatása az érdeklődők számára.

A 2015-ös év adatai:

Felnőtt létszám	Gyerek létszám	Vendégéjszaka	Bevétel
119 fő	96 fő	405 (f:175+gy:230)	571.000 Ft

Bátorligeti kutatóház - Szerényebb kategóriájú szállás, főként kutatási célú látogatókat fogad. A szálláshely takarítását, a szobák kiadását és a vendégek fogadását ellátó gondnok feladata a Bátorligeti Ősláp kiállításának nyitva tartása és az őslápon történő szakvezetés is. 2015-ben 40 főt szállásoltunk el.

Fecskeház erdei iskola és B kategóriás ifjúsági szálló - Leginkább kihasznált szálláshelyünk Hortobágy falu szélén, közel a pusztához és a Mátai Ménéshöz.

2015-ös év adatai	Erdei iskolák	Osztálykirándulás	Összesen
Csoport sz.	19 csoport	4 csoport	23 csoport
Létszám	532 fő	133 fő	665 fő

Kemény kastély - A nemzeti park vendégeinek elszállásolására alkalmas egyedi, részben korbú bútorozású egykori kastély 2011 óta nem üzemel kereskedelmi szálláshelyként. Gondnoki tevékenységét az ott dolgozó félállású alkalmazottal a Műszaki és Üzemeltetési Osztály látja el.

Nyugati Fogadó - A létesítményt 2015 augusztus végéig egy vállalkozó üzemeltette, aki viszont elégtelen adatszolgáltatással és az ottani szolgáltatási kör szűkítésével sajnos nem segítette a céljaink megvalósítását. 2015 szeptemberétől visszavettük az épületet.

11.1.2. Tanösvények

Évről-évre egyre nagyobb igény merül fel a kerékpárutak iránt. A meglévő infrastruktúra mind minőségileg, mind hosszát tekintve kinőtte az igényeket. 2015-ben

ÉAOP-os pályázatból közel 10 km hosszan turistautatadtunk át Hortobágy és Hortobágy-Halastó között.

A Hortobágyi Nemzeti Parkban a 2013-ban kijelölésre került **Malomházi tanösvénnyel** már 5 tanösvény várja a látogatókat, a régebbi tanösvények, mint a **Hortobágy-halastavi tanösvény**, a **Szálkahalmi tanösvény** és az Egyek-pusztakócsi mocsarak bemutatóterület tanösvényei **/Górési tanösvény és Fekete-rét tanösvény/** mellett. A Malomházi tanösvény kizárólag előzetes bejelentkezéssel, természetvédelmi őr kíséretében, csoportosan látogatható tanösvény.

Ezen tanösvények nemzeti parki belépőkártyával látogathatóak, amelyet a HNP Látogatóközpont mellett több más ponton is értékesítünk. Az értékesítési pontok körét 2013-ban kezdtük bővíteni, (Kaparó csárda, mely az Egyek-pusztakócsi mocsarak bemutatóterület „kapujában” található, valamint a Szabics-kikötő, mely a Tisza-tó turizmusának egyik fontos szereplője), 2014-ben a balmazújvárosi Tourinform iroda, és a Hortobágy faluban található Sóvirág Vendégház, 2015-ben pedig a hajdúszoboszlói Járja Hotel, a balmazújvárosi Thermál Hotel Balmaz és a Kadarcsi csárda csatlakozása bővítette értékesítési lehetőségeinket.

Az értékesítő pontok bővítésével célunk a látogatók számára megkönnyíteni a belépőkártya megvásárlást (több helyszínen könnyebb hozzájutni, továbbá a nyitvatartási időn kívül is hozzáférhetővé vált).

A Hortobágy-halastavi-, Szálkahalmi- és Malomházi tanösvényről elkészültek az e-book-ok, amelyek letölthetőek a nemzeti park honlapjáról. Az ÉAOP pályázat keretében a Malomházi és a Hortobágy-halastavi tanösvényhez új vezetőfüzetet és munkafüzetet adtunk ki.

A belépőkártya mellé információs füzetet adtunk, mely magyar, angol és német nyelven is elérhető. Térképpel, fotókkal, leírásokkal segítik a vendégek eligazodását egy-egy tanösvényen. Év végére a füzet elfogyott, célunk, hogy pályázati forrásból a jövőben ismét el tudjuk készíteni, aktualizálni.

A Szálkahalmi tanösvényen nem tudtunk komolyabb szolgáltatást nyújtani (tanösvényfejlesztés szükséges), ezért látogatását 2015-ben is ingyenessé tettük.

A Hortobágy-halastavi tanösvény magasleseinek jó része rossz állapotban volt. A 2015-ben lezáruló ÉAOP-os turisztikai pályázat keretében több les felújításra, újjá építésre került.

A legnépszerűbb tanösvény továbbra is a Hortobágy-halastavi tanösvény volt, főleg az őszi daruvonulás idején.

2014-ben a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság és a Hortobágyi Halgazdaság Zrt. (HHG Zrt.) együttműködési megállapodást kötött, melynek értelmében a HHG Zrt. által működtetett **halastavak látogatására is érvényes a nemzeti park belépőkártyája**. Ez főleg a madarászok körében aratott sikert, számukra egyszerűbbé vált a látogatás. Az őszi daruvonulás idején pedig szintén nagy sikere volt, hiszen így egy belépőkártyával több daru éjszakázóhelyet is meg tudtak látogatni az érdeklődők.

Bár nem tartozik a tanösvények közé az a 19 számozott **lovastúra útvonal**, amit 2014-ben jelölt ki az Igazgatóság, hogy megkönnyítse a lovastúrázók mozgását. Ezzel párhuzamosan elkészült **új látogatási szabályzatunk** is, mely nemcsak a lovastúrázás szabályait, de az új nemzeti parki belépőkártya rendszerről is egyértelmű információkkal szolgál.

Tapasztalataink szerint a vélekedéssel ellentétben a lovaglás nem népszerű túrázási forma Hortobágyon, de úgy véljük ezen intézkedésünk is segítheti annak meghonosodását, a Máta Ménesre alapozható az ágazat fejlesztése.

Jogsabályi kötelezettségünknek eleget téve kihirdettük a Tisza-tavon is vízi túra útvonalainkat.

Kétségtelen, hogy 2014-ben a HNP-ben tapasztalható látogatószám csökkenést követően 2015-ben 2-10%-os emelkedés realizáltunk látogatóhelyeinken. Javította mérlegünket, hogy 2014. évi zárva tartást és felújítást követően megnyitottuk saját üzemeltetésben a *Tisza-tavi Vízi Sétány*.

11.1.3. Egyéb bemutatóhelyek (összefoglaló táblázat, HNPI teljes működési területe)

Tájegység	Megnevezés	Leírás
Hortobágy	Hortobágy-halastavi tanösvény	Nemzeti parki belépőkártya megváltásával látogatható, egyben a leglátogatottabb tanösvény. Jegypénztárában kerékpár kölcsönzési lehetőség biztosított. Honlapról letölthető e-book formájában hozzáférhető vezetőfüzete.
	Hortobágyi Vonuláskutató Állomás	Nemzeti parki belépőkártya megváltásával látogatható. Pallóút, madárgyűrűző épület, 22 db függőháló, új Helgoland-csapda épült pályázati forrásból.
	Szálkahalmi tanösvény	Nem szükséges nemzeti parki belépőkártya a látogatásához, a magasles felújítandó. Tömegközlekedéssel nem megközelíthető. Honlapról letölthető e-book formájában hozzáférhető vezetőfüzete.
	Malomházi bemutatóterület	Kizárólag előzetes bejelentkezéssel, természetvédelmi őr kíséretében csoportosan látogatható tanösvény.
	Hortobágyi csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Kadarcsi csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető. Előzetes bejelentkezés szükséges.
	Meggyes csárdakiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Pásztormúzeum	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Körszín	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Hortobágyi Vadaspark	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Látogatóközpont információ (Tourinform)	Ingyenesen látogatható saját létesítmény.
	Látogatóközpont természetrajzi kiállítás	Ingyenesen látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.

	Látogatóközpont Darvak Világa kiállítás	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, szakvezetés külön kérhető.
	Látogatóközpont ajándékbolt	Benne kézműves és nemzeti parki termékek, ajándéktárgyak, kiadványok, jégkrém stb. vásárolható.
	3D mozi	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény.
	Hortobágyi Kézművesudvar	Ingyenesen megtekinthető bemutatkozás, külön díjért kérhető foglalkozások.
Jászság- Közép-Tisza	<i>Tiszazug (nem tanösvény)</i>	Gyakori helyszíne szakvezetéseknek, gyűrűzési bemutatóknak.
Nyírség- Szatmár- Bereg	Tarpai Szőlőhegy tanösvény	Ingyenes, nincs bejelentési kötelezettségük az oda látogatóknak.
	Bátorligeti Ósláp és Kiállítás	Belépőjegy ellenében kísérelvel látogatható.
	Cégénydányádi tanösvény	Ingyenes, nincs bejelentési kötelezettségük az oda látogatóknak. Információs táblákkal ellátott.
	Fehérgyarmati kiállítás	Jelenleg nem működik, zárva.
Hajdúság- Dél-Nyírség	Jónásrészi tanösvény	HNPI tanösvény, vezetőfüzettel. A tanösvény iránt jelentéktelen a nagyközönség érdeklődése. Szakmabeliek, botanikusok szokták a területet látogatni.
	Kokadi Daru-láp tanösvény	Ingyenes, nincs bejelentési kötelezettségük az oda látogatóknak. Információs táblákkal ellátott.
Bihari-sík	Andaházi tanösvény	Nincs bejelentési kötelezettség, ingyenesen látogatható. Vizes élőhely, pusztta, facsoport és erdő is. 18 tábla, 2 magasles, pallósr. 2015-ben a tanösvény megközelítése a terület közelében zajló pályázati beruházás következtében nehézkes, emiatt a tanösvény csak csoportkíséréssel látogatható.
Nagykunság	Tisza-tavi Vízi Sétány	Belépőjeggyel látogatható saját létesítmény, állandó szakvezetéssel a nemzeti park szakembereinek közreműködésével. Külön díjért igényelhető madárgyűrűzési bemutató.
	Nyugati Fogadóház	Bérüzemeltetésben működtetett információs pont és szálláshely csekély vendégforgalommal (2015 augusztusáig). Visszavételre került.
	Kemény-kastély	2011-től csak protokolláris célú szálláshely. Külön díjazásért rendezvényeknek ad otthont: kutyakiállítás, íjászverseny, esküvői fotózás, osztálytalálkozó, díszebéd.
	Tiszavirág Ártéri Sétaút	Tiszafüred-Tiszaörvény térségében a Szabics Kikötő által üzemeltetett tanösvény. Látnivaló: Tisza-tó élővilága
	Örvényi Pákász Tanösvény	Tiszafüred-Tiszaörvény térségében a Szabics Kikötő által üzemeltetett, a pákász mesterséget és a pákászélet rejtjelmeit bemutató tanösvény 2015-ben nyitotta meg kapuit.

	Górési tanösvény és Fekete-rét tanösvény	Az Egyek-pusztakócsi mocsarak bemutató területen kialakított tanösvények 2014 őszén a felújítási munkák befejeződtek, 2015-től a megújult madárház és gólyateleltető, betekintő, híd és citellárium várja a vendégeket. Szálláshely van a területen, de felújításra szorul.
	Karcag, Szélmalmi fogadóház	Karcagi önkormányzat üzemelteti, ingyenesen látogatható.
	Tiszakürti Arborétum	Nyitva tartási időben, külön belépőjegy váltása mellett látogatható.

11.2. Ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

A környezeti nevelés és oktatás átfogó célja, hogy elősegítse minden korosztály környezettudatos szemléletének, magatartásának, életvitelének kialakulását. Ezzel érhető el, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen majd tevékenységében, döntéseiben alkalmazni, érvényesíteni ezt a szemléletet és ismeretanyagot. Jellemében jobbra átmenetet képez a turisztikai bemutatás (szabadidős tanulás) és a tantermi tanulás között. Egyrészt használja az előbbi infrastruktúráját, részben módszereit, másrészt elsősorban a szervezett csoportok (kiemelten az óvodás és iskolás korosztály) képezi a célközönséget, és bizonyos mértékig használja az iskolai módszereket is.

2015-ben az oktatási csoportban a szakmai munkát 4 fő napi 8 órában látta el. A környezeti nevelés új megközelítést, a korábbiakhoz képest sokkal hangsúlyosabb szerepet kapott. A feladatok számának növekedése indokoltá tenné a csoport létszámának további fejlesztését.

Turisztikai létesítményeinkben a vendégek megismerhetik azokat a természeti és kulturális értékeket, amelyek megőrzése, védelme a nemzeti park feladata. Mindez segíti a nemzeti park társadalmi elfogadottságát.

11.2.1. Új ökoturisztikai és környezeti nevelési létesítmények

2015-ben zárult az ÉAOP-os pályázat, mely segítségével 3 játszóteret alakítottunk ki (Fecskeház Erdei Iskola, Hortobágyi Vadaspark, Hortobágyi-halastó), továbbá 2 kinti foglalkoztatót építettünk. Megújult a Vadaspark kiállítása, a Látogatóközpontban *Darvak világa, a világ darvai* címmel új kiállítás került kialakításra. Hortobágy falut és Hortobágy-Halastót összekötő közel 10 km hosszán új turistaút épült, melynek része a Hortobágy folyó felett megépített gyalogos (és kerékpáros) híd, a Kilenclükú hidat meghagyva ezzel az autóforgalomnak.

2015. év végére Cégénydányádon a Kölcsey-Kende Kúria épülete nemcsak megújult, de abban kialakításra került több témát bemutató kiállítás. Ezek a Kölcsey-Kende család története, a vidéki nemesi és kisnemesi élet hétköznapi és ünnepi táplálkozása, konyhai berendezései, étkezési kultúrája, valamint a Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet természetvédelmi értékei, és a tájvédelmi körzetben folyó természetvédelmi tevékenység.

11.2.2. Szakvezetéses túrák

Szakvezetéses túráink közül változatlanul legismertebb a "Vezetett túra a darvak nyomában". Az érdeklődés a program iránt a darvak érkezése előtt, már augusztusban elkezdődik.

Nemcsak a választékon igyekeztünk bővíteni, hanem egy 2 fős szakvezető csoportot is felállítottunk, hogy még rugalmasabban tudjuk biztosítani az időről-időre felbukkanó egyedi igényeknek megfelelő terepi madarásztúrák szervezését.

A darumegfigyelésre elmúlt évben 1799 fő volt kíváncsi az általunk szervezett keretek között. Túránk október második felében már teljesen teltházak, kapacitásunk gyakran 100-110%-on működik, ezért arra törekszünk, hogy az alacsonyabb érdeklődésű szeptember végi, október eleji időszak felé irányítsuk a látogatók figyelmét.

Rendhagyó vezetett túráinkat az igazgatóság teljes területé kerülnek meghirdetésre, minden tájegységben, a korábbi évekhez képest kerékpáros túrákkal kiegészítve. A lebonyolításba bevonjuk az őrszolgálatot is. Tapasztalataink szerint a hétköznapi időpontválasztások miatt a megduplázódott túraszámmal, csak csekély mértékű résztvevői szám növekedést tudtunk realizálni. Több túránk érdeklődés hiányában el is maradt. A túrákat többnyire hétvégi napokra szervezzük.

Újdonságnak számít 2015-ben, hogy a szezon meghosszabbítása érdekében meghirdettük téli túráinkat, melyek a vadludak, a vidra és a sasok megfigyelését állította középpontba. November, december, illetve január és február hónapokban indítottuk útjára tematikus programjainkat.

A nemzeti park területére érkező szervezett madarász csoportok szakszerű ellenőrizhetősége miatt 2012 augusztusában bevezetésre került a HNPI új Látogatási Szabályzata, mely értelmében a vendégek kizárólag a Hortobágyot megfelelően ismerő, a **Hortobágyi Túravezető Tanfolyamon** sikeresen levizsgázott túravezető jelenléte mellett ismerhetik meg a területet és annak élővilágát. 2015-ben 46 fő jelentkezett a Tisza-tavi és Hortobágyi Túravezető Tanfolyamokra. Emellett széles körben igyekszünk kellő tájékoztatást nyújtani a látogatás feltételeiről, a HNPI Látogatási szabályzatáról. A rendszer egyre jobban működik. Együttműködési megállapodás van érvényben a nemzeti park és néhány helyi lakosú, szekértúrát szervező magánember között.

Csillagoségbolt parkunk szépségeinek megtekintésére az év során több túrát hirdettünk, és erdei iskolai csoportoknak is bemutattuk az esti égbolt látványát. A feltételeket tovább bővítette egy az ősz végére átadott új létesítmény, a **csillagda** épülete.

11.2.3. Erdei iskolák

A Fecskeház Erdei Iskola elsősorban iskolai csoportok számára szolgál szálláshelyül. Az épület 2015-től egész évben nyitva tart (téli hónapokban csak csoportoknak). A 2015. évi kihasználtság a következőképpen alakult.

2015-ös év számadatai az Fecskeház erdei iskoláról

A bruttó bevétel 9.158.449 Ft volt, mely az áfát és az IFÁ-t is tartalmazza.

- **a vendégek száma:** 1360 fő
- **a vendégéjszakák száma:** 3023 éjszaka
- **erdei iskolai csoportok száma:** 19 csoport, 532 fő
- **osztálykirándulás:** 4 csoport, 133 fő
- **tábor (saját szervezésű és külsős tábor):** 12 tábor, 323 fő

A saját, a környezeti nevelésbe aktívan bekapcsolódó diákcsoportokon és egyéni szállóvendégeken túl több eseménynek is otthont adott szálláshelyünk (pl. konferenciák).

Az erdei iskolás csoportok jellemzően április második felében, május hónapban, június első felében, valamint szeptember hónapban érkeztek hozzánk, akik átlagosan 3-5 éjszakát töltöttek nálunk. A 2 napos osztálykiránduláson részt vevő iskolák száma folyamatos emelkedést mutat. Programajánlóinkat igyekeztünk úgy összeállítani, hogy gazdagabb tudással, pozitív élményekkel térjenek vissza gyerekek, felnőttek egyaránt. Több olyan intézmény van, aki évente visszajár erdei iskolánkba, igénybe veszik erdei iskola programunkat (pl. debreceni, szolnoki, hajdúböszörményi, szegedi és budapesti általános és középiskolák).

Évről évre szálláshelyünket választják több hortobágyi program résztvevői, szervezői, mint pl. a Délibáb Futás, a Gulyásnap vendégei és a Lovasnapok résztvevői, szervezői.

Saját táborainkon túl külsős szervezésű táboroknak is helyet biztosítunk.

Az úgynevezett „beeső” turista, aki előzetes foglalás nélkül érkezik, nagyon kevés, nem ez a meghatározó, de természetesen ezek fogadására is fel vagyunk készülve.

Összességében elmondható, hogy az „Fecskeház” kihasználtsága a 2014-es évhez viszonyítva emelkedést mutat (mind vendégéjszakában, mind létszámban).

2015-ben az erdei iskolában ÉAOP pályázatból külső fejlesztések valósultak meg (csillagvizsgáló torony, kinti foglalkoztató kemencével és kerékpártárolóval, füves sportpálya, játszótér).

11.2.4. Egyéb ökoturisztikai és környezeti nevelési programok, szolgáltatások

Az alapinfrastruktúrát a turisztikai bázisok adják (látogatóközpont, kiállító és bemutatóhelyek, bemutató területek, tanösvények, erdei iskola).

Egyre több olyan megkeresés érkezik hozzánk, ahol a vendégek, csoportok, egyéni, saját igényeiknek megfelelő, egyénre szabott, elsősorban szakmai programot kérnek tőlünk. Létesítményeink, látnivalóink megismeréséhez szakvezetőt igényelnek. A kifejezetten szakmai csoportok érdeklődése is megnőtt irántunk. Ennek alapvetően két nagyobb csoportja van:

- Szakmai csoportok, akik a nemzeti park turizmusát tanulmányozzák, mintául szolgál nekik tevékenységünk, mint „best practice”. 2015-ben is volt ilyen csoportunk Oroszországból. Az ő érdeklődésük a vadlóbemutató és fajmegmentési programra terjedt ki.
- Tanulmányutak felsőoktatásban tanulók részére, elsősorban turizmus szakterületen tanulók körében. Jó példa rá a Debreceni Egyetem, illetve az egri Eszterházy Károly Főiskola ahol a turizmus-vendéglátás szakos ill. biológia szakirányú hallgatók számára szerveznek hozzánk látogatást. De határon túlról, Kolozsvárról is van rendszeresen visszatérő csoportunk.

Szakedzők részére is nyújtunk segítséget. 2015-ben 15 alkalommal volt megkeresés, akiknek személyes, vagy írásos interjú formájában szolgáltatunk adatokat, kérdőíveiket kitöltöttük, elláttuk őket hasznos információkkal.

A környezeti nevelés szempontjából 2 markáns időszak nevezhető meg, amikor a legtöbb csoport jelentkezik be.

1. **időszak:** tavaszi (április, május) - osztálykirándulások, erdei iskolák, óvodák, szakmai kirándulások, vetélkedők döntői, továbbképzések, témanapok
2. **időszak:** őszi (szeptember, október, november) - osztálykirándulások, erdei iskolák, óvodák, szakmai kirándulások

A köztes időszak palettáját színesítik a nyári táborok, programsorozatok, neves ünnepek.

Osztálykirándulások:

Óvodások, általános és középiskolások, felsőoktatásban résztvevők, akik legtöbbször csoportos látogatók, vagy kérnek szakvezetést, vagy önállóan dolgozzák fel a látottakat (segítségükre lehetnek a kiadványaink, honlapunk, az ott található e-book, és a kiállításban szereplő leírások, magyarázó szövegek). Általában egy vagy két napra érkeznek.

Témanapok (speciális osztálykirándulás):

1-1 iskola teljes kitelepülése, amelynek során a tananyaghoz illeszkedve dolgozzák fel évfolyamonként a Hortobágy természeti és kulturális értékeit.

2015 tavaszán a Hortobágyi Általános Iskola, és a debreceni Ibolya Úti Általános Iskola teljes létszámmal vett részt témanapon.

2015-ben 83 csoport érkezett osztálykirándulásra hozzánk, 4153 gyerek jelentkezett erre a programra (egy napos). 2 napra 4 osztály érkezett 133 fővel.

Szakmai kirándulások:

Bizonyos csoportok (általában középiskolások és felsőoktatási intézmények tanulói) egy-egy kiemelt témára (élőhelyek, botanika, turisztika stb.) fektetik a hangsúlyt, és ez alapján látogatják meg a területet, és esetlegesen egy, erre a témára szakosodott vezetőt kérnek maguk mellé.

2015-ben előre bejelentett terepgyakorlat 6 egyetem/főiskola részéről érkezett közel 170 fő.

Erdei iskolák és óvodák:

A Hortobágy - Mátán lévő Fecskeház Erdei Iskolát erdei iskoláztatás vagy erdei óvodáztatás végett létesítette az Igazgatóság EU-s forrásból, 2007-ben.

Az erdei iskolában 34 főt lehet elszállásolni egyszerre, egy időben. Az oktatás szempontjából kiemelt időszakokban (tavaszi, őszi) szinte csak erdei iskolás, vagy óvodás csoportok vannak. A pedagógusokkal előre egyeztetésre kerülnek az adott osztály tanmenetéhez kapcsolható, de a Hortobágyhoz kötődő ismeretek, amelyek modulok formájában kerülnek kiejánlásra. A modulok egy része a természetvédelem, a természeti értékek bemutatásán alapul (élőhelyek, fajok, folyamatok). Más része a kiemelkedő egyetemes értékek bemutatásához, a Világörökség, mint fogalom elsajátításához, a hazai világörökség helyszínek megismertetéséhez, és a Hortobágy, mint világörökségi helyszín sajátosságaihoz kapcsolódik.

Az erdei iskoláztatás országos pénzügyi támogatása pályázatok keretében az elmúlt években csökkenő tendenciát mutat, így az iskolák nehezebben jutnak el erdei iskola szolgáltatókhoz (az összes költséget, vagy a pályázati támogatáson túl egy plusz költséget a szülőknek kell fizetni). A Fecskeház Erdei Iskolában 2015-ben így is 19 erdei iskolás csoportot (532 fő) fogadtunk, akik leginkább április-június és szeptember-október közötti időszakokban érkeztek. Az erdei iskola kihasználtsága nyitvatartási időben szinte folyamatos. 2013-ban új kezdeményezéssel, erdei óvodás csoport szervezésével bővült kínálatunk. Ezen korosztály számára a néprajzi vonal ismertetése élvez elsőbbséget (néptánc tanulás, népdal tanulás, kézműves foglalkozás, viseletek, pásztorok és állataik, népszokások megismerése stb.). A Fecskeház téliesített, ha az oktatási intézmények téli erdei iskolára is igényt tartanának, arra az ingatlan alkalmas, a kapacitások rendelkezésre állnak. 2015-ben az erdei iskolában ÉAOP pályázatból külső fejlesztések valósultak meg (csillagvizsgáló torony, kinti foglalkoztató kemencével és kerékpártárolóval, füves sportpálya, játszótér).

Vetélkedők, versenyek:

A környezeti neveléssel kapcsolatos versenyek, vetélkedők évente jelennek meg, és több korosztály számára tartalmaznak felhívásokat.

- ❖ Az alföldi erdők élővilága - általános iskola felsős diákjai számára
- ❖ Csodálatos Vadvilág - általános iskola 3-4. és 6-7. osztályos tanulói számára
- ❖ A Mi Hortobágyunk - 6. osztályos tanulók részére
- ❖ Tisza-tavi Ki mit tud - 6. osztályos tanulók részére
- ❖ Pásztorok viselt dolgai - vetélkedő 4-5. osztályos tanulók számára
- ❖ Ízekre szedve alkotópályázat óvodások, általános- és középiskolások (4 korcsoport) számára
- ❖ Névadó versenyek (vadló, őstulok és egyéb - évenként változó - fajok)
- ❖ Állati mesék, mesés állatok - meseíró verseny -
- ❖ Hímzett kötény, kiscsizma.... néptáncverseny óvodásoknak
- ❖ Játékos Hortobágy - vetélkedő óvodásoknak
- ❖ Tisz(ta) jó Tisza-tó rajzpályázat óvodások, általános-és középiskolások (4 korcsoport) számára

Vetélkedőinken 2015-ben összesen 2620 gyerek vett részt.

Továbbképzések:

Hortobágyi- és Tisza-tavi túravezető képzéseken célunk, hogy a térségben dolgozó, ökoturisztikával foglalkozók megfelelő ismeretanyaggal rendelkezzenek a Hortobágyra és a Tisza-tóra vonatkozóan, az idelátogató vendégeknek szakszerű tájékoztatást tudjanak adni. 2015-ben 28 + 18 fő vett részt.

Kitelepülések, bemutatkozások:

Egyre nagyobb az igény a környező települések rendezvényein (Önkormányzati, Iskolai, Óvodai stb.) való megjelenésre, bemutatkozásra. A HNPI kiadványokkal, kézműves foglalkozásokkal, játékos feladatokkal vesz részt ezeken a megjelenéseken, lehetőséget teremtve a közvetlen kommunikációra.

Előadások:

Felkérésre klubokban, oktatási intézményekben, egyéb fórumokon tesz eleget a HNPI a felkéréseknek.

Kiállítások szervezése:

Ideiglenes kiállítások szervezése vagy egy meghatározott időtartamra, egy helyen, egy témára, vagy egy adott témában vándorkiállításokként.

Programsorozatok, neves ünnepek:

Jeles napok (pl. Madarak Fák Napja), tematikus évek, programsorozatok (pl. Zöld Mikulás, Darufesztivál) megszervezése, levelezései.

Táborok:

2015-ben négy meghirdetett táborunk volt:

- 1, Családi hagyományőrző
- 2, Állatgondozói
- 3, Kalandra fel
- 4, Gyűrűző

Az összes táborunk teljes létszámmal valósult meg, 143 fő vett részt.

Zöld Mikulás:

2014-ben második alkalommal rendeztük meg ezt a rendezvényt a Hortobágy-Halastón. 403 fő jelentkezett erre a programunkra. 2015-ben 407 fő vette igénybe szolgáltatásunkat.

A környezeti neveléshez közvetlenül kapcsolható adatok **1. táblázat**

Megjegyzés: adatainkban az osztálykirándulásoknak csak egy része jelenik meg, azok, akik előre bejelentkeznek, programot/szakvezetést kérnek tőlünk

1. táblázat Résztevők létszáma tevékenységenként (2012-2015)

Tevékenység	2012 (fő)	2013 (fő)	2014 (fő)	2015 (fő)	Megjegyzés
1 napos osztálykirándulások	-	1000	1177	4153	Sokan az akciós osztálykirándulás keretében érkeznek, témanapokat is ide számoljuk.
2 napos osztálykirándulások	-	27	204	133	Erdei iskolában alszanak
Erdei iskola, óvoda program	463	544	383	532	Minimum 3 napra érkeznek.
Vetélkedők, versenyek	1244	1518	3688	2620	2014-ben az egyik alkotópályázatunkra nagyon sok gyermek küldte be művét
Saját szervezésű tanfolyam	52	34	34+11	28+18	A HNPI saját dolgozóinak egy része 2012-ben részt vett a tanfolyamon
Táborok	-	55	94	143	2014-ben 3 saját tábor volt
Pedagógus nyílt nap	-	-	41	19	
Zöld Mikulás	-	60	403	407	

A hat természetvédelmi tájegység (Őrszolgálat) környezeti nevelési adatai 2015-ben a következők voltak.

Tájegységek	Előadások	Versenyek, vetélkedők	Gyakorlati madárvédelem, madármegfigyelés	Bemutató gyűűzés
Bihari-sík Természetvédelmi Tájegység (TE)	4	1	1	0
Hajdúság - Dél-Nyírség TE	0	2	2	0
Hortobágy TE	28	7	12	20
Közép-Tisza - Jászság TE	10	2	7	3
Nagykunság TE	5	1	18	3
Nyírség - Szatmár - Bereg TE	10	3	11	2
Tisza-kürti Arborétum	2	0	0	5

11.2.5. Kiadványok

A Hortobágyi Nemzeti Park és Hortobágy turisztikai programajánlóját 2015-ben is kiadtuk. Belső tartalma megújult, egyrészt saját létesítményeink ismertetőit is frissítettük, másrészt Hortobágy többi turisztikai szolgáltatójának is lehetőséget biztosítottunk, hogy ők írják meg, mit tartanak legfontosabb ismertetőnek magukról. Sajnos 2015-ben is csak magyar nyelven jelent meg, idegen nyelvű ismertető továbbra is hiányosságunk.

Az utóbbi években tapasztalható vendégforgalom alapján az angol és német nyelvű kiadvány mellett igény lenne cseh, francia, holland, lengyel, olasz, spanyol, szlovák nyelvű ismertető anyagra. Korlátozott anyagi források miatt nem sikerült megoldani, hogy ezek le legyenek fordítva, s nyomtatásra kerüljenek.

A kiadványok hiánya különösen abban nyilvánul meg, amikor minisztériumi rendezvényeken, falunapokon és más kitelepüléseken megjelenési kötelezettségünk van, s nem tudjuk elegendő mennyiségű magyar nyelvű ingyenes ismertetővel kielégíteni a rendezvények látogatóinak kíváncsiságát. Másrészt a kiadványok egy része arra szolgálna, hogy a hozzánk érkező turistáknak segítsen itt helyben eligazodni a nemzeti parki szolgáltatások bőséges lehetőségében. Harmadszor az egyes létesítményeink között számos megkívánná az önálló turisztikai marketingtevékenységet, mely igaz több programunkra is. Az ingyenes szórólapok, ismertető terjesztése ezen cél megvalósítását is segíthetné.

11.2.6.Látogatóstatisztika

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai bemutatóhelyeinek regisztrált látogatói (2015)						
	Bemutatóhely neve	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Belépőjegy ára (tól-ig; Ft)	Megjegyzés
1	Hortobágyi Nemzeti Park Látogatóközpont	0	33 371	33 371	ingyenes	
2	Darvak világa - a vándorok nyomában kiállítás	7 877	1 297	9 174	300 - 1 000	a látogatóközpontban található, annak látogatószámába már ez a létszám is bele van számolva
3	Hortobágyi Pásztor múzeum	16 367	416	16 783	400 - 2 500	
4	Körszín kézműveskiállítás és vásár	12 090	400	12 490	200 - 2 500	
5	Hortobágyi csárda kiállítás	9 154	313	9 467	200 - 2 500	
6	Kadarcsi csárda kiállítás	311	0	311	201 - 2 500	üzemeltető váltás miatt a kiállítás júliustól üzemelt
7	Hortobágy-halastavi Kisvasút	19 209	215	19 424		
8	Hortobágyi Vadaspark	22 363	1 301	23 664		
9	Tizsakürti Arborétum	7 490	1 328	8 818	400 - 800	
10	Tisza-tavi Vízi Sétány	11 112	90	11 202	800 - 1 000	a Tisza-tavi Vízi Sétány üzemeltetője 2015-ben a HNPI
Regisztrált látogatók összesen:		105 973	38 731	135 530		

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság ökoturisztikai szolgáltatásainak regisztrált igénybevevői (2015)						
	Szolgáltatástípus	Fizetős látogatók (fő)	Nem fizetős látogatók (fő)	Összesen (fő)	Szolgáltatás ára (tól-ig; Ft)	Megjegyzés
	Szakvezetéses túra, nyílt túra	2 936	334	3 270	500 - 3 000	
	Nyílt nap, jeles nap, saját szervezésű rendezvény	10 624	3 926	14 550	ingyenes; 200-2000	
	Erdei iskolai program	532	0	532	2 000 - 6 500	
	Természetvédelmi táborok	143	0	143	15 000 - 30 000	4 saját szervezésű táborunk
	Barlangi kalandtúra					
	Csónak- és kenutúra					
	Fotóstúrák	14	0	14	10 000 - 20 000	3 túra indult 2015-ben
	Kulturális jellegű rendezvények (pl. koncertek)	0	114	114	ingyenes	
Egyéb:	nemzeti parki belépőkártya	2 678	29	2 707	400 - 5 200	

Egyéb:	kerékpárkölcsönzés	165	22	187	500 - 1 500	
Egyéb:	vagyonkezelői hozzájárulás, keretmegállapodás, forgatási engedélyek	179	0	179	szerződés szerint	
Egyéb:	kézművesfoglalkozás	1 807	90	1 897	700 - 1 000	
Regisztrált igénybevevők összesen:		19 078	4 515	23 593		

Szálláshelyek nemzeti park igazgatósági működtetésben (2015)			
		<i>Ár (től-ig; Ft)</i>	<i>Megjegyzés</i>
Szállóvendégek száma (fő)	1 360	3 000 - 5 000	szálláshely: Fecskeház erdei iskola és ifjúsági szálló
Vendégéjszakák száma (fő)	3 023		

Bemutatóhelyek és szolgáltatások összesen:	159 123
Szállóvendégek	1 360
Mindösszesen	160 483

Magyarázat!

A látogatóstatisztikának összhangban van az ökoturisztikai létesítmények adatbázisával. A táblázatban csak a regisztrált (belépőjegyet váltott, ingyenes, de megszámlált látogató vagy résztvevő) látogatókat tüntettük fel.

A 2015. évi látogatóstatisztika a feltüntetett egyéb kategóriák tekintetében összhangban van az előző évi összesítésekkel.

11.3. Társadalmi kapcsolatok

- **Információs iroda** - szezonális Tourinform iroda. Az itt dolgozók munkája jóval több és összetettebb, mint egy egyszerű turistatájékoztató. Nemcsak a vendégek informálása a feladata, de az osztály egyes részei közötti információáramlás, az osztály belső kommunikációjának központja is. Kapcsolatot tart nemcsak Hortobágy más turisztikai szolgáltatóival, hanem a környező településekével, továbbá regionális és országos szakmai szervezetekkel is.
- 2014-ben a Hortobágyi Nemzeti Park Oktatási és Turisztikai Osztályának kezdeményezésére a helyi turisztikai szolgáltatókkal közösen jött létre egy „**Hortobágyi turisztikai kerekasztal**”. A szolgáltatók 1-2 havonta találkoznak és megbeszélik az elmúlt időszak tapasztalatait, az egymásról kapott, szerzett információkat, kritikákat. Az első találkozóra (és azóta is folyamatosan) minden szolgáltató, aki érintett Hortobágy turizmusában, meghívást kap. A résztvevők pozitívnak értékelik a kezdeményezést és folyamatosan, aktívan részt vesznek a megbeszéléseken, ötletelésben, a turizmus építésében. 2015-ben megszerveztük irányításukkal az első együttes kiadványt és az első együttes megjelenést Budapesten, a várban.
- **Külső kommunikáció, médiakapcsolatok, reklám** - A közönségkapcsolat és marketing tevékenységi kör végzését kiemelt feladatként kezeljük, erre felvettünk egy rutinos szakembert. Ennek célja, hogy az Igazgatóság tevékenységét minél szélesebb körben ismertté tegyük, és hosszú távon a Hortobágy idegenforgalmi vonzerejét növeljük mind a magyar, mind pedig a külföldi turisták, valamint a szakma képviselői körében. Főleg olyan PR-tevékenységeket végzünk, mely során anyagi ráfordítás nélkül, viszonylag széles réteghez tudjuk eljuttatni üzenetünket. Az Igazgatóság kommunikációjában kiemelten kezeljük a saját online felületeinket úgy mint a honlapot illetve a közösségi oldalakat. Honlapunk modern, felhasználóbarát, grafikaiailag is illeszkedik a mai kor elvárásaihoz. Fontosnak tartjuk, hogy naprakész friss információk jelenjenek meg rajta, minél többen látogassák. Turisztikai attrakcióink teljes körű bemutatása céljából mikrosite-okat alkalmazunk, melyek honlap a honlapban funkciót töltenek be, míg a gyorsabb elérés céljából rövid url-eket hoztunk létre.
- A **közösségi oldalakon** való részvételt is fontosnak tartjuk, mivel kiváló lehetőségeként szolgálnak arra, hogy az információkat közvetlenül és gyorsan el tudjuk juttatni a célcsoportjainkhoz. A facebook oldalunk látogatottsága az elmúlt évben meghaladta a 10 ezret, ez tekinthető a honlapunk mellet a másik legaktívabb kommunikációs csatornánknak. A facebook-on kívül az alábbi közösségi oldalakon is jelen vagyunk: youtube, google+, instagram.
- Létrehoztuk az igazgatóság **saját, interaktív Facebook** oldalát, melyet folyamatosan aktuális információkkal látunk el. Nagy hangsúlyt fektetünk továbbá internetes honlapunk frissítésére, modernizálására.
 - Az osztály dolgozói havi rendszerességgel tájékoztató levelet küldenek a turisztikai szervezeteknek, oktatási intézményeknek, partnereknek a hortobágyi és az igazgatósági programokról, kiemelt rendezvényekről. A sajtó képviselőinek, a különböző szerkesztőségeknek sajtóközlemény- illetve turisztikai programajánló formájában hívjuk fel a figyelmét a turisztikai kínálatainkra.
 - Vezetett túráink, rendezvényeink alkalmával lehetőséget biztosítunk az érdeklődők számára, hogy címlistánkra feliratkozzanak, így rendszeres tájékoztatást kapnak igazgatóságunk programjairól, híreiről.

- Az igazgatóság honlapján folyamatosan meghirdetésre kerülnek a rendezvényeink, eseményeink, illetve a park dolgozói több közérdekű hírt is publikálnak ezen a felületen.
- A Fecskeház erdei iskola hirdetése megjelent az egyik legnagyobb turisztikai-környezeti nevelési portálon (www.kirandulastervezo.hu).
- A Hortobágy-halastavi Kisvasútról és a Hortobágyi Vadasparkról már korábban készült szóróanyagok utánnyomásán túl újdonságként magyar nyelvű szórólap készült a Hortobágyi Kézművesudvarról, a Hortobágyi Nemzeti Park által meghirdetett táborokról.
- Rendezvényeinkről, programjainkról plakátokat, szóróanyagokat és egyéb kiadványokat készít grafikusunk, melyeket vagy nyomtatott vagy pedig elektronikus formában alkalmazunk. A nyomtatott kiadványainkat turisztikai létesítményeinkben, vásárokon és egyéb kitelepüléseken terjesztjük, melyek elektronikus formában a honlapunkról is le lehet tölteni
- 2015-ben a „Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban” című pályázati projektnek köszönhetően számos, a turisztikai programjainkat- és attrakcióinkat népszerűsítő reklám és pr-cikk jelent meg az alábbi nyomtatott magazinokban és napilapokban: a Nők Lapja Magazin, Patika Magazin, Kiskegyed, Best Magazin, National Geographic Magyarország, Népszabadság, Magyar Nemzet, Hajdú bihari Napló, Szuperinfó
- Turisztikai kínálatunkat elektronikus megjelenések formájában is népszerűsítettük, így az alábbi televíziós csatornák hír- és magazinműsoraiban jelentünk meg: MTVA, TV2, RTL KLUB, Hír TV, ECHO TV, DTV, Discovery, Ozone Network
- Programjainkat regionális és országos rádiókban is népszerűsítjük. Stúdióbeszélgetések, illetve rövid beharangozók formájában a Kossuth Rádióban, Infó Rádióban, Petőfi Rádióban, Best FM-en, Európa Rádióban, Közkinccs Rádióban stb. havi rendszerességgel szereplünk.
- A Hortobágyi Nonprofit Kft-vel közösen készítettük el szóróanyagunkat a tavaszi szezonnyitó hétvégénkre, valamint húsvétra, ezen kívül tematizált programokhoz is készültek szóróanyagok.
- A téli időszak viszonylagos „csendességében” több intézménybe látogattunk el, hogy bemutassuk a Hortobágyi Nemzeti Park értékeit, a természetvédelmi tevékenységünket, ökoturisztikai kínálatunkat, egyben a környezeti nevelési programjainkat. A mérleg 2016. márciusig: 50 előadás, 26 intézmény, 22 település és kb. 2000 gyerek és 120 pedagógus.

- **Önkéntesek, Iskolai Közösségi Szolgálat (IKSZ)**

Az oktatási csoport koordinálja igazgatósági szinten az Iskolai Közösségi Szolgálatban és más önkéntességben résztvevőket. Tartja a kapcsolatot a partner intézményekkel és jelzi feljűk, ha van lehetőség a bekapcsolódásra akár az Oktatási és Turisztikai Osztály létesítményeiben, programjain, akár az igazgatóság más osztályainál. A külföldről és belföldről érkező önkéntesek számára befogadó mentort jelölünk ki, aki irányítja, segíti az önkéntes munkáját, s akik számára gyakran a kutatói szálláson biztosítunk itt tartózkodásuk időszakában ingyenes elhelyezést.

- **Vásárok, kitelepülések**

Több alkalommal megjelentünk 2015-ben is országos és regionális rendezvényeken. Itt elsősorban a HNP turisztikai kínálatát népszerűsítettük, de játékos, interaktív foglalkozásokkal is szolgáltunk az érdeklődőknek. Voltak rendezvények, ahol értékesítésre is volt lehetőség, ajándéktárgyak, kézműves termékek értékesítésén túl fő cél az őstulok és szürkemarha szalámi megismertetése, népszerűsítése, értékesítése. Megjelenéseinkre többnyire elkísérnek minket védjegyseink is.

Néhány kitelepülés a teljesség igénye nélkül: Böllérfesztivál (Abádszalók), Kaptárkő Nap (Szomolya), Őrségi Tökfesztivál, Gyarmati Vigasságok (Fehérgyarmat), Tiszacsegei Falunap, Kenyérünnep (Jászapáti)

- 2015-ben két utazási vásáron vettünk részt, a budapesti *Utazás Kiállítás és Vásáron*, valamint a debreceni *Utazás és szabadidő vásáron*.
- 2015-ben a Hagyományörző Kézműves kirakodó vásár a Hídi vásáron c. rendezvény hosszú hétvégére esett. Közel 40 hagyományörző kézműves, népi iparművész, népművész, és őstermelő vett részt a rendezvényen. A látogatottság a tavalyi 800-1000 fő/nap szintet elérte.
- A Vidékfejlesztési Minisztérium, majd Földművelésügyi Minisztérium szervezésében különböző vásárokon, rendezvényeken is megjelentünk más nemzeti parkok igazgatóságokkal együtt, mint például OMÉK, Utazás 2015 kiállítás Budapesten, vagy a Magyar Nemzeti Parkok Hete, ahol a nemzeti parkok védjegyes termékei is megjelentek, megjelenhettek.
- Összesen 38 alkalommal 77 napon keresztül vett részt az Oktatási és Turisztikai osztály 2015-ben különböző kitelepüléseken. Utazási kiállításon, falunapon át a koncertekig (pl. Halász Judit koncert Debrecen) a kirakodó vásárig igen változatos volt azon rendezvények témája, ahol megjelenhettünk. Ezekben elsősorban turisztikai kínálatunkat népszerűsítettük, de több esetben lehetőség volt a Nemzeti Parki Termék Védjeggyel rendelkező termékek bemutatására, árusítására, köztük a saját nemzeti parki szürkemarha és őstulok szalámi tekintetében. Fontos kiemelni, hogy Hajdú-Bihar megyén kívül 2015-ben jelentős aktivitást sikerült elérni Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is.

- **Study tourok** - Saját szervezésben az idei évben sem volt study tour, de a Magyar Turizmus Zrt, a DE TE valamint a Hajdúszoboszlói TDM több alkalommal szervezett olyan programot, melynek turisztikai kínálatunk is része volt. Az elmúlt években átalakult a turisták utazási szokása, egyre kevésbé veszik igénybe utazásszervezők szolgáltatásait, utazásaikat inkább egyénileg szervezik. Ennek megszervezésében különböző internetes portálokra, újságcikkekre, blogokra, televízió műsorokra támaszkodnak. Ezzel összhangban elmondható, hogy kevesebb utazásszervező érkezett hozzánk study tour keretében ezzel szemben több tematikus TV műsor forgatási helyszíne voltunk és újságírók, bloggerek is megfordultak nálunk.

Összesen 15 alkalommal 90 fő részére biztosítottunk szakmai túrát, programot.

- **Nyílt napok**

Néprajzi kiállítóhelyeinken évente 1 alkalommal a térség lakosai számára hirdetünk nyílt napot, melyre ezidáig nagy érdeklődés nem mutatkozott.

- **Együttműködés Hortobágy község önkormányzatával kerekasztal**

Hortobágy községgel, mint a nemzeti park központi településével jó kapcsolatot igyekeztünk ápolni. Nemcsak az önkormányzatot tekintjük partnernek, hanem a lakosság is fontos számunkra. Lakosai közül többen az osztály által üzemeltetett létesítményekben dolgoznak, a falu gyermekei és felnőtt lakossága számára előadássorozatot, szakkört, létesítményeink megtekintésére nyílt napot szerveztünk. Élő kapcsolatunk gyakorta megnyilvánul kölcsönös segítségnyújtásban (pl. falurendezvényekhez biztosítunk területet, garázshelyiséget kapunk tőlük autóbuszaink tárolásához). Jó kapcsolatokat igyekszünk ápolni a település polgármesterével, intézményeinek vezetőivel, lakosaival. „Komplex turisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban” című ÉAOP-os pályázatunk eredményeképpen megújult Hortobágy belterületén több járda és túraútvonal, illetve hiánypótlóként a Hortobágy folyón átívelő gyalogos híd került kialakításra, mely javítja a faluképet is.

A település lakosai számára több ingyenes látogatási alkalmat szervezünk. 2015-ben is nagy látogatottság mellett zajlottak a Hortobágyi Téli Esték programsorozatunk, melyen a helyi iskola tanulói rendszeres kulturális műsorral készülnek a nap témájához kapcsolódó zenés-drámai előadás formájában.

A turisztikai kerekasztal összejöveteleinken az önkormányzat is aktív résztvevő.

- **Nemzeti Parki Termék Védjegyrendszer**

A Hortobágyi Nemzeti Parki Termék védjegy célja a természetvédelmi oltalom alatt álló területeken működő helyi vállalkozások, gazdálkodók, gazdálkodó szervezetek támogatása.

Az évről-évre egyre nagyobb népszerűségnek örvendő védjegyet a kézműves termékek után 2015-ben kiterjesztettük élelmiszerekre is. Az elmúlt évben lekvárokra, szörpökre, aszalvány- és egyéb gyümölcstermékekre, vadgyümölcsből készült pálinkákra, méhészeti termékekre (kivétel akác, aranyvessző, bálványfa és selyemkóró méz), valamint tehén-, juh- és kecsketejből készült termékekre, húskészítményekre hirdettük meg.

Pályázati felhívásunkat saját kommunikációs csatornáinkon keresztül, valamint a Hajdú-Bihar Megyei Területi Agrárkamara segítségével népszerűsítettük, juttattuk el a termelőkhez. A felhívásra 2015-ben 7 pályázat érkezett be, melyekből a Nemzeti Parki Tanúsítványi Bizottság döntése alapján 4 termelő, összesen 6 terméke nyert el a védjegy jogosultságot.

- **Mircz Nárcisz sajt készítő** bükkfán füstölt hortobágyi parenyica sajtja, valamint a hortobágyi camambert sajtja és a hortobágyi gyógynövényes érlelt tehénsajtja

- **Füzes Sajt műhely** 6 hónapnál tovább érlelt félkemény sajtja

- **Derecskei Fennséges** kökény lekvárja

- **Morvai Orsolya** feketeribizli lekvárja

Az elmúlt 3 év alatt a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóságának összesen 43 védjegyese született. A nagy érdeklődésre való tekintettel 2016-ban ismét tervezzük meghirdetni a Nemzeti Parki Termék védjegyrendszer pályázatát.

11.4. Tervezett fejlesztések (2016)

A) Oktatás tevékenységi kör

- KEHOP pályázat szakmai menedzselése - Natura 2000 bemutatási infrastruktúra fejlesztése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén.
- Erősíteni pozíciónkat a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (Cégénydányádi Központ) és Debrecenben.
- Partnerségi együttműködések megkötése oktatási intézményekkel.
- BISEL-programba való bekapcsolódás.

B) Turisztika tevékenységi kör

- Kedvezmények kapcsolása a különböző attrakciók látogatottságának növelése érdekében.
- Együttműködés Hortobágy más intézményeivel: iskola (fellépések, műsorok, szakkör, vetélkedők, előadások), önkormányzat (Kézművesudvar, programok, falusi vendéglátás), Hortobágyi Nonprofit Kft. (marketing, hortobágyi hosszú hétvégék)
- A meghíúsult GINOP pályázat helyett újabb lehetőségek felkutatása.
- Az „újra éledő” Norvég Alaphoz benyújtott anyagunk sikeres szereplése esetén annak megvalósítása.
- Elavult kiadványok aktualizálása (tanösvények füzet a belépőkártyákhoz), valamint tematikailag hiányzó szóróanyagok készítése (kiállításokhoz, néprajzi gyűjteményekhez)
- Bizományosi szerződés keretében bővítendő a nemzeti parki belépőkártyát értékesítők köre.
- Az ÉDENből ÉDENbe akcióban rejlő lehetőségek kiaknázása
- A Cégénydányádi kastélypark új turisztikai kínálati elem beintegrálása az osztály munkájába.
- Az őszi sikeres Darufesztivál megszervezésén felbuzdulva, egy tavaszi kiemelt rendezvény megvalósítása.
- Partnerségi együttműködések megkötése civil szervezetekkel.
- Sikerrel megrendezni a Magyar Nemzeti Parkok Hete nyitó rendezvényt Debrecenben
- Vízi sétány műszaki fejlesztését tovább folytatni, s látogatószámában elérni a 20000 főt: a kilátónál pihenőhely és új kültéri játékok (Bemutatási KEHOP, 2016-ban), esőbeálló a szigeten a vendégek részére, szerszámsház a szigeten (játékok, szerszámok elhelyezésére), selfi-pont kiépítés
- Kisvasút fejlesztési lehetőségei: új személyszállító kocsik üzembe állítása, madárbarát park és etetőtavak látványt fokozó szerepének erősítése

11.5. Együttműködési megállapodások

Az oktatás és a turizmus tevékenysége folyamatosan igényli más szakmai szervezetekkel, szolgáltatókkal, intézményekkel, polgármesteri hivatalokkal való kapcsolattartást, együttműködést. A Magyar Turizmus Zrt. intézményhálózata, a térség turisztikai szolgáltatói, helyi lakosok és az igazgatóság működési területén belüli és kívüli önkormányzatok és intézményeik voltak legfőbb partnereink.

- Iskolai Közösségi Szolgálattal kapcsolatban 6 együttműködési megállapodást kötöttünk.

- Látogatási szabályzatunkban foglaltak szerinti keret megállapodást 2 madarász céggel kötöttünk.
- *Vagyonkezelői hozzájárulást adtunk ki madarász cégeknek, programot szervező civil szervezeteknek, sportszervezetnek és egyéni kérésre is.*
- Változatlanul zökkenőmentesen működik együttműködésünk *a szekerezéssel foglalkozó helyi lakosokkal*, akik egy zárt területünkre a korábbi hagyományokkal ellentétben, nem ellenőrizetlenül, hanem előre tisztázott feltételekkel, előre történő bejelentéssel és némi anyagi ellenszolgáltatásért cserébe tudják bevinni vendégeiket.
- *Tourinform iroda* - az iroda a Hortobágyi Nonprofit Kft-vel kötött megállapodás alapján átkerült a HNPI-hez 2011. áprilisától. Az együttműködésbe további partner Hortobágyi Halgazdaság Zrt.. A partnerség kiterjed nemcsak az irodafenntartás, hanem a közös kiadványok kiadása, és közös marketingtevékenység területére is.
- *DETE Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület* - a HNPI pártoló tagja az egyesületnek. Az egyesület működési területén két Tourinform iroda működik. A hortobágyi iroda üzemeltetéséhez az egyesület 5 éven keresztül, a szezonban (6 hó), heti 4 órában biztosítja 1 fő idegenforgalmi ügyintéző munkatárs foglalkoztatását.
- A már meglévő bizományosi szerződéseket tovább bővítettük, a Hortobágyi Nemzeti Park területén működő turisztikai szolgáltatók nemzeti parki belépőkártyát árúsítanak.
- A Hortobágyi Halgazdaság Zrt.-vel kötött együttműködési megállapodás értelmében a Hortobágyi Nemzeti Park belépőkártyái érvényesek a halgazdaság által működtetett halastavakra is.

11.6. Fontosabb események

- **Y Triász mozgalom** - a mozgalmat 2013 januárjában a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság, a Fűrge Diák Iskolaszövetkezet és a 30y zenekar létrehozta, melynek célja az Y-generáció - mint új célcsoport - bevonása értékteremtő programokba, a környezettudatos szemlélet népszerűsítése. Ennek szellemében hirdette meg a szervezet az „Ifjú Kócsagőr” programot 2013 tavaszán, melyhez később a Vidékfejlesztési Minisztérium Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztálya is csatlakozott. 2015-ben tovább folytatódott a program. A HNPI 3 jelentkezőt fogadott.
- **A Vezetett túra a darvak nyomában** október minden hétvégén megrendezésre kerülő túra. A programról elmondható, hogy a nemzeti park egyik, ha nem a legismertebb programja, melyen 2015-ben rekord létszámban (1720 fő) vettek részt.
- A Hortobágyi Nemzeti Park jelképe, címermadara a daru, Hortobágy pedig Európa madárvonulási mozgalmainak egyik legnagyobb helyszíne. Különösen az őszi vonulási időszakban igazi turisztikai vonzerő a madárvilág, és kifejezetten igaz ez a mára már több, mint százezres darutömegre. A hagyományra és a vonulás lenyűgöző és monumentális méreteire építünk a **Darufesztivál** megszervezésével. A rendezvény október 23-25. között került megrendezésre, amikor is nemcsak túrákon vehettek részt a vendégek, hanem egyéb színes programok is várták az érdeklődőket a 3 nap alatt. A rendezvény helyszíne a Pásztormúzeum előtti tér, valamint a HNP Látogatóközpont volt, a 3 nap alatt több, mint 3000 vendéget fogadtunk. A sikerhez hozzájárult, hogy a Hortobágyi Génmegőrző és Természetvédelmi Nonprofit Kft. Behajtási ünnepe is rendezvényünkkel egy időben

zajlott. mindkét rendezvényt megnyitotta és részt vett azon Fazekas Sándor miniszter úr és vendége Colleen Bell USA nagykövet.

- **Zöld Mikulás:** A Hortobágy-halastavi Kisvasút decemberben átalakult Mikulásvonattá. A gyerekek a Zöld Mikulás házáig úgy juthattak el, ha a rájuk váró játékos feladatokat teljesítik. A jól megérdemelt munka gyümölcse a Zöld Mikulás Zöld csomagja volt és a résztvevők kézműves foglalkozáson vehettek részt. Óriási siker, amire 2015-ben több, mint 400 fő volt kíváncsi.
- A **Halastavi Kisvasút Napja** rendezvényre érkezők száma még mindig alacsony, ezért 2016-ban új időpontban, május végén, a Gyereknapi hétvégén rendezzük meg.
- 2015-ben ismét megrendezésre került a Szent Iván-éjéhez kapcsolódó „**A pusztáról szó mesét az éj**” változatos programokkal. A Vadasparkban, a Pásztormúzeumban, a Körszínben és a Hortobágyi csárdamúzeumban, valamint a csillagos ég alatt voltak szervezett programok (fáklyás futóverseny, esti madármegfigyelő túra és csillagos égbolt kémlelés). Összességében növekvő érdeklődés jellemezte e jeles napot.
- **Magyar Nemzeti Parkok Hete** a hazai nemzeti parkok közös rendezvényhete, mely a nemzeti parkokban folyó munkára hívja fel a figyelmet. A nyíltnaposzerű eseményeket, és egyedi programajánlatokat felvonultató hét programjaihoz a hét minden napján kínáltunk programot, amire 1453 fő volt kíváncsi (2014-ben 800 fő!).
- A jeles napok közül a **Víz Világnapján**, a **Föld Napján**, a **Madarak és Fák Napján**, valamint a **Nemzetközi Madármegfigyelő Napon** kapcsolódtunk be saját rendezvénnel az országos megemlékezések sorába.
- **Hortobágyi hétvégék** - együtt hirdetjük meg a hortobágyi szolgáltatókkal az eseményeket kiemelt hétvégéken, melyek hosszú hétvégék, ill. valamely ünnephez kapcsolódnak.

12. Közfoglalkoztatás

12.1. Alapfeladatok, személyi feltételek

2015-ben 1 közfoglalkoztatási program zajlott. A programok előkészítésében és lebonyolításában 1 fő közfoglalkoztatási program koordinátor vett részt, míg a helyi szintű irányítását (végrehajtását) az Igazgatóság osztályainak kijelölt tagjai végezték. A teljes idős országos közfoglalkoztatási program keretében foglalkoztatni vállalt átlaglétszám 91 fő, melyet teljesített az Igazgatóság úgy, hogy 102 fő foglalkoztatása valósult meg. A támogatással érintettek foglalkoztatása határozott idejű közfoglalkoztatási szerződés alapján, munkaviszonyban történt. A támogatás időtartama alatt a támogatással érintett azonos vagy hasonló munkakörben foglalkoztatott közfoglalkoztatási jogviszonyát - vállalatunknak megfelelően - működési okból rendes felmondással senkinek nem szüntettük meg.

12.2. Elvégzett feladatok, eredmények

A közfoglalkoztatottakat elsősorban természetvédelmi kezelőként (pl.: illegális hulladéklerakók felszámolása, kaszálás, cserjeirtás, állattartó létesítményeink karbantartása, erdősítések ápolása stb.) és adminisztrációs munkakörben foglalkoztattunk, továbbá kutatási, illetve turisztikai tevékenységeket is végeztek.

12.3. Tapasztalatok, javaslatok

A közfoglalkoztatási program nagy jelentőséggel bír az Igazgatóság számára, a társuló adminisztráció viszont nagy terhet jelent. Javasoljuk az adminisztrációs terhek csökkentését és lehetőség szerint az irányadó szabályok program kezdetére való tisztázását. A programot célszerű lenne a vállalt teljesítések minél magasabb szintű megtartása érdekében - a lebonyolítás során - a foglalkoztató számára rugalmasabbá tenni. Legtöbb esetben az egyszerű kérdéseket is hivatalos megkeresés formájában kell benyújtani a koordináló munkaügyi központhoz (esetenként több napot várva a hivatalos válasz megérkezésére), ami nagyban hátráltatja, jelentősen lelassítja az ügyintézés menetét. A lelassult ügyintézés pedig erősen befolyásolja - megnehezíti - a vállalt létszám teljesítését.

13. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

Az Igazgatóság kapcsolatrendszere a rendkívül szerteágazó tevékenységi körnek megfelelően nagyon sokszínű, és a hatékony működés érdekében folyamatos "karbantartásra és fejlesztésre" szorul. Az alábbiakban a partner szervezetek jellege, illetve fő tevékenységi körök szerint csoportosítva - a teljesség igénye nélkül - sorra vesszük ennek a kapcsolatrendszernek egyes elemeit.

- Kapcsolattartás más államigazgatási szervekkel:
 - elsőfokú hatóságokkal (főleg a természetvédelmi hatósággal) való kapcsolattartás: belföldi jogsegélyezés, ügyféli nyilatkozatok - a múlt évben további jelentős elmozdulás történt abba az irányba, hogy a védett természeti értéket érintő hatósági eljárásokban (természetvédelmi, vízügyi, erdészeti, földhivatali, építésügyi stb. is) ügyfélként vegyünk részt, mint természetvédelmi kezelő;
 - rendezési és fejlesztési tervek véleményezése;
 - folyamatos együttműködés a bűnüldözési, rendvédelmi és katasztrófavédelmi szervekkel: egyrészt a partner reguláris tevékenysége kapcsán, másrészt közösen tervezett és kivitelezett ellenőrzések, akciók keretében;
 - együttműködés az örökségvédelmi szervekkel: a kulturális örökségi értékek terepi felügyelete, összekapcsolva a természeti és táji értékek őrzésével;
 - a (Környezetvédelmi és) Vízügyi Igazgatóságokkal állandó munkakapcsolatban vagyunk, egyrészt a folyamatosan végzett fenntartási tevékenységek (kiemelten: közfoglalkoztatás), másrészt az általuk végzett pályázati tevékenységek kapcsán;
 - eseti kapcsolatok államigazgatási szervekkel: adatszolgáltatás - az elmúlt évben is leggyakrabban az erdészeti hatóság felé.

Az Igazgatóság ügyféli státusának érvényesítésével, megerősítésével a 2014. évben tovább nőtt a hatósági eljárások során kapott megkeresések, illetve az ennek kapcsán kiadott "belföldi jogsegély" és "ügyféli nyilatkozat" tartalmú kimenő levelek száma. Néhány esetben ügyféli jogainkkal élve fellebbezést terjesztettünk elő egyes hatósági határozatok ellen. Kedvező tendenciaként értékelhető, hogy bár az igazgatóság nem gyakorol hatósági jogköröket, jó néhány nagyobb beruházó (pl. NIF Zrt., MÁV) rendszeresen megkeresi az igazgatóságot egy-egy nagyobb beruházás engedélyeztetésének megkezdése előtt, előzetes egyeztetés céljából. Ezekben az esetekben a természetvédelmi érdekeket az egyeztető tárgyalás során megfogalmazott és átadott, illetve "előzetes ügyféli nyilatkozatba" fogalt javaslatok, elvárások útján tudjuk érvényesíteni. Tapasztalataink szerint a

megkeresők szívesen élnek az ilyen "előzetes konzultáció" lehetőségével, mert sok esetben hatékony segítséget tudunk nyújtani a tevékenység tervezésében, vagy akár a hatósági eljárás során követendő eljárás módját illetően is.

Jelentős - és a Natura 2000 irányelveknek és jogszabályoknak az eljárásrendbe való fokozatos beépülése miatt megnövekedett mennyiségű - munkát adott az elmúlt évben is a körzeti erdőtervezésben való aktív részvétel. Ennek a tevékenységi körnek egyik része az előzetes adatszolgáltatás (az Őrszolgálat aktív közreműködésével, szükség esetén helyszínelés alapján), másik része a részlet szintű tárgyalásokon való részvétel volt.

- Kapcsolattartás gazdálkodókkal: a tevékenységi kör fő tömegét az igazgatóság vagyongazdálkodásában lévő bérbe adott területeken, kisebb részben a más állami, illetve magántulajdonban lévő területeken gazdálkodó magánszemélyekkel, illetve szervezetekkel történő folyamatos kapcsolattartás teszi ki. Hangsúlyos és növekvő arányú eleme ennek a kommunikációnak a Natura 2000 területek, illetve az azokon folytatott tevékenységek kapcsán folytatott információátadás és -csere.
- Kapcsolattartás társadalmi szervezetekkel: ennek keretében főleg a szakmai társadalmi szervezetekkel kellett folyamatos munkakapcsolatot fenntartanunk. Fő partnereink: Hortobágy Természetvédelmi Egyesület, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, WWF Magyarország, E-Misszió Egyesület, Jászkun Természetvédelmi Szervezet, Nimfea Természetvédelmi Egyesület, Dél-Nyírség-Bihar Tájvédelmi Egyesület (a teljesség igénye nélkül). A kapcsolattartás síkjai: aktív faj- és élőhelyvédelmi együttműködés pályázati tevékenység keretében (LIFE projektek); tudományos kutatás, felmérések; oktatási-szemléletformálási, illetve turisztikai tevékenység; kölcsönös előnyökkel járó folyamatos adat- és információcsere.
- Kapcsolattartás kutatóintézetekkel, tudományos műhelyekkel: fő partnereink: Debreceni Egyetem Állattani Tanszéke, Ökológiai Tanszéke és Hidrobiológiai Tanszéke. Külföldi tudományos-szakmai partnereink a Kölni Egyetem, a Bonni Egyetem és a Bécsi Egyetem.
- Az oktatás és a turizmus tevékenysége folyamatosan igényli az e tevékenységi körben működő szakmai szervezetekkel, szolgáltatókkal, intézményekkel, polgármesteri hivatalokkal való kapcsolattartást, együttműködést. Legfőbb partnereink a Magyar Turizmus Zrt. intézményhálózata, a térség turisztikai szolgáltatói, helyi lakosok és az működési területén érintett önkormányzatok és intézményeik voltak. A hortobágyi Tourinform iroda a Hortobágyi Nonprofit Kft-vel kötött megállapodás alapján 2011. áprilisától az igazgatóság keretein belül működik tovább, az együttműködésben további partner Hortobágyi Halgazdaság Zrt. is. A partnerség kiterjed nemcsak az irodafenntartás, hanem a közös kiadványok kiadása, és közös marketingtevékenység területére is. A "Debrecen és Hortobágy Turizmusáért Egyesület" - melynek az Igazgatóság pártoló tagja - működési területén két Tourinform iroda működik. Az oktatási-szemléletformálási tevékenységi körben partnerünk jó néhány általános és középiskola is.

14. Belföldi és külföldi együttműködés

Az előző fejezetben vázolt kapcsolattartás keretében végzettségen túl az alábbi bel- és külföldi együttműködések tartjuk még említésre érdemesnek.

- Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program agrár-környezetgazdálkodási intézkedésének és egyéb, a természetvédelmi szakterületet érintő agrár-vidékfejlesztési intézkedések végrehajtásában, továbbá a Kölcsönös Megfeleltetés

rendszerének alkalmazásából származó hazai kötelezettségek érvényesítésében való közreműködésről együttműködési megállapodás született.

- A Debreceni Egyetem és a Hortobágyi, a Bükki és az Aggteleki Nemzeti Park igazgatóságok együttműködésében jött létre a Füves Élőhelyek Kutatóközpont, amely hatékony szervezeti formát nyújt a hazai biológiai és ökológiai kutatások számára.
- Nemzetközi együttműködések: általában egyezményekhez (pl. Ramsari -), illetve futó projektekhez (LIFE projektek, INTERREG, FOODPA projektek) kapcsolódó tevékenységek. Ezen túlmenően külföldi szakmai szervezetekkel is ápolunk kapcsolatokat (EUROSITE, EUROPARC). Ide sorolható a testvér nemzeti parkokkal való együttműködés is: Biebrza Nemzeti Park (Lengyelország), Dartmoor National Park (Egyesült Királyság).

15. Ellenőrzés

2015-ben a Big Audit Kft. látta el Igazgatóságunkon a jogszabályok által előírt **belső ellenőrzési** feladatokat. Munkájukat ellenőrzési terv készítése előzi meg, melyet egyeztetnek az Igazgatóság vezetőivel. Az éves módosított ellenőrzési tervben betervezett ellenőrzések végrehajtása megtörtént. Az ellenőrzésekről Ellenőrzési jelentés és vezetői összefoglaló készült minden esetben, melyet Intézkedési terv készítése követett. Ennek célja, hogy érintett terület dolgozói megismerjék felmerült hibát, az javításra kerüljön, és lehetőség megelőzzük annak ismételt előfordulását. Soron kívüli ellenőrzésre a 2014. évben nem került sor.

Az Őrszolgálat egyik kiemelt feladata a **vagyonkezelési tevékenység terepi ellenőrzése** (nyomon követés, felügyelet).

A természetvédelmi őrzési tevékenység keretében folyamatosak voltak a **halászat és horgászat ellenőrzések** a vizeken önálló, valamint közös szolgálatok tekintetében (Tiszai Vízügyi Rendőrkapitányság, megyei rendőrkapitányságok, halászati őrök közreműködésével).

A **terepi ellenőrzési munka** eredményeképpen születtek büntető feljelentések, szabálysértési feljelentések és indultak közigazgatási eljárások.

16. Éves munka legfontosabb feladatainak összefoglalása

- A HNPI felhívására benyújtott termőföld haszonbérleti pályázatok értékelési eljárását követően a haszonbérleti szerződések előkészítése, birtokba adási eljárások lefolytatása, a földhasználat folyamatos ellenőrzése.
- A földhaszonbérleti szerkezet megszilárdítása és a gazdálkodási körülmények szabályok mentén történő megújulásának felügyelete.
- A „Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta” világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi kezelési terv megalapozó dokumentáció módosított mintapéldányának átdolgozása a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ, illetve az emberi erőforrások minisztere véleménye alapján, továbbá a világörökségi kezelési terv elkészítése.
- A Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi kezelési tervének, védőövezetének, és zónabeosztásának előkészítése a jogszabályi formában való kihirdetése.

- A Tisza-tavi Vízisétány működési feltételeinek megteremtése, a bemutató tevékenység újraindítása.
- Az elmúlt pályázati ciklus pályázatainak sikeres lezárása.
- A Földművelésügyi Minisztérium által rendelkezésünkre bocsájtott anyagi források felhasználásával 86+38 darab Natura 2000 terület fenntartási tervének elkészítése - a terv elkészítéséhez szükséges terepi adatgyűjtések és egyeztető fórumokon való részvétel.
- Adatok szolgáltatása a Gúthi, Nyírbátori, Bugaci és Kecskeméti erdőtervezési körzetek erdőtervezéséhez és a Natura 2000 elővizsgálathoz, illetve részvétel az erdőtervi tárgyalásokon.
- A Hortobágyi Halgazdaság Zrt. tulajdonosi jogainak gyakorlásából adódó új feladatok.

17. Fontosabb célkitűzések a következő évre

- A Földművelésügyi Minisztérium által rendelkezésünkre bocsájtott anyagi források felhasználásával 38 darab Natura 2000 terület fenntartási tervének véglegesítése - a terv elkészítéséhez szükséges terepi adatgyűjtések és egyeztető fórumokon való részvétel.
- Az Igazgatóság új telephelyének (Debrecen, Hajnal utca) felújítása, a tervezett funkciókra (iroda, környezeti nevelés, logisztika) való felkészítése (áthúzó feladat).
- Az új pályázati ciklus megkezdése, a KEHOP pályázatok beadása és megkezdése (9 projekt) a folyamatban lévő pályázatok (főleg LIFE+) folytatása, illetve sikeres lezárása, új pályázati források feltárása
- A földhaszonbérleti szerkezet megszilárdítása és a gazdálkodási körülmények szabályok mentén történő megújulásának felügyelete.
- A „Hortobágyi Nemzeti Park - a Puszta” világörökségi helyszínre és védőövezetére vonatkozó világörökségi kezelési terv jogszabályi formában való kihirdetése (a folyamat előkészítése és katalizálása).
- A Hortobágyi Nemzeti Park természetvédelmi kezelési tervének, védőövezetének, és zónabeosztásának jogszabályi formában való kihirdetése.
- Az igazgatóság vezetésével egy a „Hortobágy Brand” kialakításával foglalkozó munkacsoport létrehozása, a térségi turisztikai tevékenység koordinátori szerepének megszerzése, a hortobágyi programturizmus keretrendszerének kidolgozása.

1. melléklet: a HNPI 2015. évben futott projektjeinek összefoglaló táblázata (a beszámoló 7. pontjához)

Projekt címe	Időtartama	Forrás megnevezése	Projekt célok, tevékenységek röviden	Célterület		Pályázat költségvetése (Ft)	Támogatás összege (Ft)	Pályázat 2015. évi teljesítése
				megnevezése	kiterjedése (ha)			
Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén II. ütem	2013.09.20-2015.12.30.	KEOP	A projekt stratégiai célja a mesterséges vonalas létesítmények által a védett madár fajok állományában történő károkozás csökkentése, illetve a kiválasztott szabadvezeték szakaszokon annak teljes megszüntetése. 2 beruházási elem: Elektromos szabadvezeték kiváltása földkábelrel, valamint Középfeszültségű vezetékek természetbarát átalakítása.	Bihari-sík Nagykunság, Hajdúság, Dél-Nyírség, Hortobágy	266,8 km	789.025.558 (ebből E.ON hozzájárulás: 125.949.273)	663.076.285	A kivitelezési munkák befejezése, zárórendezvény, zárás
Vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság működési területén III. ütem	2013.12.20-2015.04.22.	KEOP	A projekt stratégiai célja a mesterséges vonalas létesítmények által a védett madár fajok állományában történő károkozás csökkentése, illetve a kiválasztott szabadvezeték szakaszon annak teljes megszüntetése. 12 km hosszú légvezeték kerül kiváltásra.	Hortobágy- Szásztelek	12 km	232.431.117 (ebből E.ON hozzájárulás: 65.005.731)	167.425.386	Zárórendezvény, zárás

Conservation of imperial eagles by managing human-eagle conflicts in Hungary	2012.01.01-2016.12.31	LIFE+	A projekt fő célja, hogy fenntartsa a magyarországi parlagi sas populáció növekvő tendenciáját az üldözések okozott nem természetes mortalitás jelentős csökkentésével. Főbb tevékenységek a meghatározott célok eléréséhez: speciális országos állatorvosi rendszer felállítása, madarak műhold adós jelölése, fészekőrzés, biztonságos etetőhely működtetés, élőhelyfejlesztés, mérgezett csalik és tetemek kutyás keresése, forródrót és Online Madár Bűnözési Adatbázis létrehozása, <u>Parlagi sas Látogató Központ létesítése és működtetése.</u>	Nem releváns információ a projekt szempontjából, mivel alapvetően fajvédelmi célú projekt.	Nem releváns	642.479.100 Ft (2.141.597 €) ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 105.550.000 Ft (351.833 €)	481.859.100 Ft (1.606.197 €) ebből a HNPI-t érintő támogatás összege: 77.519.000 Ft (258.396 €)	Megvalósítás. A pályázat konzorciumban valósul meg.
A hortobágyi racka törzsállomány állattartó telepének fejlesztése Kungyörgy-pusztán, a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29.-2015.03.31.	KEOP	A projekt fő célja a Szatmári-telken lévő juh állomány elszállásolása céljából az ott található állattartó telep felújítása	pannon szikes gyepek és mocsarak	1362,5	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás, kivitelezési munkák befejezése, zárás
Komplex ökoturisztikai fejlesztés a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2012.11.30.-2016.01.31.	ÉAOP	A konzorciumi pályázat keretében főként a már meglévő turisztikai helyszíneket fejlesztjük tovább, valamint épül egy turistaút, mely a pályázatban megvalósuló elemeket köti össze.	NR (Turisztikai célú fejlesztések valósultak meg az alábbi területeken: Fecskeház Erdei Iskola, Hortobágyi Vadaspark, Borsósi-tó, Hortobágyi-halastavak)	NR	2.149.040.000	2.081.638.465 (ebből HNPI-re eső rész: 599.499.913)	Megvalósítás befejezése, zárórendezvény

A vadló és őstulok törzsállomány tartási körülményeinek fejlesztése Pentezugpusztán, a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29.- 2015.03.31.	KEOP	A projekt fő célja a Pentezug - pusztán lévő vadló és őstulok állatállomány elhelyezése céljából az ott található állattartó telep felújítása és új épületek építése valósul meg.	pannon szikes gyepek és mocsarak	1362,5 ha	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás, kivitelezés befejezése, zárás
A pentezugi őstulok törzsállomány téli szálláshelyének fejlesztése a Hortobágyi Nemzeti Parkban	2013.03.29.- 2015.03.31. (zárás folyamatban)	KEOP	A projekt fő célja a Pentezug - pusztán meglévő őstulok törzsállomány téli szálláshelyének elszállásolása céljából az állattartó telep felújítása és új épületek építése valósul meg.	pannon szikes gyepek és mocsarak	1362,5 ha	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás - Kivitelezési munkák befejeződtek
Safeguarding the Lesser White-fronted Goose Fennoscandian population in key wintering and staging sites within the European flyway	2011.09.01.- 2016.06.30.	LIFE+	A nemzetközi projekt fő célja, megóvjaa a kihalás szélén álló fennoskandináviai kis lilik populációját az európai vonulási útvonalon és telelőterületeken.	Nem releváns információ a projekt szempontjából, mivel alapvetően fajvédelmi célú projekt.	A projekt egy akciója vegetáció helyreállítás célú, az érintett terület nagysága: 745 ha	A projekt konzorciumi formában valósul meg. Teljes költségvetése 683.845.500 Ft (2.279.485 €), ebből a HNPI-re eső rész 44.933.706 Ft (149.779 €)	37.375.506 Ft (124.585 €)	Megvalósítás
Restoration and conservation of the Pannonic salt steppes of Pásztó grassland with sustainable mangagement	2011.09.01.- 2014.12.31.	LIFE+	A program fő céljai közé tartozik a Pásztói-legelő megőrzése és természetvédelmi szempontú kezelésének elősegítése. A program másik fő célkitűzése a hagyományos, fenntartható, külterjes legeltetési kultúra visszaállítása, ami jelentősen hozzájárulna az élőhely jellegének fennmaradásához.	NR	NR	A projekt konzorciumi formában valósul meg. Teljes költségvetése 170.919.300 Ft (569.731 €), ebből a HNPI-re eső rész 11.153.145 Ft (37.177 €)	3.145.950 Ft (10.487 €)	Zárás

Restoration of Pannonic sand steppes and habitats of <i>Pulsatilla pratensis</i> subsp. <i>hungarica</i> in the Nyírség region	2016.09.01-2021.08.31.	LIFE+	A projekt egyik célja a Nyírségben található Pannon homoki gyepek élőhelyek természetközeli helyreállítása, illetve az élőhelyek hosszú távú fenntartásának megalapozása. A projekt másik célja a magyar kökörcsin Nyírségi állományainak megerősítése, illetve a korábban ismert élőhelyekre történő visszatelepítése. A tervezett tevékenységek során megszüntetésre kerülnek az élőhelyet és a faj állományait leginkább veszélyeztető tényezők (mesterséges objektumok felszámolása, tájba illő felszíni formák visszaalakítása, inváziós növények eltávolítása), a korábban ismert magyar kökörcsin élőhelyekre mesterségesen szaporított egyedek visszatelepítése, a jelenlegi állományok megerősítése; az élőhelyek fenntartását biztosító legeltetési gyakorlat bevezetése.	HNPI Natura 2000 területei, összesen 10 érintett terület	3530,88 ha	Tervezett teljes költségvetés: 3.667.580 €, ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 2.495.399 €,	Tervezett teljes támogatás 2.740.410 € ebből a HNPI-t érintő támogatás: 2.232.199 €	A projekt benyújtásra került, elbírálás alatt.
A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság konyári szürkemarha állattartó telepének fejlesztése a Hajdúsági Tájvédelmi Körzet területkezelése céljából	2013.03.29.-2015.08.04.	KEOP	A pályázat keretében a HNPI Konyár településen található állattartó telepének fejlesztése valósul meg, amely a Hosszúpályi Fehér-szik természetvédelmi terület legeltetési kezelését ellátó szürke marha állomány tartási helye.	pannon szikes gyepek és mocsarak	303 ha	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás A kivitelezési munkák befejeződtek.

A növendék bivaly tenyészállat-állomány elhelyezési körülményeinek fejlesztése Andaházán, a Biharsík Tájvédelmi Körzetben	2013.03.29. - 2016.03.03.	KEOP	Az andaházi vizes élőhely kezelése céljából tartott növendék bivaly tenyészállatok elhelyezésére szolgáló istállók teljes körű felújítása és új épületek építése valósul meg.	pannon szikes gyepek és mocsarak	160 ha	250.000.000	250.000.000	Megvalósítás, kivitelezési munkák befejezése, zárás.
A bivaly törzsállomány elhelyezési körülményeinek fejlesztése Andaházán, a Biharsík Tájvédelmi Körzetben	2013.03.29. - 2016.01.07.	KEOP	Az andaházi vizes élőhely kezelése céljából tartott bivaly törzs állomány elhelyezésére szolgáló istállók teljes körű felújítása és új épületek építése valósul meg.	pannon szikes gyepek és mocsarak	160 ha	249.112.522	249.112.522	Megvalósítás, kivitelezési munkák befejezése, zárás.
A cégénydányádi kastély látogatóbarát fejlesztés	2014.08.07. - 2015.10.31.	ÉAOP	A projekt keretében az épület és a park kultúrtörténeti múltját irodalmi, történelmi, természetrajzi feldolgozásban mutatja be a HNPI, melynek helyszínéül a felújított kastély szolgál	-	-	565.031.586	565.031.586	Megvalósítás, kivitelezés befejezése, zárás.
Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban I. ütem	I. Szakas 2012.06.01 - 2015.06.30 II. Szakas 2015.07.01 - 2018.05.31	KEOP KEHOP	A Nádudvar, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag, Hortobágy külterületein található egykori légi (bombázó) lőtér célterületének és védőzónájának északi részén a tájsebekkel tarkított táj eredetihez közelítő képének helyreállítása, a bombatér használatából maradt hulladékok eltüntetése és a teljes tűzszerészeti mentesítése.	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	2364,45	963.367.651	963.367.651 Módosított: KEOP: 424 205 081 KEHOP: 1 272 615 245	KEOP szakasz zárása, KEHOP szakasz megkezdése, megvalósítás

Az egykori bombázó lőtér tájrehabilitációja a Hortobágyi Nemzeti Parkban II. ütem	I. Szakasz 2012.06.01 - 2015.06.30 II. Szakasz 2015.07.01 - 2018.05.31	KEOP KEHOP	A Nádudvar, Nagyiván, Kunmadaras, Karcag, Hortobágy külterületein található egykori légi (bombázó) lőtér célterületének és védőzónájának déli részén a tájsebekkel tarkított táj eredetihez közelítő képének helyreállítása, a bombatér használatából maradt hulladékok eltüntetése és a teljes tűzserészeti mentesítése.	Pannon szikes sztyeppék és mocsarak	1832,76	998.993.998	998.993.998 Módosított: KEOP: 437 037 920 KEHOP: 1 311 113 759	KEOP szakasz zárása, KEHOP szakasz megkezdése, megvalósítás
Természetes és természet szerű erdők és fás legelők természetvédelmi kezelése, kialakítása a HNPI működési területén	2012.09.28. - 2015.04.30.	KEOP	A tájba illeszkedő őshonos fajokból álló természetes vagy természetközeli erdők és fás legelők rekonstrukciója, rekreációja. Irtási munkák, erdőtelepítések, cserjeszegély pótlás, kerítésépítés.	kemény és puhafás ligeterdő, fáslegelő	572,64	250.074.636	250.074.636	Megvalósítás befejezése, zárás
Capacity Building to implement 'acquis' standards and conventions in nature protection - establishment of Natura 2000	2015-2017	EuropeAid/134185 /C/SER/RS	Natura 2000 hálózat kijelölése a Szerb Köztársaság területén	- Szerbia	- n.a	137.600 euro (HNPI rész)	137.600 euro (HNPI rész)	Pályázat benyújtása, megvalósítás elkezdése

A Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság szervezeti működésének, szervezeti hatékonyságának fejlesztési programja	2014.01.31.- 2014.06.30.	ÁROP	A projekt folyamán a fő cél a teljes szervezet hatékonyságának növelése. Kiemelt területek: a fejlesztési terv megalapozása, a szervezeti egységek teljesítményének szervezeti célokkal történő összehangolása és javítása, belső és külső kommunikáció - mint folyamatoptimalizálás, a szervezetben rejlő tudás strukturált megosztása, és egy a szervezet folyamatos fejlődését szolgáló minőségirányítási rendszer bevezetése.	-	-	26.697.200	26.697.200	Zárás, záró kifizetések teljesítése.
Az érmelléki lápvidék természeti értékeinek védelme és az ezt szolgáló létesítményi feltételek kiépítése	2012.11.01- 2016.01.11	INTERREG (HURO)	A Magyarország- Románia határon átnyúló együttműködési program keretében a pályázat célja Kokad 058/1 hrsz-ú Natura 2000 védett ex-lege területen a Daru-lápot bemutató tanösvény kialakítására. A projekt célja a természeti értékek megőrzése mellett az országok közötti kapcsolatok erősítése.	mészkedvelő üde láp- és sásrétek	77 ha	308.884.200 Ft (881.029.614 €) ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 62.344.800 Ft (207.816 €)	262.346.583 Ft (874.488,61 €) ebből a HNPI-t érintő támogatás összege: 59.227.560 Ft (176.643,6 €)	Zárás, záró kifizetés teljesítése.
Large scale grazing management of steppe lakes in the Hortobágy	2014.01.01- 2020.06.30.	LIFE+	A projekt fő célja, hogy hosszú távon ökológiai célú legeltetést alakítson ki, valamint felszámolja azokat a nemkívánatos hatásokat, amelyek negatívan érintik a projektterületet: nevezetesen a kiszáradás, a természetes vízfolyások áramlásának meggátolása, a 1530-as élőhelyek csökkenése, a legelő állatok számának csökkenése, a természetvédelmi célok nélküli legeltetés hiánya, a sztyepp tavak méretének csökkenése.	sztyepp tavak, pannon szikes gyepek és mocsarak	4632 ha	10.270.393 € ebből a HNPI-t érintő költségvetés: 904.146	7.248.291 € ebből a HNPI-t érintő támogatás: 678.110 €	Megvalósítás. A pályázat konzorciumban valósul meg.